

کنکال شہرِ پیاں

احسان اللہ طامہ

کنکاں نسر پٹیاں

(تنقیدی مضمونیں داپراگا)

احسان اللہ طہر

فروع ادب اکادمی گوجرانوالہ

سچے حق مصنف دے راکھویں

اشاعت	:	پہلی وار
سال اشاعت	:	1997ء
گنتری	:	اک ہزار
ناشر	:	محمد اقبال نجفی
سرورق	:	
کمپوزنگ	:	سجاد کمپوزنگ سنٹر، فون: 250738-82250
پریس	:	
قیمت	:	100 روپے

تقسیم کار

- فروغ ادب اکادمی - 108/ بی سیٹلائٹ ٹاؤن - گوجرانوالہ
- القلم دار الاشاعت - 11 شان پلازہ 'بلیو ایریا' - اسلام آباد
- سعید بک بینک - ارباب روڈ - پشاور کینٹ
- کلاسیک پبلشرز - وی مل - لاہور

چڑھاوا

اپنے وڈے ماما جی

محمد اقبال بٹ

ہو راس دے تال

ویروا

- ۱۔ لوک گیتاں وچ حمدیہ رنگ
- ۲۔ لوک گیتاں وچ نعتیہ رنگ
- ۳۔ لوک گیتاں وچ دعاواں
- ۴۔ لوک گیتاں وچ بھین بھراواں
- ۵۔ لوک گیتاں وچ انگاں ساکلاں دا ذکر
- ۶۔ لوک گیتاں وچ پنجاب دے اکٹھی سورمیاں دا ذکر
- ۷۔ لوک گیتاں وچ چٹھی
- ۸۔ لوک گیتاں وچ ہاسا محول
- ۹۔ لوک گیتاں وچ گنے

کچھ اپنے ولوں

لوک گیت سلاوا اٹلا دی سربایہ نیں، جنہاں نوں بھالن، سودھن تے سا نھن دی ذمے واری دھرتی جایاں دی اے۔ کیوں جے ایہں وچ سلاوی سماجی، معاشی، معاشرتی تے گھروکی حیاتی دی مکمل تاریخ لکھی ہوئی اے تے کوئی وی قوم اپنے تاریخی پچھوکڑ نوں، صلن تے چھڈن لئی تے اوہدے توں ان جانور ہن لئی کدی وی تیار نہیں ہوندی۔ ایس فرض نوں نبھاون لئی کنیاں دھرتی دے پتراں لوک گیتاں نوں اکٹھیاں کر کے اوہناں دی باقاعدہ تنقیدی اصولاں دے چانن وچ پرکھ کیتی اے تے ایہ سلسلہ ابے تیکر جاری اے۔ کیوں جے ایہناں لوک گیتاں تے کدے وی خزاں نہیں آ سکدی۔

ایس فرض نوں نبھاندیاں ہویاں میں وی جتھوں تیکر ہو سکیا اے اپنے علم تے ہمت مطابق کم کیتا اے تے کچھ نویں گیتاں دے نل نل وڈیاں دے لبھے ہوئے لوک گیتاں نوں اپنے دیس دیاں رسالے تے سدھراں دے حوالے نل ویکھن پرکھن دی اک مریدی جی کوشش کیتی اے۔

اک طالب علم ہودن پاروں میرے کولوں ایس کتاب وچ کئی غلطیاں دی ہوئیاں ہودن گیتاں میں اپنے یاراں یلیں تے پنجابی ادب نل پیار رکھن والیاں دیاں راواں دا اڈیکن ہار رہواں گا۔ تاں جے آگوں ایہں غلطیاں نوں نہ دہراواں۔

ایس کتاب نوں لکھواون تے چھپواون دے سلسلے وچ میں جناب محمد اقبال نجمی ہوراں دا دل دیاں اتھلہ ڈونگھیاں چوں **ہرگز ہرگز** آں — جنہاں دیاں ہلاشیریاں نل مینوں لکھن دی تے شعری بیستھکاں وچ بولن دی وی جارج آئی۔ ایہدے نل نل گوجرانوالہ وچ دسدے پنجابی دے مان جناب غلام مصطفیٰ بسمل، جناب حفیظ احمد بلجوه (ریسرچ سکالر) پروفیسر سجاد مرزا، امجد حمید محسن، ارشد محمود بٹشار، محمد افضل اظہر، وحید احمد زمان، حامد رضا، چوہدری گوہر رشید گوہر تے ڈاکٹر محمد انور ہوراں دا وی احسان مند آں جنہاں دیاں محبتاں تے پیاراں میرا پیر پیر تے مان ودھایا اے۔ ایس توں وکھ کراچی دسدے ملاجی حاجی محمد اقبال بٹ، جیڑے

کہ پنجاب تے پنجابی ادب تل انتاں دا پیار رکھدے نیں تے جنہاں نوں کتیاں صوفی شاعراں
دے کلام دے تل تل کئی لوک گیت وی یاد نیں اونہاں دا وی ممنون آں جنہاں میرے ایس
کم نوں پسند وی کیتا اے۔

پنجابی پیاریاں دیاں خیراں منگدا۔

احسان اللہ طاہر

ڈاک خانہ ترگڑی۔ ضلع گوجرانوالہ

لوک گیتاں وچ حمدیہ عناصر

اسلام دا چائن کھنڈن توں پہلاں عرب تاجراں دا برصغیر پاک و ہند وچ آکے تجارت کرنا تاریخ توں ثابت اے۔ تے فیر شمالی ہندوئے علاقے وچ حضرت عمرؓ دے زمانے وچ مسلماناں دی آوا جائی دا سلسلہ وی تاریخ دیاں کتاباں چوڑا دکھائی دیندا اے۔ پر جدوں ۶۷۳ء وچ محمد بن قاسم ہوراں نے سندھ تے حملہ کر کے راجہ داہرتے اوہدیاں فوجاں نوں شکست دے کے پورے سندھ توں اڈ ملتان تے ملتان دے نال دے علاقے وی اپنی سلطنت وچ شامل کھتے تے ایہناں علاقیاں تے اسلامی تہذیب تے دہتل دے نقش ابھردے چلے گئے۔ مسلماناں دیاں دلیرتے اسلامی جذبیاں نال بھریاں ہوئیاں فوجاں جیہڑے پاسے وی گئیاں تے جیہڑے جیہڑے علاقے فتح کر کے مسلمان جتھے جتھے آباد ہوئے اوہتے اوہتے صوفیاں تے ولیاں دا پھیرا نور اوی ودھ گیا۔

ایہہ گل چنے دن وانگوں سنارویں اے کہ اسلام نوں اک دین و جھوں تے اک دہتل و جھوں پھیلاؤن وچ حکمراناں نالوں بزرگاں تے ولیاں نے ودھ کے حصہ لیا۔ کیوں جے ایہہ سدھے لوکاں نال کھل مل جان دے سن۔ ایہناں وچوں بوہتے بزرگاں نیں ایہتھوں دی زبان تے دہتل دے اوہناں انگاں نوں اپنایا جیہڑے اسلامی ہدایت تے قرآنی اصولاں نال ٹکرائندے نیں سن تے ایس علاقے وچ غیر مسلم لوکاں وچ اسلامی دہتل نوں اپنی حیاتی دے حوالے نال جانو کرایا۔ تے نالے مسلمان جتھے وی گئے اوہناں نے اوس دھرتی نوں اپنی دھرتی سمجھیا ایس لئی ایہہ جتھے وی آباد ہوئے اوہتھوں دی آبادی وچ رل مل گئے تے اپنی تہذیب دہتل دا اثر اوہناں علاقیاں دیاں تہذیبیاں اتے پا کے اوہناں دی دنیا ای بدل دتی۔

پنجاب دا علاقہ وی اوہناں علاقیاں وچ شامل اے۔ جتھے مسلمان نہ صرف آئے سگوں انتھے آباد وی ہو گئے، عرباں دے نال نال ایرانی لوک وی اپنی زبان تے دہتل لے کے آئے

جمدی وجہ توں ایس علاقہ دا ناں کدی ”ہست سندھ“ تے کدی ”ہفت ہندو“ پاتے فیر ہوئی
ہوئی ایسہ ای علاقے پنجاب ”ہنج آب“ اکھوان لگ پیا۔

ڈاکٹر اسلم رانا ہوری اپنے اک مضمون وچ لکھدے نیں ”فنکار عام لوکاں دے مقابلے
تے بہتہ حساس ہوندا اے تے ایس لئی اوہنوں اپنے چوگردے وچ کم کردیاں قدریں دا
احساس عام لوکاں توں کدھرے ودھ ہوندا اے۔ اوہ اوہناں قدریں توں ہمیشہ تے بوچے
ٹوبنکے طور تے متاثر ہوندا اے۔ ایس لئی تخلیق دا کوئی وی روپ ہووے اوہدی تہ وچ
اوہ مڈھلیاں قدریں کسے نہ کسے رنگ وچ ضرور اپنا آپ ظاہر کردیاں نیں جنہاں اتے
معاشرے تے ثقافت دا دار و مدار ہوندا اے۔“

پنجاب وچ مسلماناں دے آؤن تے آباد ہون تے جتھے اسلام دے اپے تے سچے
اصولان نے نہ صرف دہتل تے لوکاں دیاں حیاتیاں دے دوچے رنگاں نوں بدل کے رکھ دتا
بلکہ رہن سہن، بول چال، انٹھن، نیٹھن، ملن ورتن، ایتھوں تیکر کہ حیاتی دا اک وی کچھ
ایسراں دا نہیں سی، ہمدے تے مسلماناں دی دہتل دے اثرات نہ پئے ہون۔ اوہ تھے ن
پنجابی ادب تے شعر تے وی اسلامی سوچ تے فکر دے پرچھانویں دکھالی دیندے نیں۔ پنجاب
وچ آؤن والے صوفیاں تے درویشاں نے اسلام نوں پھیلان لئی ایتھوں دی زبان ورتی تے
جیسرے لوک باقاعدہ صوفی ہون دے نال نال اک اپے شاعری سن اوہناں دی شاعری اج
دی لوکاں دیاں دلاں دیاں دھڑکنیں وچ دس دی پئی اے تے مولوی حضرات تے عاشق لوک
منبر رسول تے بسہ کے اوہناں دی شاعری پڑھ کے لوکاں دیاں ایماناں نوں تازہ کردے
رہندے نیں ایہناں شاعراں نے شعوری کوشش راہیں اسلامی سوچ تے فکر نوں اکھاڑن
لئی شاعری کیتی۔ اسلام دے بنیادی اصولاں نوں لوکاں وچ عام کرن لئی ایہناں لوکاں نیں
ایتھوں دیاں عوامی کہانیاں تے معاشرے وچ پرچلت کرداریں نوں موضوع بنایا۔ خدا تعالیٰ
تے نبی اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال پیار کرن دا پرچار کیتا۔ خدا دی ذات نوں مائی
رانجھاتے فیر کئی داستاناں دے کرداریں راہیں پیش کیتا۔

ایس باقاعدہ شاعری توں اڈ جیسرے شاعری سانوں دکھالی دیندی اے اوہ دے لوک گیت

لوک گیت کیوں ہے اپنے ویلے دی سیاسی، مذہبی تے معاشرتی حیاتی دے عکاس ہوندے
 نہیں، اسلام دے چائن دے کھنڈن توں پہلے دی ایہہ لوک گیت رائج من پر اسلام دے
 بنیادی اصولاں نے ایہناں لوک گیتاں تے بڑا سوہنا اثر پا کے ایہناں نوں بامقصد بنا دتا۔
 لوک گیتاں وچ بڑیاں منہاں نہیں جیویں، لوری، جگتی، مانے، سراں تے سدریاں، پے، ڈھولا،
 تھال، گدھا، ککلی، گھوڑیاں، دوہڑے، چھلا، جھوک یا ڈھوک تے بولیاں وغیرہ۔

مولا پاک دی ذات جھپڑی کہ دکھاں تے اوکڑاں وچ مدد کرن والی اے۔ جھپڑا
 پالنہارا اے اوہدی یاد تے حمد نوں تھان تھان تے مسلماناں نے لوک گیتاں وچ شامل کیتا۔
 لوریاں جیہڑیاں کہ اسیں کسے دے خوف توں بغیر کہہ سکدیاں کہ اسلام توں پہلے صرف
 سراں تے آوازاں ہوندیاں سن، بے مقصد بس بالاں نوں چپ کروان واسطے پر اسلام نے
 اوہناں لوریاں دا رنگ ای بدل کے رکھ دتا اوہدے وچ اپنی عاجزی تے انکساری تے مولا پاک
 دی حاکیت تے مختاری دا ذکر آؤن لگ پیا، لوری وچ ماں اپنے مولا کولوں اپنے ہال لئی دعاواں
 منگن لگ پئی۔

اللہ توں والی توں
 دتا ای تے پالیں توں

ایسراں ای لوریاں دے سارے انگاں ول جھاتی ماریئے تے اللہ تعالیٰ دی حاکیت اپنی
 بے دسی، اوہدے کولوں منگن تے اوہدیاں وڈیاں تے اوہنوں ہر ویلے یاد رکھن دا ای تصور
 دکھالی دیندا اے۔ اک لوری!

اللہ ای اللہ کیا کرو خالی دم نہ بھریا کرو
 ہر دم اس توں ڈریا کرو ورد نی دا کیا کرو
 پڑھو لا الہ الا اللہ محمد پاک رسول اللہ

ایہناں توں وکھ ہو روی کئی لوریاں نہیں جنہاں وچ اپنے لعلوں لئی ماواں دعاواں
 منگدیاں، بہناں بھراواں دیاں بلاواں یسندیاں تے مولا پاک کولوں ہر دم خیراں منگدیاں نہیں
 جیویں۔

اللہ والی کل وا
تے

اللہ لوری

گدا : کڑیاں دا گیت اے، چاخیں راتاں وچ یاں خوشی دے موقعیں تے کڑیاں
نیاراں اک تھاں تے کٹھیاں ہو جانیاں نیں تے رل کے ہتھاں نال گدا پا کے اک سروچ
گدے دے بول بولیاں نیں۔ گدے دے مضمون مخصوص نہیں ہوندے، کڑیاں دیاں
منگاں امنگاں دے نال نال وصل دیاں سدھراں وی شامل ہوندیاں نیں پر گدا پان توں پہلے
اللہ تعالیٰ دی تعریف تے حمد کیتی جاندی اے تے جیہڑی اللہ تعالیٰ دا ناں بھل جاوے اوہدی
ننڈیا کیتی جاندی اے سگوں مولا پاک دی یاد دلائی جاندی اے۔
گدا

نام اللہ دا سب نوں پیارا
سب نوں ایسوں سہائے
دونہاں جہاناں دا اللہ ای والی
اوہدی صفت کیتی نہ جائے
گدے وچ اوہدا کم کیہ مہینو
جیہڑی اللہ دا نام بھلائے
اللہ دا ناں لے لوے نی
جیہڑی گدے دے وچ آئے

ہر بول تے ہر مصرعے وچ مولا پاک دی حاکیت اوہدی تعریف تے اوہدی حمد و ثناء اوہدی
پالتھاری دا ذکر تے اوہدی یاد نوں مکھ تے ملھ رکھیا گیا اے۔ کڑیاں تے سوانیاں دے گیتاں
توں اڈجے اسیں گھبرواں تے منڈیاں دیاں لوک گیتاں ول اک نظر ماریئے تے اوہدے وچ
وی اسلامی سوچ تے فکر تے اپنے سارے کماں کاجاں نوں اوہدے حوالے کرن دے حوالے
ملدے نیں۔

ڈھولا : ڈھولے بار دے علاقے دے گیت ڈھولیاں دے موضوع ہر لوک صنف توں دودھ
نیں ایہدے وچ جنے موضوع آ سکدے نہیں ہو رکے وی صنف وچ خورے نہ آ سکدے
ہوں۔ ایہناں وچ وی حمد باری تعالیٰ دے چکارے دکھالی دیندے نہیں۔ ایہدے وچ 'مجاز'
حقیقت، تصوف، معرفت دے سارے انگاں نوں شامل کیتا جا سکدا اے۔ کجھ ڈھولے دنگی
لئی پیش نہیں۔

الف اللہ نوں کراں یاد میشاں مینوں آسرے ہن مولا پاک دے
اوہ کون مٹاندا جیڑے لکھے نہیں روز میثاق دے
نبی پاک پیدا کیتا جس بھار چائے مخلوقات دے
ڈھولیاں دے سرائیکی انگ وی بہوں پیارے ہن اونہاں وچ وی مولا پاک وی ذات
نوں ہر ویلے یاد رکھن اپنے وگڑے کماں نوں اوہدے سپرد کرن تے اوہدیاں صفتاں دا ذکر ہوا
ابھرواں دکھالی دیندا اے۔ تے اوہنوں وسیلہ بنا کے ساری گل اوہدے تے سٹ دتی جاندی
اے۔

میں ایتھے تے ماہی تھل دے
ساڈی اللہ خدا والی گل دے

ماہیا : پنجاب دا ہر من پیارا تے مقبول لوک گیت پنجاب دے پنڈاں تھانواں وچ شاید ای
کھئی بال گھبرویاں بڈھا ہووے جنہوں کوئی ماہیا یاد نہ ہووے۔ ماہیے وچ انج تے پیار محبت
عشق وچھوڑے تے ملن دیاں آساں دے گیت گائے جاندے نہیں پر جدوں پردیاں دل جانا
ہووے تے فیرا کوای ذات پردیاں دے گوڑے دکھاں دے ہیریاں وچ چائن بن کے اکھاں
تے زہناں فکران وچ وسدی اے۔ اوہ ذات اے پیدا کرن والا جھپٹا آپ آکھدا اے کہ
میں ہر انسان نوں پیدا کرن والا تے اوہنوں روزی دین والا وی آں۔

دکھاں دیاں ہیریاں وچ تے پردیاں دے غماں وچ یار یار دیاں خیراں صرف اللہ
تعالیٰ کولوں ای منگدے نہیں اپنے محبوب دی خیر منگن والا اے انداز خورے دنیا دے کسے
ادب وچ نہ ای ہووے۔ جیہدے وچ اپنی غربت دے اظہار دے ملن نال ساری دنیا دے

والی تے گل پاوتی جاندی اے۔

میندوس گیا کنڈیاں تے

رب ساڈا فضل کرے پرہی بندیاں تے

کوئی اوٹھ قطارے نہیں

روزی سوہتا رب دکی کیوں وطن و سارے نہیں

میرا پیر تندوری تے

روزی سانوں رب دکی نہ جا مزدوری تے

میندوس گیا باراں تے

اللہ سائیں فضل کرے پرہی یاراں تے

مولا پاک دی کسے نعمت دا شکر ادا نہ کرنا وی گناہ اے تے اوس نعمت دی ناشکری تے

نعمت دین والے دی ناشکری اے۔ لوک گیتاں وچ وی تعریفاں تے وڈیاں والے دیاں

نعمتاں ڈا شکر بڑے سوہنے انداز نال کیتا گیا ہے۔ تے فیر اپنے گناہواں تے نادم ہون تے

توبہ کرن دے حوالے وی ملدے نہیں۔

چولی اتے لال طلا

گلی وچ یار ملیا اسیں پڑھیا بسم اللہ

خیار یا کھٹ جاندی

معاف کریں مولا بھل بندیاں توں ہو جاندی

بولی : ماہیے وانگوں بولی واحد جنوں "بولیاں" دی آکھیا جاند اے پنجاب دے علاقے وچ

بڑی مقبول تے ہر من پیار لوک گیت اے۔ ایہدے وچ اک مصرعے وچ دل دی ہواڑ کڈھ

لئی جاندی اے۔ بولیاں وچ اسلامی رنگ لشکارے ماروا دکھالی دیندا اے۔ ایہدے وچ دنیا

دی بے ثباتی انسان دے فانی ہون دا سبق تے گل کمن دی پریرنا ملدی اے۔

اوتھے عملاں تے ہون نبڑے ذات کے نیسوں پچھنی

دنیا مان کر دی رب سمنا دا داتا اے

۔ اللہ ہو دا آؤندا آوازہ، کلی فی فقیر دی وچوں

جگنی : پنجاب دے لوک گیتاں وچوں اک گیت اے ایہدی اےجے تیکر کوئی پکی پیڑھی
تعریف نہیں ہو سکی۔ کئی جگنی نوں گل دا زیور تے کئی جگنو دی ماوہ تے کئی کے سوانی دا ناں
لکھدے نیں۔ جگنی کجھ وی ہووے ایہدے وچ مضوتاں یاں موضوعاں نوں قید نہیں کیتا
جاندا۔

۔ سائیں میرا جگنی ڈھیندی آے۔ بیسری نام اللہ دا یسندی آ

۔ اوے میرے پیر دا گھوڑا چیتا۔ پراں مکہ تے اراں مدینہ

مومن پڑھدے گلہ نبی دا۔ ہو جاندا پاک اے سینہ

پیر میرا جگنی

۔ جگنی جاوڑی وچ روی۔ اوتھے رو رو کلی ہوئی

اوبھی وات نہ پچھے کوئی۔ گلے باج نہ ملدی ڈھوئی

او پیر میرا جگنی رڑے پئی۔ نت اللہ کولوں اہمہ ڈرے پئی

ایہناں لوک گیتاں توں اڈ ہزاراں لوک گیت پنجاب دی مٹی وچوں پھٹے بنناں وچ
نہی رنگ بڑا غالب سی تے اج وی اے اہمہ لوک گیت تے ایہناں دیاں ونگیاں دین دا
مطلب اہمہ پئی اسلام دی پیاری تے سوہنی پئی چاننی نے لوکاں دیاں حیاتیاں نوں تے
معاشرے نوں کسراں بدل کے رکھ دتا ایہناں کماں دا سہرا حکمراناں توں دودھ کے صوفیاں تے
ولیاں دے سر آؤندا اے۔ جنہاں نے اپنے اخلاق تے کردار پاروں ایہتھوں دے لوکاں دے
دل جتے ایہتھوں دی زبان نوں اپنی ماں بولی جان کے پیار کیتا لوکاں مل پیار پایا تے پیار دیاں
گلاں سکھایاں ہزاراں بتاں تے جوٹھے خداواں دا زور توڑ کے اک اللہ وحدہ لا شریک کولوں
مگن دے دل دے۔ بیسے پاروں لوک گیتاں وچ تبدیل آؤنی اک لازمی گل سی۔
بہراں چھلے وچ۔

چھلا نوں نوں تھیوے
پتر مٹھڑے میوے

اللہ ہر اک نون دیوے
اللہ بلی ہو اللہ بلی

ایہناں پھنکل لوک گیتاں وچ کئی گیت اسیراں دے وی نہیں جنہاں وچ اللہ تے اوہدے
رسول توحید تے رسالت دا رنگ غالب دکھالی دیندا اے جسراں ترنجن کدی پنجاب دیاں
ٹیاراں دے مل نیٹھن دی اک تھاں ہوندی سی جتھے بسہ کے اپنے داج تیار کھتے جاندے سن
ایہناں چرے دیاں تے داج دیاں علامتاں نون پنجاب دے صوفی شاعراں نے اپنی شاعری
وچ ورت تے بڑے سوہنے کم لئے نہیں۔ کدی ایہناں دے چرخیاں چوں اللہ اللہ دیاں
واجباں آوندیاں ہوندیاں سن تے اوہدی یاد توں غافل لوکاں تے کڑیاں نون اوہدی یاد ول پریر
دیاں سن موت نون یاد کراندیاں سن تے ایس گل دی دس پاندیاں سن کہ اک واری دنیا تے
آؤنا ایس دوجی وار کسے نہیں آؤنا آواج راج کے مولا پاک دی تعریف کریئے اوہنوں یاد کریئے
تے چرے دی گھو کر دے نال نال اوہدیاں صفتاں تے نعمتاں دا ذکر کریئے۔

چرخہ پکارے اللہ تون اللہ
پھریاں نی رتاں گھمے آئے ونبارے
اوبا نہیں آئے جیہڑے موتاں نے مارے
چرخہ پکارے اللہ تون اللہ تون

دنیا دی بے ثباتی دا ذکر اگھر کے شعراں وچ آن لگ پیا تے اللہ تعالیٰ دی یاد کولوں غافل
ہون والیاں نون اوہدی یاد ول پریرن دا باقاعدہ اک عمل شروع ہو یا دکھالی دیندا اے۔

لوک گیتاں دے نال نال سبے اسیں پنجابی اکھاناں تے لوک کہانیاں ”کہاوتاں“ ول گواہ
کریئے جیہڑا کہ پنجابی ادب دا بڑا وڈا سرمایہ ای نہیں پنجابی ادب دامن وی نہیں کیوں ہے
ایہناں قولوں پچھے دانش ونداں تے سیانیاں دے تجربے لکے ہوندے نہیں تے اکھان بن
لگیاں مدتاں لگ دیاں نہیں لوک گیتاں دے نال نال ایہناں اکھاناں وچ مولا پاک دا ذکر

صاف تے گوڑا دکھالی دیندا اے۔ اکھان اللہ یاد تے بیڑا پار جتھے ڈراو تھے اللہ دا گھر
ذکر فکر توں رہونہ غافل دم دا کیہ بھروسا تھہ خالی تے رب والی کرنہ کر اللہ تون ڈر

”لوک گیتاں وچ نعتیہ رنگ“

ساڈی ماں بونی نوں ایہ مان حاصل اے کہ ایہ فقیراں، درویشاں، ولیاں جوگیاں بھگتاں تے سادہ ہواں دیاں خانقاہواں، ٹیلیاں، تھڑیاں تے بھوریاں وچ پلے تے جوان ہوئی۔ ایس بولی وچ ایہناں اللہ لوکاں نے لوکائی ٹال پیار کرن والے بزرگاں پیاراں، امناء تے خلوصاں دے لازوال گیت گائے نیں۔ جہناں نوں ہر مذہب دے لوک بڑے چاہواں ٹال پڑھدے تے سندے ای نہیں سگوں حیاتی دے اوکھے ویلیاں وچ ایہناں کولوں سکون تے صبروی حاصل کردے نیں اج وی جدوں کوئی منکھ دنیا دیاں بھیریاں تے حیاتی دیاں دکھاں توں اک جاوے تے اوہنوں امید تے حوصلہ دین والے بول ایہناں بزرگاں دے ای بول ہوندے نیں۔

ایس مشہوری بولی وچ بابا جی فرید گنج شکرؒ ہوراں اجودھن دے تہذیب توں وابستہ لوکاں نوں، انسانی خون تے رشتیاں دے تقدس تے احرام توں ان جانو لوکاں نوں اسلام دی سچی تے سچی راہ دی نبی کرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی سیرت نوں اپنے شلوکاں دا موضوع بنایا۔ حقیقت تے معرفت توں دور لوکاں نوں مولا پاک دی ذات دے ایٹانیزے کرد تاکہ پیر سید وارث شاہ ہوراں آکھیا۔

۔ گنج شکرؒ نے آن مکان کیتا دکھ درد پنجاب دا دور ہے جی

اجودھن نوں پاک چن تے او تھوں دے لوکاں نوں چاننی بھریاں راہواں تے چلا کے اوہناں نوں تے اوہناں دیاں سوچاں فکر اں تے دھاراں نوں وی پاک تے پوتر کردتا۔
پیاراں خلوصاں، وفاواں تے امناء دے گیتاں دے ایس قافلے دے موہریاں دھوں دے جے ناں شاہ حسین، بیٹے شاہ تے وارث شاہ، خواجہ فرید میاں محمد بخش، بابا جی گورو نانک، گوہند سنگھ جی تے ہور کئی بزرگ ہستیاں دے ناں وی آؤندے نیں۔

سگوں پیر سید وارث شاہ ہوراں تے اپنے شاہکار وچ اک تھاں تے ایس گل دا اظہار ایساں کیتا اے۔

ایہ قرآن مجید دے معنی میں جیڑے قول میں وارث شاہ دے جی
ایس قافلے دے سالاراں دے آخری موہری میاں محمد بخش کھڑی شریف والے سن
جہناں اپنی "سیف الملوک" وچ تھاں تھاں تے اخلاقی مضموناں نوں بیان کیتا اے۔ آپ
ہوراں واقصہ سارے داسار تمثیلی رنگ وچ اے جے گوہ نال ویکھیا جاوے تے سارے دا
سارا قصہ عشق حقیقی نال بھریا ہو یا دسدا اے آپ جی دے قصے بارے پہاڑ دے لوماں دا قول
اے کہ۔

اسیں کلمہ پڑھ کے مسلمان ہوئے آں تے "سیف الملوک" پڑھ کے مومن "جدوں
کہ میاں محمد بخش" ہو ری آپ اپنے قصہ وچ لکھدے نیں
بجن اپنے دی گل کریئے ہوراں نوں مونہ دھر کے

مکدی گل ایہ دے کہ شروع دسھاڑے توں ایساں شاعراں نے اپنی شاعری دا موضوع
عشق حقیقی بنی کریم دی سیرت، آپ دی وڈیائی، عظمت تے شان آپ نال عقیدت بنایا۔ صوفی
شاعراں پنجابی داستاناں دے کرداراں نوں محبوب حقیقی دے روپ وچ پیش کیتا، راجھے،
مہینوال ورگے لوک کہانیاں دے کرداراں نوں عشق وچ آون والے تیاں مقاماں دے بیان
لئی علامت دے طور تے ورتیا۔

باقاعدہ شاعری وچ گھٹ گھٹ ہر شاعر نے حمد تے نعت لکھی تے پنجابی وچ نعت دے پہلے
شاعر حاجی بابا رتن ہو ری گئے جاندے نیں اپنی باقاعدہ شاعری توں اڈجدوں اسیں اپنے لوک
ادب ول جھاتی پاندے ہاں تے سانوں ساڈا لوک ورثہ وی موتی کھلاردا ہو یا دسدا اے لوک
گیتاں وچ وی تھاں تھاں تے حمد و نعت دے نال نال دنیا دی بے ثباتی دا درس، عاجزی تے
انکساری دے منظر، رسول کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال پیار عقیدت تے عشق دی گل،
آپ دی سیرت پاک تے چلن نوں دنیا تے آخرت وچ کامیابی دا ضامن بنن دے نقشے، آپ
دی شفاعت نصیب ہوون دیاں دعاواں بڑے سدھے سادے تے من موہنے انداز وچ دکھالی
دیندے نیں۔

جیویں کہ ہر مسلمان دا عقیدہ اے کہ رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم دا کلمہ پڑھن نال

ای سانوں آپ دی شفاعت نصیب ہو سی۔

انسان دے گناہ سمندراں دی جھک جنے ایں کیوں نہ ہوون اک واری دلوں آپ دا
کلمہ پڑھن نال سارے گناہ اڈ جان دے نہیں۔

آپ دا پڑھیا ہویا کلمہ ایں اے جہڑا انسان وی دنیا تے آخرت سنوار دا اے جنے اک
واری گواہی دتی کہ اللہ اک اے تے فیرا وہدے تے قائم ہو گیا تے آپ دی رسالت دا اقرار
دی کر لیا نبی کریم اوس بندے دی شفا رش ضرور کران گے۔

لوک گیتاں وچ حضور اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی سیرت تے صورت آپ دے
حسن تے روپ آپ دی وڈیائی تے شان نوں بیان تے کیتا گیا اے پر سبھ توں ابھرواں رنگ
آپ دے کلمہ دی وڈیائی دا اے آپ دے دے ہوئے راہ دا اے۔ آپ دے کلمے نوں ایں
ہر تھاں تے کامیابی دی کنجی قرار دتا جاندا اے۔

لوک گیتاں چوں مرداں واہر من پیارا لوک گیت ماہیا تے جگنی اے جگنی وچ تے
ماہیے وچ تھاں تھاں تے آپ دے کلمے دی گل ایراں کیتی جاندی اے۔

جگنی	جا	وڑی	دربارے
کمو	کلمہ	بنی	دا سارے
اللہ	وگڑے	کاج	سوارے
ادہ	پیر	میرا	جگنی رہندی آ
جیرمی	نام	نبی	دا یسندی آ

دنیا وچ جیرمیاں نعمتاں تے انعام ملدے نہیں اوہ سارے آپ دا کلمہ پڑھن پاروں
ملدے نہیں لوک گیتاں دے رہنار اپنے دکھاں درداں داخل آپ دے کلمہ وچ لبھدے
ہوئے دسدے نہیں۔

جگنی	جاوڑی	وچ	روہی
اوتھے	رو	کلی	ہوئی
اوہدی	وات	نہ	کچی کوئی

کلمے باجھوں ملے نہ ڈھوئی
اد پیر میرا جگنی

جسراں کہ پہلے گل ہوئی اے کہ اللہ تعالیٰ دے اک ہوون دی گواہی تے آپ دے
آخری رسول ہوون دا اقرار سوچاں فکر اے دلاں تے گلیاں ساریاں کالجاں دھو دیندا
اے۔ ریت دے زریاں جنے وی گناہ کیوں نہ ہوون سارے معاف کردتے نیں۔
انسان دنیا دے پانی وچ گنگا تے جمنا وچ لکھاں صابن مل مل کے نہا دے پاک نہیں ہو
سکا جدوں تیکر آپ دا کلمہ نہ پڑھے۔

ایہناں وچاراں دا اظہار اک لوک گیت وچ ایسراں دسد اے۔

بکی جھگی اوہ چھوہرا
اتے پائیاں نیں چوٹاں
ساڈے بنیٰ جیا جگ جہان تے
ہور نہیں کوئی ہوٹاں
کلمہ تاں پڑھ لو نبیٰ دا
دھون اوے نے دھوٹاں

آپ دا کلمہ پڑھن نال سوچاں روشن ہو جانیاں نیں فکر اں نکھر جانیاں نیں سینے روشن
ہو جاندا ہے نیں تے انسان نوں اپنی عظمت دا اپنے اندر دا پتہ لگ جاندا اے لوک گیت وچ
ایس فکر نوں بڑے سوہنے ڈھنگ نال پیش کیتا گیا اے۔

اوئے میرے پیر دا گھوڑا چینا
پراں مکہ تے اراں مدینہ
مومن پڑھدے کلمہ نبیٰ دا
ہو جاندا اے پاک سینہ

چانچیاں راتاں وچ ماواں اپنے پتراں نوں لوری دین دے وی نبی کریم نال پیار تے
عقیدت دا اظہار کردیاں نیں اپنے بال دے کنیں آپ دے کلمے دا ورد کردیاں نیں تے آپ

دا نام نامی وی بال دے کنیں پاندیاں نہیں ایہ سارے کم آپؐ نال عقیدت۔

تے محبت پاروں کتے جاندے نہیں جیویں

چانم چاننی رات کھیتیاں چڑھ آئیاں

محمدؐ دے دربار میں کلمہ پڑھ آئیاں

کچے تے سچے مسلمان دا عقیدہ ایہہ وی ہوندا اے کہ اوہ اپنیاں عبادتاں خیراں

ذکواتاں تے حجاں نوں بڑے وڈے عمل نیں سمجھدا ایہناں عبادتاں تے مان نیں کردا اپنے

علم نوں اپنی نجات دا ذریعہ نہیں مندا سگوں نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال محبت تے

عقیدت نوں ایس اپنی آخرت وچ کامیابی من دا اے۔

کیوں۔ جے اوہ جاند اے کہ حشر دہیاڑے آپؐ دی سفارش بناں اوہدی جان نہیں چھٹنی

نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی شفاعت ای اوڑک کم آونی ایں۔ دنیا دیاں رشتیاں چوں

کوئی رشتہ وی اوہدے کم نہیں آونا عالم حضرات تے ایہتھوں تیکر دسدے نہیں جے اوس دن

ماں پتراں کولوں دور رہے گی بھیناں بھراواں دی گل نہیں سنن کیناں نفو نفسی دا عالم

ہووے گا ہر پاسے دھپ ای دھپ ہووے گی اوڑک آپؐ دی کملی دی چھاں انی صلی نال وی

کم آوے گی۔

لوک گیتاں دے رچناراں نے ایس نظریہ نوں مکھ مڈھ رکھ کے بڑیاں سوہنیاں سوہنیاں

تے سدھے سادے لفظاں وچ ایسراں وڈیاں گلاں کیتاں نہیں جیویں۔

میری جگنی دی فریاد

کم دی پاک نبیؐ نوں یاد

کرسی روز حشر امداد

شالا ہماری رہے آباد

او پیر میرا جگنی رہندی آ

بہرہ نام اللہ دا لیندی آ

مسلمان ہر ویلے نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی کملی بٹھاں پناہ لبھدا اے۔

میری جگنی دا رنگ کالا
 شرماں رکھے کملی والا
 ساری امت دا رکھوالا
 پیر میرا جگنی ڈر دی آ
 ہرہی کلمہ نیاں دا پڑھدی آ

مسلماناں دا عقیدہ اے جے آپؐ نے ای عامیاں دے بیڑا پار کرانا ایں آپؐ نے ایں
 مولا پاک کولوں ساڈے لئی رہائی دی اجازت لینی ایں۔

میری جگنی دے دھاگے چار
 میرا نال حضورؐ دے پیار
 جنہاں بیڑا لانا پار
 او پیر میرا جگنی

لوک گیتاں دیاں کجھ صنفاں صرف سوانیاں دیاں نیں جیویں لوری۔ تھان گدھاتے
 رخصتی دے گیت تے کجھ صرف مرداں دیاں پر کجھ صنفاں سانجھیاں وی نیں جیویں ”ماہیا“
 ماہیہ دج وی تھان تھان تے آپؐ دی شفاعت دیان کمائیاں ملدیاں نیں۔
 ۛ آیا حکم رہانا ایں

بیڑا جاں عامیاں دا نبیؐ پاک ترانا ایں
 آری اتے آری آ
 اگے اگے پاک نبیؐ پچھے امت ساری آ

مولا پاک نے اپنی آخری تے پچی کتاب وچ تھان تھان تے آپؐ دی نعت بیان کیتی اے
 کدھرے آپؐ دیاں اداواں دا ذکر اے تے کدی زلفاں نوں تیل لان دا منظر کدھرے آپؐ
 دی چادر دا حوالہ اے تے کدھرے آپؐ تے آپؐ دے شہر دا ذکر اے۔

لوک شاعراں وی ایہناں چیزاں نوں اپنے رنگ وچ بیان کیتا اے تے اعتدال نوں
کہہ ہرے وی نہیں چھڑیا۔

کوئی مثل نہ جانی دی
رب پیا قسم چکے، ہمدی چڑھدی جوانی دی
آیا سون مہینہ ایس
امت مند ری دا بنی پاک نگینہ ایس

کہہ ہرے آپ دی شفاعت دا ذکر اے تے کہہ ہرے آپ دے مختار کل ہوون دا۔
آن وی اوہدی اے
دو جگ اوہدے نیں اچی شان وی اوہدی اے
آمنہ جایا اے
والی دو جگ دا اج دنیا تے آیا اے

قرآن پاک وچ اللہ تعالیٰ نے اک تھان تے ارشاد فرمایا اے۔
اساں تماڈے ذکر نوں بلند کیتا اے
کنڈھا بھج گیا تھالے دا
دو جگ روشن اے ناں کملی وانے دا

آپ نوں سبھ توں سوہنا تے اچا آکھن کرن بارے ماہیا اے۔
دو زلفاں چھلے او چھلے
سارا جگ سوہنا ایس میرے آقا توں تھلے او تھلے

ایس ازلی حقیقت توں کہدی وی کوئی انکار نہیں کر سکدا کہ عاشقاں نوں معشوقار

گل نال 'یاراں دے یاراں نال' محبوباں دے مگرول جاوَن والیاں راہواں نال۔ محبوب دیاں گلیاں دے رکھاں تے پتراں نال اوس نگر دے لوکاں نال۔ اوتھوں دیاں ہواواں تے پکھیرواں نال انساں دا پیار ہوندا اے۔ جیہڑا اصل محبوب دے پیار دا ای اک رنگ ہوندا اے۔

عاشقاں نوں معشوقاں دے نغراں دے کنڈے وی پھلاں ورگے لگدے نیں گرد غبار چاٹنیاں راتاں توں ودھ سوہنا لگدا اے۔ یاراں دیاں گلیاں دی خاک نوں جتن سرا بنائے اکھاں وچ پاندے نیں تے اپنے لئی بڑے بڑے مان تران والی گل سمجھدے نیں لوک گیتاں وچ آپ دی ذات اقدس دے حوالے نال آپ دے شہر نال پیار دی گونج بھرتوں ابھردیں تے سوہنی ایں۔ آپ دے شہر نال پیار دی گل لوک گیتاں دے شاعراں نے بڑے سدھے سادے تے سوہنے ڈھنگ نال بیان کیتا اے۔

کیوں جے مدینے پاک نال پیار بارے وی بڑیاں گلاں حدیثاں راہیں ساڈے تیکر آیاں نیں۔

نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دعا منگدے ہوندے من جے مولا میں مدینے نال پیار کرناواں تے لوں نوں وی مدینے نال پیار کرنا سکھاوے۔

امام مالکؒ ہوراں بارے راویت اے جے آپؐ نے ساری حیاتی مدینے شریف وچ جتی نہیں پانی کہ کدھرے آپؐ دا پیر نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دے پیراں تے نہ آجاوے۔ امام مالکؒ ہوراں بارے ای راویت اے جے آپؐ کول کئی بکریاں تے اونٹ سن ہرٹے کہ آپؐ نے وچ دتے سن ایس لئی کہ میرے اونٹ ہون تے نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم ہوراں دے شہر وچ لد تے پیشاب کرن مینوں وارا نہیں کھاندا۔ نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں دی اک ہور حدیث وی اے کہ ہر مسلمان مدینے وچ مرے اوہ جنت وچ جاوے گا۔ حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بارے راویت اے جے آپؐ ساری حیاتی دعا منگدے رہے۔

یا مولا مینوں موت آوے تے تیری راہ وچ آوے نیں تے تیرے محبوب دے شہر

مدینے وچ آوے۔

مسلماناں دے لوک گیتاں وچ آپ دے پیار پاروں جیڑی جگہ نال سبھ توں ودھ پیار
وکھالی دیندا اے اوہ مدینہ ای اے۔

لوک گیتاں وچ مدینے جاون دیاں آساں مدینے دیاں واداں نال پیار مدینے اپڑن دیاں
تے مدینے وی مٹی نوں اکھاں دا سرمہ بنان دیاں چاہتاں ورگے سوہنے موضوع ملدے نیں
قرآن پاک وچ آؤندا اے جے۔

جدوں تیس اپنیاں جاناں تے ظلم کر لو تے میرے محبوب کول آجایا کرو ایہ تہاڑی
سفارش کریا کرن گے تے میں تہانوں معاف کر دیا کر اں گا۔

مسلمان اپنے اوگناں نوں مٹاون کارن وی مدینے ول جاون دیاں دعاواں منگدے نیں
تے آپ نال عقیدت تے پیار پاروں وی۔

میری جگنی جڑے تکینے

اساں جاناں شہر مدینے

بھانویں لگن کئی مہینے

اوہ پیر میرا جگنی کیندی آ

جیڑی نام نبی دا لیندی آ

مدینے نوں اپنی ذات دا احصار بناون دا آہر لوک گیتاں وچ تھان تھان تے لشکارے مار دا
ہو یا دسدا اے غرباں تے ماڑیاں نوں اپنی منزل مدینہ ای دسدا اے۔

ساون دا مہینہ اے

لوکاں دیاں لکھ ٹھاہراں ساڑی ٹھاہر مدینہ اے

رمضان مہینہ ایں

اتے ساڈا رب دسدا تھلے شہر مدینہ ایں

ماواں اپنے پتراں نوں لوری دیوں لگیاں مدینے دا ذکر بار بار کردیاں نہیں تے مدینے والی
سرکار دے حوالے اپنے پتر دی جان نوں کردیندیاں نہیں کیوں جے اوہ جانندیاں نہیں ساڈے
پتراں نوں کجھ وی نہیں ہو سکدا۔

میرے پچھڑے دے سر تے پاک نبیؐ دا سایہ
اوہ شہر مدینہ رنگلا اے
اوتھے پاک نبیؐ دا بنگلہ اے

تے کدی شہر مدینے جاوَن دیاں دعاواں انج منگدیاں نہیں۔

ربا لے چل شہر مدینے نوں
اوتھے روشن کر میرے سینے نوں

کدی اپنی بے وی عاجزی تے انکساری دا ذکر ایناں لفظاں وچ وی کیتا جاندا اے۔

اللہ جی میں کلی آں
شہر مدینے چلی آں
شہر مدینہ دور اے
جانا وی ضرور اے
اللہ اللہ کرنی آں
اللہ وادم بھرنی آں
اللہ میرے کول اے
محمدؐ دی مینوں اوڑا اے

ماواں نکیاں باللاں نوں جدوں لوری دیندیاں نہیں اوہدوں وی تے جدوں ایناں باللاں نوں
جوان کر کے پال پوس کے سرے نبھدیاں نہیں اوہدوں وی نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

دی نعت پاک دا آپ دیاں گھاں دی وڈیا کی آپ دی شفاعت دا ذکر ضرور کرویاں نہیں۔
اک ماں کیویں اپنے پتریں دے سہیاں تے آکھدی اے۔

سوہنی مہندی لال دے

مینڈے ہادی دے دربار دے

مہندی سوہنی بنی

پڑھ بسم اللہ کنجی قرآن دی

دل دا خزانہ تیرا کوٹھی ایمان دی

پڑھ کلمہ پڑھ پار

مینڈے ہادی دے دربار

مہندی سوہنی بنی

ماواں بسیناں دیاں ”لوریاں“ توں دکھ اک لوریاں دی ہو روی قسم جھیریاں کہ
”بھرائی“ لوریاں دین والے بالاں نوں آکے گاندے نہیں تے بالاں والیاں تے آندھ
گواہنڈھناں نوں کو پیسے تے آٹا وغیرہ دیندیاں نہیں اوہ دی اپنیاں لوریاں وچ نبی کریم تال
محبت تے عقیدت دا اظہار کردے نہیں۔

حلیہ سعدیہ لوری دیونڈی گھڑی

میرے کملی والیا سوں جاگھڑی دی گھڑی

توں مولا دا پیارا بی بی آمنہؓ دا تارا

حوراں دیونڈیاں لوری

مولا دیاں دلدارا

تیرے جھولنے دی ڈوری

جبرائیلؑ نے پھڑی

میرے کملی والیا سوں جاگھڑی دی گھڑی

مائی لوریاں دے نالے
 نیوں سوندے اللہ والے
 اوہ تے اکھ نیوں نگدی
 جھیرٹی اللہ نال لڑی
 میرے کھلی والیا سوں جاگھڑی دی گھڑی

 ماواں دے نال بھیناں وی اپنے ویری دی گھوڑی دی تعریف کرویاں نیں۔

میرے ویری دی گھوڑی مدینیوں بن کے آئی

نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نال پیار عقیدت تے عشق پاروں مدینے نال پیار کرن
 بعد جیدا پیار سبھ توں ودھ حد کے دکھالی دیندا اے اوہ اے آپ دے صحابہ کرام تے خاص
 کر کے آپ دے چار یار جنہاں نوں خلیفہ راشدین وی کہیا جاندا اے۔

آپ نے فرمایا کر میرا ہر صحابی اک چمکدے ہوئے ستارے وانگوں اے تے تیس
 جیدی وی پیروی کرو گے کامیاب ہووے گے۔

آپ دے ایہناں چار یاراں ای اسلام نوں آپ دی سیرت نوں آپ دی محبت تے
 عشق دے چانن نوں دنیا وچ عام کیتا۔ اونہاں تھواواں تے جتھے میرے ای میرے من نے
 ظلم تے کفر ای کفری اسلام دے چانن اونہاں غاراں تھکرا پڑایا۔

لوک گیتاں وچ ایہناں چار یاراں نال عقیدت تے محبت دے بڑے ای گن گائے گئے
 تیں اک جگنی پیش کروا ہاں۔

میری جگنی دے دھماگے چار

چارے پاک نبی دے یار

سانوں سمناں نال پیار

اوہ پیر میرا جگنی کہندی آ

جیرم نام علیؑ دا بندہ آ

کالر چولے دے

ادہ دی سوہنے لگدے نیں جیڑے سگتی ڈھولے دے

ایہ جگتی، ماہیا، ڈھولے ٹپے تے بولیاں لوریاں تے کجھ ونگیاں سن پئی اسیں دیکھئے کہ
ساڈی لوک ریت وچ حمد و نعت دے کئے کو نمونے ملدے نیں حالانکہ جے اسیں گوہ نال
تحقیق کریئے تے حمد و نعت تے لوک ادب دیاں کئی کتاباں ترتیب دتیاں جا سکدیاں نیں۔
ایناں چیزاں توں اڈ لوک ادب وچ آپ دیاں وسیاں ہوئیاں گلاں دے لشکارے ملدے
نیں۔

جسراں کہ روایت دے کہ اللہ پاک نے سبھ توں پہلے نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
دے نور نوں پیدا کیتا۔
پہلے ٹیلی فون ہویا
پہلے ناں ماہیہ دا
فیر کن فیکون ہویا

نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں دنیا چ آکے عربی، عجمی، گورے تے کالے نوں
اک تھان تے بٹھادتا۔ تے عزت والا اونہوں آکھیا جیڑا سبھ توں ودھ کے متقی ہووے گا۔

ان اکرامکم عند اللہ انتقمکم

مولا پاک دی نظروچ عزت والا ادہ اے جیڑا سبھ توں ودھ پرہیز گار اے۔

پنجابی ج اکھان اے جے
سائیں کم ویکھدے نیں چم نہیں
اوتھے عملاں تے ہون نیڑے
تے ذات کے نیوں پچھنی

حضرت محمد صلی علیہ وآلہ وسلم دی تعلیم چوں سبھ توں وڈی تعلیم توحید دی تعلیم اے کہ

اوس اک کولوں منگجے تے اوہدے کولوں ای ڈریے۔ اوہد ای دم دم ذکر کریے۔
بولیاں وچ اسیں گل دا ذکر کجھ ایسراں ملدا اے۔

کیہ کرنے نہیں غیر سہارے
کافی اے ذات رب دی

جیرٹی کہ ”اہاک نعبد و اہاک نستعن“ دی اک تفسیر ہو سکدی اے ایسراں ای
آپ دی اک ہو ر حدیث بارے لوک ادب چ انج اشارہ ملدا اے۔

جاں لیا اوہنے رب نوں
جس اپنا آپ پچھاتا

من عرف نفسه فقد عرف ربه

لوک گیتاں دے حوالے نال نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم دی سیرت دی گل کرن لکے
تے زندگیاں مک سکدیاں نہیں قلم ٹٹ سکدے نہیں سیاہیاں مک جاندیاں نہیں پر آپ دے
اوصاف دا ذکر پورا نہیں ہو سکدا۔

ایہناں لوک گیتاں توں اڈھنجی بار دے ڈھولے دی جیرٹے کہ اللہ تعالیٰ تے آپ
دے نال توں شروع ہوندے نہیں جیرٹے کہ سراسر آپ دی نعت دے نمونے منے جاندے
نہیں۔

صحیحی بار دا اک ڈھولا جیدا راوی ”گنا“ سی تے اقبال اسد ہوراں دے آکھن تے ذات
دا تیلی سی اوہنے اک نعتیہ ڈھولہ کجھ ایسراں سنایا اے۔

الف الہی م محمد سچے رب نوں یار پردان ہویا
عبدہ ہر رسول کیا پیدا ایہ نبی دا شان ہویا
گھر عبد اللہ دے جمیا لاثانی قول عمل جدا آدم دا سلام ہویا
متھا والنہی والشمس قمر سوہے جدا ذکر وچ قرآن ہویا
داڑھی نور سیتی اے فیض کریم والا قد نبی درمیان ہویا

مکبھی یار دے ایہناں ڈھولیاں چوں نعتاں دے بہت زیادہ نمونے ملدے نیں ہر
ڈھولے چ مولا پاک تے نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دا ذکر اے اک ہور نعت حوالے
لئی۔

الف اللہ نوں یاد کریئے جس دیاں بے پرواہیاں
جو چاہے سو کدا اس دے ہتھ بادشاہیاں
پیدا کیتا سو نبیؐ سوہارا کیتیاں نور روشنائیاں
ہویا دور اندھیرا مثالاں دے جگائیاں
رب نیں اپنے یار نوں کھیڈاں گوناگوں دکھائیاں
پہنچا جا معراج نوں کر کے نیک کمائیاں
اوتھے ملکاں سیس نوائے حوراں تے پریاں خادم آئیاں
سرتاج بنایا والیئے مرسلین نوں جس باہیں امت دیاں چائیاں
ادہ سید بہنمر - اوس وچ سبھ چنگیائیاں
اوس حلال حرام کھیریا کیتیاں واحد دانائیاں
اوہناں سنگتاں نوں ڈر نہیں کوئی بہناں تیرہ رکھے پنج توڑ نبھائیاں
پڑھ کے کلمہ پڑھ جہاد نوں اللہ بخشے گا عیب گناہیاں
اج اسیں اپنے لوک ورثے تے مان کر سکدے ہاں کہ ایہدے وچ مسلماناں دا حصا سبھ
توں ودھ اے ایس ادب نوں پالن والے تے ایہدے راکھے اسیں مسلمان آں۔

لوک گیتاں وچ دعاواں

دوہاں جہانناں دا مالک تے خالق اک اللہ اے۔ اوہو ای کر نماز کرتا رہے اوہ ای زمیناں تے آسماناں دا مالک اے جو کجھ وی زمیناں تے آسماناں دے وچکار اے اوہ اوہی مالک اے انساناں نوں پیدا کرن والا تے مارن والا تے حشر سہارے نوں فیر جیتی دے کے پہلے دتی ہوئی جندڑی دا حساب لین والا وی اوہ ای اک اللہ اے اللہ تعالیٰ توں اڈ غیب کوئی نہیں جاندا سوائے اوس توں جنہوں اللہ تعالیٰ اپنی مرضی نال جنہاں علم چاہن دے دیون اللہ تعالیٰ اپنی پیدا کیتی مخلوق دیاں ساریاں گھاں توں جانواں۔ ہیریاں ایناں کرنیاں نہیں اونہاں توں وی تے ہیریاں نہیں کرنیاں اونہاں توں وی تے ہیریاں کیتیاں نہیں اونہاں توں وی تے اوس عمل توں وی ہیرے عمل دا انسان نوں آپ وی نہیں پتہ کہ کل نوں اوہ کیہ کرے گا۔

انسان . مصلن ہار اے حیاتی وچ کئی نکیاں دڈیاں غلطیاں کردا اے فیر اپنیاں غلطیاں نوں محسوس کردا اے تے فیر اوہناں توں توبہ وی کردا اے گناہواں نوں معاف کرن والا تے نیکیاں دی توفیق دیون والا اکو اللہ اے ہیرم رحیم وی اے تے کریم وی ہیرم رحمن وی اے مہربان وی ہیرم قہار تے جباری وی اے۔ حکمتاں، علماں تے دڈیاں دا مالک اللہ اے۔ تے مولا پاک دے پیارے رسول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم راہیں ساڈے کول ہیرے اصول تے قاعدے حیاتی گزارن دے آئے اوہ اچے تے سچے قانون نہیں اوہناں اصولاں توں اڈ سارے نظام باطل تے جھوٹ نہیں فراڈ نہیں ٹانگ نہیں۔ آپ دے دے ہوئے راہواں توں اڈ کوئی وی راہ سدھاتے سچا نہیں۔ جے ویکھیا جاوے تے آپ توں پہلے آون والے سارے نبی تے رسول اکو ای اصول لے کر آئے سن، اوہ سی توحید دا کہ اللہ نوں اک منو۔ اوہدی عبادت کرو تے اوہدے کولوں ایس منگو، زندگی تے موت دا مالک صرف اک اللہ ای اے تے آپ دی راہ وی ایسوی راہ اے کہ اللہ نوں اک منو۔ اوہدے توں اڈ کے کولوں نہ منگو تے نہ ایس کوئی دیون والا اے۔

دعا دے معنی نہیں، پکارنا، بلاتیاں و درخواست کرنا۔ پر شریعت وچ دعا دے معنی ہوئے

صرف اللہ تعالیٰ نوں پکارنا تے اوہدے کولوں مدد منگنا قرآن پاک وچ مولا پاک دا حکم اے پئی
 ”مینوں پکارو“ میں دعاواں قبول کروا ہاں“ تے فیر رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم دا وی فرمان
 پاک اے کہ ”دعا عجلت دا نچوڑ اے“ نالے اسلامی تعلیم وی ایسوا ای اے کہ دعاواں خیراں
 برکتاں کامیابیاں تے منزلاں دل و دھن داسب توں وڈا سہارا ہن نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ
 وسلم توں پہلے رسولاں، ہیرٹاں دعاواں اللہ تعالیٰ کولوں منگیاں اوہ مولا پاک نے قرآن پاک وچ
 لکھیاں ہن اونہاں چوں حضرت آدمؑ تے حواؑ دی دعا ایسراں اے۔

اے سڈے پالتھار۔ اسان اپیاں جاتیں تے بڑا ظلم کیتا اے (حیری نا فرمائی کر کے) تے
 ہن جے توں سانوں معاف نہ کیتا تے سڈے تے رحم نہ کیتا تے فیر اسیں اونہاں لوکاں وچ
 ہوداں گے، ہیرٹے گھاٹے وچ نیں“ حضرت نوح علیہ السلام نے دعا منگی۔

اے میرے پروردگار! میری تے میرے مل پپ دی مغفرت فرما“ تے نالے اوہناں دی
 دی مغفرت فرما، ہیرٹے میرے مگر آون ایمان قبول کر کے تے سارے ایمان والیاں دی
 مغفرت فرما۔

حضرت لوط علیہ السلام ہوراں اللہ تعالیٰ اگے سوال پایا۔ ”اے میرے مولا ایہاں فسقو کرن
 والیاں دے مقابلے تے توں میری مدد کر۔“

حضرت یعقوب علیہ السلام جدوں ڈاڈھے دکھی ہو گئے تے اپنے دکھاں درداں دا رونا اپنے
 مولا توں اڈکے اگے نہ روئے تے دعا منگی۔

”میں اپنے دکھاں درداں دی فریاد اللہ اگے ای کریتاں“ حضرت سلیمان علیہ السلام
 ہوراں دی دعا۔

”میرے پروردگار مینوں ہمت دے کہ میں تیرا شکر کراں تیرے اوس احسان دا، ہیرٹوں
 میرے تے کیتا اے۔“

تے سب توں آخری رسول، رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ہوراں دی دعا کہیرے
 مسلمان نوں ننیں یاد جو آپؐ نے مولا کولوں منگی۔ سگوں اہمہ دعائے مولا پاک نے آپؐ اپنے
 بیمارے رسول نوں منگن لئی آکھیا سی ”اے میرے پروردگار میرے علم وچ وادھا کر۔“

قرآن پاک وچ کدھرے حضرت ذکریا علیہ السلام مولا کولوں نیک اولاد منگدے پئے نہیں
تے کدھرے حضرت ایوب علیہ السلام دکھاں وچ اپنے مولا نوں پکار کے اپنی بیماری لئی دعاواں
منگ کے تندرست ہوندے دکھالی دیندے نہیں تے کدھرے حضرت ابراہیم علیہ السلام اپنی
نسل وچوں اک اسیراں دے رسول دی دعا پئے کردے نہیں، میرا ایناں لوکل نوں علم تے
حکمت دی تعلیم دیوے تے لوکائی نوں پاک تے پوتر کر دیوے۔

رسولان، نبیاں، پیراں فقیراں تے ولایاں دا دعاواں منگنا دسدا اے جے دنیا تے سارے کم
اپنے بل تے انگاں ساکال دولتاں تے یاریاں نال نہیں ہوندے سگوں اوکھے ویلے وچ دعاواں
ای کم آوندیاں نہیں، میرے ساڈے حوصلے دھاندیاں سانوں گوڑے بنیریاں وچ بے امید
تے مایوس ہوون توں بچاندیاں نہیں لوک گیتاں دی باری وچوں جدوں اسیں اپنے وسیب اندر
جھاتی مارنے ہاں تے ماواں بھیناں نوں بڈھڑے ویلے ماپیاں نوں سہارے دیون والے پتر تے
بھرا ای ہوندے نہیں تے لوک گیت وی بوہتے کر کے سوانیاں دے ہوندے نہیں ا۔ س کر کے
سانوں ایناں وچ ڈھیر ساریاں دعاواں مل دیاں نہیں کدھرے ماواں اپنے بالاں لئی دعاواں
منگدیاں نہیں تے کدھرے بھیناں ویراں لئی کدھرے یاراں دے شگتاں لئی دعاواں نہیں تے
کدھرے بھیناں دے سہاگ دیاں گل کیہ ساڈے لوک گیت ایناں خلوص بھریاں تے دلوں
نکلیاں پھیاں تے پھیاں دعاواں نال بھرے پئے نہیں۔

اک ماں اپنے بال نوں لوری دیون لگیاں خالی لفظاں نوں ای اگے کچھے نہیں کردی یاں
بال توں سوان کارن سراں ای نہیں کڈھ دی سگوں اپنیاں لوریاں وچ مولا پاک دی حمد دے
نال نال اپنے پتر دی حیاتی لئی دعاواں منگدی اوہدیاں بلاواں پسندی اوہدے صدقے جاندی اے
جیویں۔

۔ اللہ توں

دعا ای تے پالیں توں

اسہ لوری ستاں لفظاں دی اک کلی جی لطم ای نہیں گوہ نل دیکھنے تے ایہدے وچ

مولا پاک دی حمد ہر تھل اوہدے حاضر ناگر ہون دی گل ہر گل نوں اوہدے سنن تے ویکھن
دی طاقت دی گل تے فیر اللہ تعالیٰ نوں دھیاں پتر دیون والا من دے تل تل اوہدے پالتھار
ہون دی گل وی اے پتر دی لمی عمر دی دعاوی اے۔ سائوں دعاواں دا اثر سب توں بوہتا
لوریاں تے بھیناں دے لوک گیتاں وچ ملدا اے۔

پنجاب وچ کئی قوماں آباد سن جیویں ہندو، سکھ، مسلمان، عیسائی تے ہو روی کئی قوماں
ایں بھناں دا کٹھے رہن سمن لوک گیتاں وچ وی ملدا اے جیویں مل اپنے پتر نوں لوری
دیندیاں آکھ دی اے۔

۔ چمیاں تیریاں اکھ
تینوں سائیں دیاں رکھ
تیرا ہو رکھ چمیاں
چمیاں تیرے پیر
تیرے سردی منگاں خیر

مسلمان ماواں اپنے بالاں نوں لوری دیندیاں اللہ رسول دا ذکر بڑے بھرویں انداز تل کر
دیاں ہن کیوں جے مسلماناں دا عقیدہ اے کہ مولا پاک اپنے رسول دے صدقے ساڈیاں
بلاواں نوں ساڈے سراں توں دور کر دیندا اے تل ای پنجابن مل اپنے بل نوں لوری دیندیاں
آکھ دی اے۔

۔ میرے بچڑے دے سرتے پاک نئی داسا یہ

لوریاں توں اڈ لوک گیتاں وچ دعاواں دا رنگ بھیناں دیاں گدھیاں، بولیاں تھلاں تے
ٹپیاں وچ دسد اے بھیناں دے من تران، دکھاں دیاں سڑیاں بلدیاں دھپاں وچ ٹھنڈیاں
چھانواں بنن والے آنکھی ویر ای ہوندے نیں تے بھیناں دے میلے دی سدا بھراواں تل ای
ہوندے نیں اک بھین نوں اپنے ویر وچوں پودی شکل دسدی اے تے بھرا دی دھی وچوں
اسری دا لشکارا پنڈا اے بھرا دے پتر وچوں اوہوں اپنا تے اپنے بھرا دا پاپن دسد اے اوہ

اوہنل گلایاں نل رابطے رکھنا چاہندی اے جنہاں وچ اوہ پئی تے جوان ہوئی ایٹک : جذبیایاں تے
احساساں پاروں اوہ نت بھراواں دیاں لسیاں عمراں دی دعا منگدی اے تے جنہاں دے بھرانہ
ہوون اوہ بھراواں لئی دعاواں منگدیاں نیں ایسراں بھراواں دے پیارتوں وانجی اک بھین دی
دعا اے بولی دے رنگ وچ تے ماہیے دے رنگ وچ۔

۔ رباک ویردیں

میری ساری عمر دے پیکے

ٹھوٹھی

رباک ویردے دے میری لاجنگلاں وچ بوٹی

باری وچ بہنی آں

رباک ویردے دے نت سکدی رہنی آں

بھیناں ویراں دیاں بڑیاں دردی ہوندیاں نیں اپنے گیتاں وچ خاص کر کے تھل وچ تھل
تھل تے ویراں دیاں بلاواں اپنے سر لندیاں ویراں لوں تنسیاں واواں توں بچن دیاں دعاواں
دیندیاں تے ویراں دے پاس ہوون دیاں دعاواں کرویاں نیں۔

۔ آلے وچ وڑیاں نیں

اللہ تینوں پاس کرے اسلی فساں بھریاں نیں

بھیناں بھیناں نالوں وچھڑن تے دکھ ہونا فطری گل اے۔ بھیناں پر دیسناں اپنے
گھراں وچ جاوسن تے مگروں بھیناں نوں بھیناں دے گھراں دیاں خبراں دی اڈیک رہندی اے
تے اوہ اللہ تعالیٰ اگے انج سوال کردی اے۔

۔ کوئی گڈی دیاں دولیتاں

اللہ میاں فضل کرے اسیں وچھڑیاں دو بھیناں

سیانیاں دے گیتن وچ جذبے 'احساس' تے تجربے ہوندے نہیں جدوں کہ ایمانیاں دے گیتن وچ صرف دل پر چاوے دیاں گلاں ای ہوندیاں نہیں۔

سیانے آکھدے نیں جے رب تعالیٰ دھیاں دھیانیاں دی ہڈی چھیتی سن والے اوڑدے
 دھل وچ تے بھر گرمی دے موسم وچ نکلے نکلے بل تے ہاڑیاں رل کے اللہ تعالیٰ کولوں مینہ وی
 دعا منکدے نیں مینوں مل جی دیا پئی جدوں اسلں دیکھنا کہ بدل کالے شائے نیں تے اسلں
 ساریاں کڑیاں رل کے آؤ تاتے ڈھاب کنڈے تے کشہیاں ہو کے اچی اچی آکھنا کرتا۔

ۛ رباربا مینا پا
سلاڑی کو غمی دانے پا
یا فیر

مینہ پاویں گاتے گھر جاواں گے

تے فیر تھوڑی دیر مگروں میں لہہ چینا کرتا تے اسل گھراں نوں مڑ آؤ تا تے سلڑیاں وڈیاں
آکھنا کہ تسبیس کڑیاں وی بڑیاں سیانیاں او میں اوہدوں منگھیاں او جدوں تہانوں پتہ لگ جاندا
اے کہ ہن بدل آئے نیں تے وسن گے وی۔

گل جیویں وی اے مینے کئی نوں سلائی رہل وچ بڑی اچھ حاصل اے کیوں ہے
 سلاٹیاں فصلاں دے پکنتے فیر پھلاں دے لگن واسارا ملھ ای مینے کئی تے دے ہن تے
 اللہ دے کرم تے فضل مل تھیں تھیں تے موڑاں تے ٹوب ویل لگے ہوئے نیں اسہ گلاں
 پرانے پنجاب دیاں نیں جدوں کساناں دا بوہتا کم بارشیں مل چلدا سی اسہ دعائیہ گیت سانوں
 اوے پنجاب دی دس پاندے نیں۔

۷۔ کلیاں انہیں کالے روڑ

مینہ و سادے پور پور

تے کڑیاں چریاں دے مگیت کجھ اسیراں دے ہوندے من۔

بہنہوں سڑدے پیروے رہا

اتوں سڑدا سروے رہا

دھیاں دھیانیاں دی سن وے رہا

مینہ پاوے رہا، مینہ پاوے رہا

پنجاب دیس تے ڈھیرجے تیکر فیراں اپنا قبضہ جمائی رکھیا، پنجاب دے جواناں نوں لام تے
کھل کے آپنی اچیاں محلاں اندر مٹھی نیندر سون والے کئی حکمران آئے تے ٹر گئے پنجابیاں نوں
دو جے ملکاں وچ روٹی لئی جانا پیا دور پردیس انگریز دی نوکری مکدی مجبوری پاروں تے کدی
دھکے زوری نال پردیس داسونہ تکنا پیا اک پردیس دا غم دو جا غریبی دا دکھ نہ کوئی جمن نہ یار نہ
کوئی دکھ سنن والاتے نہ ای سنن والا بس اکو ای کم اے اوہ اے انگریز صاحب بہادر دا حکم تے
اوہدی تعمیل اوہدی پیروی بندہ اپنیاں انگاں ساکھ کولوں بجنل یاراں کولوں دور ٹرو بجنے تے
دسیاں والے پردسیاں نوں دعاواں توں اڈھور کیہ دے سکدے نیں۔ دعاواں دے نت نویں
تخفے یار جمن ماواں بھینن بھرا اپنے گیتاں راہیں واواں راہیں گھلدے ای رہندے ہن۔

انج دے حوالے نل جے اسیں اپنے لوک گیتاں دل جماعتی ماریے تے لام تے گئے ماہی
لئی دعاواں دا اک دریا وگدا دسد اے کہ کنج نویں دیاہی دوہٹی ترنجن وچ کلیاں بہہ کے اپنے
ماہی دی لمی عمر دیاں دعاواں منگدی اے نت اوہدیاں خیراں منگدی اے اک واری رب کولوں
اوہدے گھر مڑ آون دی منت منگدی اے کیوں جے اوہ جان دی اے کہ مولا پاک توں اڈ کوئی
ذات نہیں جیہڑی وچھڑے یاراں دا میل کرا چھوڑے، جیہڑا دور گیناں نوں موڑا دے
جیہڑا پردیس وچ پردیسیں دی خبر رکھے کوئی نہیں سوائے اللہ تعالیٰ توں۔

کوئی تبھی اگے دو گھوڑے

وچھڑیاں بجنل دا رب میل کرا چھوڑے

دو مرجاں دم کردے

یار ہا ماہی میل دے یارو تا بند کردے

مینہ وس گیا باراں تے۔
 اللہ میاں فضل کرے پردی یاراں تے
 جنگلاں وچ رچھ بورے
 رہا سلا میل کرا' نہیں تے کر چھڑ سلا پورے

اوہ اللہ تعالیٰ کولوں ہر ویلے دعوواں منگدی اے ملی دے ملن دیاں مل کے نہ وچھڑن
 دیاں بھیتی گھر آون دیاں تے خیرس گھر آون دیاں اوہ نمازاں دی پڑھ دی اے تے ایسے لئی
 تے فیرا بن دا ذکر دی اپنے گیتل وچ مل کے تشبیہ تے استعارے توں کر دی اے۔
 کوئی شوکر جہازاں دی

۔ جن ملی مل جلوے ایہا غرض نمازاں دی
 گھلا آکھیا پتلاں تے
 شلا کوئی غرض پوی' آویں ساڈیاں وطن تے

عبتلاں وچ ایسہ قانون ازلاں توں چلدا آرہیاں اے کہ یاراں نوں یاراں دیاں ہر دم
 خیراں دیاں آساں رہندیاں نین اپنیاں خوشیاں تے سکھن نوں وچج کے یاراں لئی سکھن تے
 موجاں نوں خریدن دا ایہ ویہار بڑا پرانا اے اوہا پرانا جتنا۔ س دھرتی تے منکھ دارشتہ پرانا اے
 اپنی جان دے کے یاراں دی عزت تے جان بچانی یاراں اگے کوئی دڈی گل نہیں ہوندی سکوں
 یار اینہں گلاں نوں ملن والی گل جان دے بن پنجاب جیرا کہ سب توں دودھ یاری پالن والا تے
 یاراں لئی مرکمن والے سورے پالدا لگا آوند اے پنجاب دیس نے سد اپنی مٹی مل تے یاراں
 مل پیار کرن والے ای جے نین پنجاب دا منکھ جنہوں اک واری یار آکھ لوے فیرا دے لئی
 اپنے سکھ تے کیہ سلا دی قربان کر دیندا اے تے فیر پنجاب دی سوانی سرتوں پیراں تیکر خلوص
 پیار تے دفاوی چلدی پھردی تصویر جیری کدی ہیر دے رنگ اچ راٹھے پچھے موہرا پھلدی
 اے تے کدھرے مہینوال لئی دریا دیاں چھٹاں مل متھناؤندی ہے کدھرے مرزے لئی اپنے

گھریار نوں چھڈ کے اوہدی نیلی تے چڑھ ویندی ہے تے کدھرے حیاتی دے دکھل نوں ہس
ہس پئی جردی اے پر مونہوں کجھ نہیں بولدی جے بولدی اے تے ماہی دی لمی عمر تے سکھل
دی دعا منگدی اے تے مونہہ کھل دا اے تے ماہی دے دکھل نوں اپنے دکھ بناون لئی پنجاب
دی نار جفاواں بدلے دی وفلاواں کردی دسدی اے ایہل گلاں دے منظر لوک گیتاں وچ کجھ
اسیراں کھلے دسدے نیں۔

بندوق دا فیر ہووے

ساڈی آپے نبھ جاسی 'شالا ڈھولے دی خیر ہووے

کوئی ہتھ وچ چھوی ماہیا

دنیا مطلب دی شالا وخت نہ پوی ماہیا

ہتھ سلوی دنگ ماہیا

سانوں برباد کیتائی 'شالا لگنی رنگ ماہیا

کوئی روغن کنیہ تے

ربا اوہدی خیر کریں میرا ایسا کجھ دنیا تے

۱۔ س دنیا دا ازلاں توں اک اصول لگا آؤندا اے کہ کدی وی دو پیار کرن والے دلاں نوں
لمن نہیں دینا، رساں ریتاں دیاں اچیاں اچیاں کندھاں سماج نے مجتہاں کرن والے دلاں دے
چار چوہیرے ولایاں ہویاں نیں مجبوریاں تے رساں رواجوں دے ڈر پاروں، جیہڑی ذات انسان
دا عاشق دا حوصلہ ودھاندی اے اوہ اے اللہ تعالیٰ دی ذات کیوں جے جیہڑا دکھ ویلے مولا
پاک کولوں دعا منگدا اے اللہ تعالیٰ اپنے بندے دی دعا ضرور من دا اے۔ ایہل دکھل درواں
وچ • ہسیں دی جیہڑی دعا مونہوں نکل دی اے اوہ اے جوڑیاں سلامت رہن دی دعا
مجتہاں دے ملن تے دوہن دی دعا، ازلاں دے جڑے ہوئے رشتے قائم رہن دی دعا، جسران
اک ماہیا اے۔

کے دی گھوڑی آ

رب سلامت رکھے دے ساڈی ازلاں دی جوڑی آ

جوڑیاں ٹٹ دیاں دس تے انگ انگ دعا کرا اے کیوں جے سارا زمانہ اک پاسے تے
ٹٹے دلاں دیاں دعاواں اک پاسے، میرا حیاتی دے اوکھے ویلے ویچ مولا پاک اگے دعا کرے
اوہدے کھڑے توں مایوسی تے ناامید دے سارے رنگ اڈ جانڈے نیں۔ تے، جیدے انگ
انگ تے یاراں بچن دے نل نل گلیاں دے گگھ وی دعاواں کرن۔ اوہنوں کلہدیاں تھوڑاں
نیں۔

ہرن دی اکھ مای
سنگن دعائیں چنن ساڈی گلیاں دے گگھ مای
ہرن دی اکھ مای
سنگن حیاتی تیری ساڈی گلیاں دے گگھ مای
چنا! ہتھاں اتے باز ہوئی
خون رویا ای شلا عمر دراز ہوئی

زمانہ اپنی چال چلنوں نہیں مڑدا دولاں نوں اک دو جے توں دور کر کے ای ساہ لیندا
اے محبتاں تے پیاراں دے بلدے دیوے بجھا کے ہدا اے سدے وسدے کھل تے
دکھل دے رنگ کھلار کے بڑا خوش ہوندا اے زمانے دی ایہہ روش کوئی نویں نہیں ایہہ رونا
کوئی اج دانواں رونا نہیں ایہہ دکھ تے رونے انسانی وسیب دے نل نل چل دے آرہے
نیں تے پتہ نہیں کدوں تک ساڈیاں حیاتیاں دے نل ای خوف دے وہاں دے بڑا دے بن
کے چمبڑے رہن گے کدوں تک ساڈی چندڑی نوں اسیراں ای رول دے رہن گے تے
اسیں کدوں تک ا۔ س زمانے دی ا۔ س چال ہتھوں ہنہل ہو کے مردے رہواں گے تے
مرمر کے جیوندے رہواں گے۔

ایہل دکھل تے درداں کولوں مجبور ہو کے جدوں محبتاں کرن والے پیاراں تے خلوص

دے دیوے بالین والے چاواں تے مجتہدیں نوں رواج دین والے ہاں تے رونقناں وندناں والے
اک دو بجے کولوں دور ہو جانداں تے دعا فیروں خوشیاں دی کر دے نیں ذاتاں تے دولتاں
ول اکھاں نہیں رکھدے۔ جیویں اک ماہیہ وچ دعاوی اے تے سدھروں۔

ساوی لوئی ہووے

ہسٹیاں نبھ جاوے بھانویں ذات دا کوئی ہووے

اپنے آپ نوں مولا پاک دے حوالے کر کے یاراں لئی دعاواں دا اک سمندر لوک گیتاں
وچ ٹھاٹھاں ماردا کھالی دیندا اے۔

چنساوے کھوہ دھانے

عمر دراز ہووی رٹھاوتناں ایں اوہ جانے

پیریں پاکھیری

کھلی دربارے تے دس منگلاں میں دعا کھیری

دنیاوی گھلاں تے کہاں دے سورن دے نال نال مسلمان اپنی آخرت نوں سنوارن لئی
تے عاقبت نوں چمکاون لئی دعاواں کر دے کیوں جے اک مسلمان دا عقیدہ اے کہ نمازاں،
روزے تے زکوٰۃ توں اڈ حیاتی نوں بناو والی تے آخرت نوں سنوارن والی مولا پاک، کولوں
منگی ہوئی نیک تے سوہنی دعا اے تے فیر جیویں کہ مسلماناں دیاں آساں تے سوچاں دے مرکز
تے محور کملی والے سرکار نیں تے آپ دا روضہ مبارک اے مسلمان آپ دے روضے پاک
تے اپردنا اپنی نجات سمجھدا اے۔ لوک گیتاں وچ آپ دے کلمے نوں مردے دم تک نصیب
ہون دی دعا دم کلن تے آپ دے دیدار دی دعا آپ دے روضے تے حاضر ہون دی دعا
بڑے سوہنے ڈھنگ نال منگی جاندی اے جیویں اک ماں اپنے بال نوں لوری دیون لگیں
آکھدی۔

ربا لے چل شہر دینے نوں

اوتھے روشن کر میرے سینے نوں

ایسہ لوری وی اے تے بالاں دا گیت وی تے سیانیاں دے گیت وی قوماں دی سدھروی
تے چاء وی اپنے گناہواں دا احساس جنہوں ہو جلوے اوہ اپنے گناہواں تے بڑا پچھتاںدا اے
روندا اے مولا پاک اگے عرضاں کردا اے گناہواں توں پاک ہون دیاں اوہناں اوہدا احساس
ای توہ تے مجبور کردا اے تے اوہ مولا پاک دے دربارے کھلو کے سدالئی گناہ نہ کرن دی توہ
کردا اے ہمیشہ نیک رہن دی دعا منگدا اے تے پہلے کہینے ہوئے گناہواں وی معافی وی
منگدا اے۔ اینیں ساریاں دعاواں دا ذکر لوک گیتاں وچ بڑے بھرویں انداز نال کیتا ہویا ملدا
اے۔

سپاریا کھٹ چاندی

مولا سانوں معاف کریں بھل بندیاں توں ہو جانندی

دعاواں سنن والا دعاواں قبول کرن والا کو اللہ اے سیانے آکھدے نیں اسان جیہڑی
دی دعا منگی اوہ قبول ہو گئی تے اوہ مولا پاک دی رحمت تے نعمت اوہدا کرم تے فضل تے جے نہ
قبول ہوئی تے فیروہ اوہدا کرم تے فضل فیروہ اوہدی رحمت تے نعمت کیوں جے مولا پاک
اپنے بندے دے مونسوں نکلی ہوئی دعا کدی وی رد نہیں کردے دعاواں دا قبول نہ ہونا وی
اوہدی حکمت اے۔ اوہدے کرم تے فضل توں بغیر اوہدے دے ہوئے علم توں بغیر کوئی وی
نہیں جان سکدا۔ ہاں تے گل سی اوس دعا دی جیہڑی قبول نہیں ہوندی سیانے آکھدے نیں
جے اوس دعا دے بدلے دعا منگن والے لئی آخرت وچ حصہ رکھ دتا جاندا اے صدقے جائے
مولا پاک دی قدرت توں اوہدی خدائی توں اوہدے کرم تے فضل توں جیہڑا اپنے بندے دی ہر
دعا سن داتے قبول کردا اے سانوں ہر ویلے تے ہر گھڑی اوہناں یاد کرنا چاہیدی اے اوہدے
اگے دعا کرنی چاہیدی اے۔ خورے کیہڑی گھڑی ہووے جدوں دعا قبول ہو جاوے خورے
رحمت دی نظر کدوں پئے تے حیاتی سنور جاوے۔ ایسہ ساڈا ایمان اے تے ایسواں ساڈا دین

اے ایوای سلوی حیاتی اے جیویں لوک گیت دی صنف مہیاویج شاعر آکھدا اے
 ۛ کوٹھے اے پارنگ

دکھ تیرا رب کتنا

سلو کم اے دعا سنگ

لوک گیتاں وچ بھین بھراواں پیار

دنیا جہان دیاں ساریاں زباناں وچ لوک گیتاں دیاں کتاباں دے ڈھیر لگے ہوئے ملدے
نیں اہمہ گیت دراصل محبت دے والہانہ اظہار دی اوس صورت دانتاں ایں جیدے وچ میں
تے توں دے رشتے نوں موضوع بنایا گیا ہوندا اے اہمہ لوک گیت اسی فطری شاعری دا نمونہ
تے اصل حیاتی دی تصویر ہوندے نیں۔

ہر علاقے دے لوک گیت اوس علاقے دی اک ایسی ادبی دستاویز ہوندے نیں جیدے
وچوں اسیں اوس علاقے دا ماضی دیکھ سکدے ہاں کیوں جے اہمہ گیت اپنے ویلے دی سیاسی
سماجی معاشی معاشرتی مذہبی تے گھرو کی حیاتی دیاں جیوندیاں جاگدیاں تصویراں ہوندے نیں
پنجاب دے لوک گیتاں وچ جتھے پنج دریاواں دا چاندی رنگا پانی ٹھٹھل ماردا ہویا تے سدے
وسدے ہرے بھرے ییلیں وچ چرڈے ڈنگراں مگر پالیاں دیاں سراں وچ درد وچھوڑے اپنی
بے بسی تے سوز، تیاراں دیاں جھانجھراں دیاں واجاں، چرے دی کھوکھوڑے دی چھنکار،
پروسی ماہی دی یاد وچ اونسیاں پاندی تار، کاناں نوں چوریاں پاؤں دے عمل، گھبراواں دیاں
ڈانگلاں دے کھڑاک، منکھ دیاں لوڑاں، تھوڑاں، امنگاں، منگاں سدھراں تے آہاں یاراں دا
یاریاں پالدے ہوئے جاناں وارن دیاں گلاں مونہ نکلی گل دی لج زکھن لئی بھونیں ویچن
دے منظر، سسلیں تے نونہاں دے رولے ناناں بھرجائیاں دے بھیرے دیوراں بھلیاں دیاں
سنتاں دشمنیاں پالدیاں ہویاں اکھ تے غیرت لئی مرکھن دے نقشے وکھلی دیندے نیں اوتھے
ایہناں لوک گیتاں وچ سب توں لہرواں رنگ اک بھین دا اپنے بھرائی پاک تے پوتر جذبات
دا خوشبوواں بھریا اظہار دی اے۔

وڈے لکھاریاں تے نقاداں دے آکھن موجب دنیا دیاں ساریاں زباناں دے لوک گیتاں
نوں پڑھ جاؤ پر جیہڑا رنگ پنجابی لوک گیتاں وچ اے ہر کسے وی زبان دے لوک گیتاں وچ
نئیں ملدا۔

پنجاب دیس جیہڑا کہ اک زراعتی دیس اے تے وایا نیجی دے کم وچ جنیلاں دی

بانہواں ہون گھٹ ہونڈیاں نیں تے اینہاں بانہواں دے من تے ای سرداریاں ہونڈیاں نیں
پنجابی زبان دے من تران پیر سید وارث شاہ ہوراں وی اپنے شاہکار وچ بھرا دی اہمیت بارے
گل کردیاں کہیاسی۔

بھائیاں ہاجہ نہ مجلساں سوہندیاں نی اتے بھائیاں ہاجہ ہمارا نیں۔
لکھ اوٹ ہے کول وسندیاں دی بھائیاں گیلں جیڈی کوئی ہار ناہیں
بھائی ڈھاوندے بھائی اسار دے نی بھائیاں ہاجہ ہاہاں بنکار ناہیں
بھائی مرن تے پوندیاں بھج ہاہاں ہٹاں بھائیاں بھرے پروار ناہیں
طالع مند دیاں لکھ خوشامدیاں نی تے غریب دا کوئی وی یار ناہیں
ہاہاں والیا ندی لوک کرن منت ہٹاں ہاہاں دے کوئی سردار ناہیں
ہاہاں کلیاں لوک ماردا جے ہاہاں والیاں لوک کوئی سار ناہیں
وارث شاہ میاں ہٹاں بھائیاں دے ساتوں جیونا زرا درکار ناہیں

تے دوجی تھیں تے پیر ہوراں بھین دلوں اک بول لکھ کے بھین دے دل دے جذبیاں
دی عکاسی کیتی اے کہ۔

جیندا ویر امیر فقیر ہویا اوہ بھین جیوندی رہ گئی جے نی

تے فیرا سر لوک گیت بوہتے کر کے سوانیاں دے ہون پاروں وی دروتے سوز ہٹاں بھرے
ہوئے نیں جنہاں دھوں اسیں گوہ ہٹاں پڑھن پاروں ہٹاں دھری دے ویس دیاں گلیاں دیاں
یاداں اک بھین دی معصومیت ترنجاں دیاں سیلیں تے کس نٹاں دے طعنیاں دے ہٹاں
ہٹاں اک بھین دے ان ملے پیار دیاں گلاں وی دیکھ سن سکدے ہاں۔

ایں گیتاں وچ ویر دی کالی ڈانگ دی تعریف جیدے من تران تے بھیناں گلی وچ کھلو
کے شریکاں لوں برا بھلا دی اکھ یندی اے تے کدھرے ویر دے سندوری صافے دا ذکر کرتے
ویر دے سونے دی جنجیری والے کرتے دی یاد کدھرے ویر دی اڈیک ویراں اگے دکھ بیان

کرن دے عمل ویر دی نیلی تے سلوی گھوڑی دیاں گلاں کدھرے اوہنیں دے ولاں دے ان
لے جذبیاں دی مہک ہر پاسے کھلری ہوئی دکھائی دیتی اے۔

بالین وچ جدوں اک بھین اے جیاتی دے دکھیں دردوں تے تھوڑاں فکراں توں آزاد
اپنی موج وچ مگن ویر دیاں گلیاں وچ باہل دے سدے سدے ویڑے وچ اپنیاں سیلیاں
تل ککلی پاندی تھل کھینڈ دی تے گدھا پاندی اوہدے گیتاں وچ تھل تھل تے بھرا دی
محبت بھرا دی وڈیائی تے اوہدی حیاتی دیاں خیراں مگن دا اک نہ مگن والا سلسلہ دسد اے۔

ککلی پان آئی آں

بادام کھان آئی آں

بادام میرا مٹھا

میں ویرے دامونہ ڈٹھا

یاں فیر

ککلی کلیر دی فی ککلی کلیر

دوپٹہ میری بھابھو دا

پگ میرے ویر دی

کدی کدی اوہ ککلی پاندیاں ویر دی گل وی ساریاں سیلیں اگے کر دی اے۔

کڑیاں چڑیاں دے امد گیت جنہاں وچ دلاں دے جذبے تے احساس دی خوشبو ہوندی
اے کسے عروض دے پابند نہیں ہوندے تے ایہل گیتاں وچ معنی بھننا اک بے معنی جی گل
ہوندی اے کیوں بے دلاں دے گیت اپنے دل پر چاؤے لئی ہوندے نہیں تے اوہ اوہناں وچ
اوہ ای بیان کرن گے جو کہ اوہناں دے دلاں وچ اے تاکہ لما چوڑا فلسفہ یاں کوئی علم و دانش دی
گل اسیں ایناں گیتاں وچ نکیاں بھیناں دے دلاں دیاں دھڑکنیں سن سکدے ہاں تے جذبیاں
دی مہک چارے پاسے کھلری ہوئی محسوس کر سکدے ہاں۔

بالیاں توں اوہ کڑیاں بن دیاں گیتاں دے انداز تھوڑے جے بدل جانے نہیں کیوں

جے گھر دے کم کار و دھن پاروں ائی و۔ ہل نہیں ملدی کہ کڑیاں ہر ویلے سیلیں تل
 ککلی پاندیاں رہن گھراں دیاں کمل کاراں توں ویلیں ہو کے دوپہراں ویلے یاں پچھلے
 پہرے کڑیاں اک کھدو تل کھیڈ دیاں نہیں جنہوں تھل آکھیا جائد اے اے۔ س لوک گیت وچ
 بھیناں ویراں دیاں بلاواں اپنے سریندیاں نہیں۔ بھراواں دی وڈیاں کر دیاں نہیں تے بھراواں
 دے سکھاں لئی دعاواں کر دیاں نہیں تے کدھرے کدھرے بھراواں تل جھونھی موٹھی لڑ دیاں
 وی دس دیاں نہیں۔ جسراں کہ اک تھل اے۔

۔ تن تیریاگاں دی وچ کھیڈن ویر

اک نے ماریا کس کے تیر

میں مرحلوں جیون ویر

آل مل پورا ہویا تھل

تے کدھرے ویر دی وڈیاں تے تعریف ایراں کر دیاں نہیں۔

۔ تن تیر، کھیڈن ویر

ہتھ کمن موہڈے تیر

ڈھل والا میرا ویر

لکوار والا میرا ویر

سریاں والا میرا ویر

فلنگن والا میرا ویر

آل مل لے نی کڑیے

پورا ہویا پھلا تھل

سیا لے آکھدے نہیں بھیڑاں بنن اتے اپنیاں باہواں ای کم آؤندیاں نے چاچے تانے
 دے پترے تل دے پنڈوں ہو کے مڑ جائدے نہیں پر ویر ست سمندر پار وی ہوون تے آ

ملکے نہیں خورے بھیٹل دے گیتل پچھے ایسوا ای جذبہ کم کردا ہوندا اے جیسے پاروں اوہ
 ویراں لئی لیاں عمراں دیاں دعوواں منگ دیاں نہیں۔ کیوں جے ویر بھائیوں چوہد ریاں دے
 کہیں ای کیوں نہ ہون بھیٹل لئی ساہو کار ای ہوندے نہیں۔

جیویں کے اک تھل دے بول نہیں

پسلا تھل

ہپتل

میں میری دے لے وال

لمڑاں نوں دور پار

ویر میرا ساہو کار

ساہو کار نے کھوہ لوائیا

رڑھ داپانی او تھوں آیا

رڑھ رڑھ پانیاں

سرے داتیاں

سر۔ پاواں

کھل پاواں

ویر نوں ویاون جلوواں

ویرا ہولی ہولی جا

تینوں لگے نہ تتی واء

آل مل ہو یا تھا

”تھل“ وچ ویر دی گھوڑی دی تعریف دے تل تل ان ڈنھی بھرجائی دے روپ دی
 تعریف ویر دے سریاں دی گل دے تل تل کڑیاں دوجیاں کڑیاں نوں ستان کارن کدی کدی
 تھل کھینڈ دیاں دے ویر نوں اپنے ویر تلوں نکاوی دکھائیاں نہیں۔

پنچ پیر، پنچ پیر
 گھوڑے والا میرا ویر
 کھوتی والا تیرا ویر
 آجارل کے کھائیے کھیر
 آل مال ہو یا تھال
 ویر آیا نہا کے
 روٹی دتی پا کے
 کھانی اوتے کھا
 ننیں تے نوکری تے جا
 آل مال ہو یا تھال

لوک گیتاں دے حوالے نل پنجاب دے وسیب وچ کڑیاں چڑیاں دا بابا پن سہیاں کھیڈ
 دیاں تے بے فکریاں وچ ای لنگھ جاندا اے اوہ کڑیاں توں میار بن دیاں ای اوہ دے کنیں
 اوہدی ماں دی دا ج پیندی اے۔
 کت چرخہ دا ج بنا کڑیے
 نہ ایویں وقت لنگھا کڑیے

ماں اوہنوں دا ج دیاں فکریاں وچ پاو دیندی اے تے اوہ اپنیاں ککلی تے تھال کھیڈن
 والیاں سیلیاں نل چرخے وچ تند پان لگ پیندی اے۔ ہن اوہ دے گیتاں دے رنگ بدل
 جاندا اے نہیں جذبات تے احساس دے نل نل اوہ دے گیتاں وچ معنیاں دی ڈونگھائی دی
 ملدی اے۔ پہلے اوہ اپنیاں ہانن کڑیاں نل ککلی پاندی سی تے تھال کھیڈدی سی گڈیاں
 پنولے بناندی سی ہن اوہ پنڈ دیاں ویاہیاں تے کواریاں کڑیاں وچ بسہ کے ون سولے بول سن
 دی اے نویاں نویاں گلاں سکھ دی اے کوئی دھموڑے دی گل کردی اے تے کوئی گننے دی

کے دے گیٹل وچ اڈیک وادرد ہوندا اے تے کے دے بولل وچ ویکیں دیاں گلاں پر
نویاں آؤن والیاں کڑیاں اپنے دیراں نوں نہیں بھل دیاں۔

ترنجیں دج اک دو ہے لوں چھیز چھاڑوے مل مل مل مل مل دی یاد تے گدھے پینڈے نہیں۔
چر غلے دی لے دے مل چر غلے دل دیاں سراں وی چھڑ جائیاں نہیں تے بھین اپنے جن ورگے
بھراول وکھ کے آکھدی اے۔

۔ گل گلانی نہیں پانی

جن جیل ویراں نوں بدھی نہیں لانی۔
تے کدی بھرا دے روپ دی تعریف کردی اے

تکم پالش ڈیاں وی

ویر میرا انج سوتا جیویں کلک مر بھیاں وی

دوہنے اوتے دوہتا اس

سارے فی سکول بچوں میرا پراسوتا ایں

تے کہ ہرے ویرے ساہوکار ہوں دی گل کر دی اے

گل کی سنتھائی لڑی والا

سارے فی سکول بچوں میرا ویر گھڑی والا

اوتھے لکراں نوں لگدے موتی جتھوں میرا ویر لنگھدا

یاں فیر

”ساری جینج سائیکلس نے میرا پر سکون کرتے“

آٹھ کے ویر دی وڈیائی کردیاں نہیں

ترجمن وچ ویراں والیاں بھیتل دے مل اوہ بھیتل دی ہونڈیاں نیں جنہیں دے گھراں
وچ کوئی ویر نہیں ہوندا اوہ کسراں چپ رہ سکدیاں نیں اوہ مل دے گیتل وچ اک ککڑاں تے
درد ہوندا اے۔ حیرا دل نوں چیرا ہویا لکھ جاندا اے ایسہ بول اوہ مل دے جیون دی بے بسی

تے اندر دی تصویر ہوندے نیں۔

باری وچ بہنی آں

ربا مینوں ویر دئیں نت سگدی رہنی آں

پاٹا پوناوے سینا کیہ

جنہاں دا کوئی ویر نہیں اوہناں بھیناں دا جینا کیہ

بھیناں روندیاں پچھو کز کھر کے 'جنہاں دے گھر ویر نہیں

ایس محرومی تے اداسی دا ذکر بولیاں گدھے تے ماسیے وچ تھاں تھاں تے ملدا اے اک
نمائی بھین کسراں ترے کر کے رب کولوں ویر لئی دعاواں سگدی اے۔

اک ربا ویر دئیں

میری ساری عمر دے پیکے

یاں

اک ربا ویر دئیں

سونہ کھان نوں بڑا جی کر دا

بارہیں برسیں کھٹن گیاتے کھٹ کے لیایا ٹھوٹھی

اک ویر دے دے ربا میری لاجنگلاں وچ بوٹی

ایسراں ماناں والیاں بھیناں دے بول مان تے جذبے نال بھرے ہوندے نیں جنہاں وچ
اوہ اپنے ویر دی کالی بدل وانگوں گجدی ڈانگ دا ذکر کردیاں نیں تے اپنے ویر دی کرسی وڈے
صاحب دے برابر ویکھدیاں نیں۔

وڈے صاحب دے برابر کرسی

اج میرے ویرے دی

چھکاں پور دے اماں دے جائے

چاچے تائے مطلب دے
جنتھ وجدی بدل وانگوں بجدی
کالی ڈانگ میرے ویرے دی
تے کدھرے

بارہیں برسیں کھٹن گیتے کھٹ کے لیا یا پیڑے
نی، ہیدا کڑے ویرے ہووے اوہ سو پر دیس وی نیڑے
تے کدھرے بھیناں ویراں نوں محول وی کردیاں نہیں
لنگھ گئے نہیں شلی ویر میرے
تے لوکاں بھانے صاحب نہیں لنگھے

بھیناں دے دلاں دے چاء تے سدھراں اوس ویلے پورے ہوندے نہیں جدوں ویر
گھوڑی چڑھدے نہیں۔ اصل وچ ایسہ ای اوہ دن ہوندا اے، ہیدا ذکر بھیناں ککبلی
پاندیاں تے تھال کھینڈ دیاں کردیاں نہیں بھیناں ویراں دے گھوڑی چڑھن توں اک دن پہلے
ای شاماں ویلے اپنیاں ککبلی تے تھال دیاں ہانناں نوں اے کے ویراں دے شگناں دے
گیت گاونڈیاں نہیں، ہیدا وچ ویراں دی حیاتی دیاں دعاواں تے ننگھے پیار دا ذکر ہوندا اے۔
ویراں دے گھوڑی چڑھن ویلے بھیناں ویر دی گھوڑی دیاں واگاں پھڑ دیاں نہیں تے ویر
وی بھین نوں "واگ پھڑائی" دیندا اے۔

بھیناں واگاں پھڑیاں نی

بھین پھڑی واگ

چنچ روپے بھین والاگ

بوری جھوٹی بھین والاگ

بھیناں ایس ویلے بھراواں کولوں موہنہ منگیاں مرادوں یسندیاں نے تے بھراوی برے چاء

تل بھیناں نوں راضی کر دے نیں۔ جنج و دھیا ہون مگروں (لوک گیتاں دے حوالے تل جنج
تل بندے ای جان دے سن کڑیاں گھروچ گدھے پاندیاں نیں۔ بھین اپنے ویر دی جنج جان
مگروں گھروچ اپنیاں سیلیاں تل رل کے گدھا پاندی اے بھیناں گدھے دے بولاں وچ ویر
دے شگن دی سلامتی دیاں خیراں منگدی اے۔

۔ بارہیں برسیں کھٹن گیتاں کھٹ کے لیاندی پرات

اج میرے ویرے دی شگن والی رات

بارہیں برسیں کھٹن گیتاں کھٹ کے لیاندے آگ

ویرا چڑھ گھوڑی بھین پھڑے تیری داگ

بارہیں برسیں کھٹن گیتاں کھٹ کے لیاندی تھالی

اج میرے ویرے دی بھیجی پھرے گی سالی

بارہیں برسیں کھٹن گیتاں کھٹ کے لیایا چھولے

اج میرے ویرے کون برابر بولے

بارہیں برسیں کھٹن گیتاں کھٹ کے لیاوڑیاں

اج میرے ویرے دے ہینھ وچمن کیناں وریاں

سیانے آکھ دے نیں، دھیاں پر ایادھن ہونڈیاں نیں، اسے چڑیاں دا چبہ اک دن اڑ جانا

ہوندا اے۔

۔ اپنے گھر کو نجاں دیاں ڈاراں کیڑا سدا رکھیوے

سیلیاں تل گدھا پاندیاں ککلی پاندیاں تے تھل کھینڈ دیاں بائل دے ویڑے چرے

کت دیاں دن پل بن کے لنگھ جان دے نیں، بتل دھری دے دیس نوں چھڈن داوڑا نیڑے

آجاندا اے۔ جتھے ویر دا پیار ملیا ہووے۔ جنہاں سیلیاں تل گڈیاں پنولے کھینڈ کے جوان

ہوئی ہووے اوہناں گلیاں تے سیلیاں نوں چھڈن گلیں دکھ ہونا اک فطری گل اے۔

بھیناں دی رخصتی ویلے دے ایناں گیتاں وچ ایناں دردے سوز ہوندا اے جے پتھر دل

وی موم ہو جائدے نہیں کھارتے لگدے لانے جدوں ڈولی چکن لگدے نہیں تل ای اک درو
بھری آواز اٹھدی اے۔

۔ رنگ رنگیلی ڈولی میری

بہل اچ نہ ٹوروے

مینوں رکھ لے اک دن ہو روے

بہل توں مگروں کڑیاں او سے ویرول گیت دی مہار موڑ لیںیاں نے جنے کدی وی بھین
وی کوئی گل نہیں موڑی ہوندی۔

۔ لے چلے ویرالے چلے

ڈولڑی پاکے کھار

ویرا رکھ لے اچ دی رات

اسہ قانون ازلاں توں انسانی وسیب دے تل اے کہ انکھل تے غیرتیں والیاں کدی
اٹھیاں ڈولیاں روکیاں نہیں سگوں اگلے پنڈاپڑا کے مڑدے نہیں۔

بھین دے دل توں دلا سہ دین لئی کجھ کڑیاں ویرولوں بول دیاں نہیں۔

۔ میرا پنچل تل اقرارنی

میں کنج رکھل اچ دی رات نی

جدوں بھیناں ویکھدیاں نہیں کہ ہن ڈولی ٹرپی اے تے پنڈوں باہر تک اوہدیاں سیلیاں
اوہدی ڈولی دے تل تل گیت بول دیاں جائدیاں نہیں

۔ میری ڈولی دے رتڑے چیرے نی ماں

مینوں ودعیا کردے ویرے نی ماں

مہری ڈولی نوں لگے ہیرے نی ماں

مینوں ودعیا کردے ویرے نی ماں

بھیناں بابل دھرمی دے دیس نوں چٹڑ جائنیاں میں پر اے گھراں وچ جاو سدیاں میں
 ہیرے اوہناں دے اصل گھرای ہوندے میں پر مدتاں تیکر اوہنوں ماں دی محبت تے پورا
 پیار بڑا ستاندا اے ویر دی یاد اوہنوں کدی وی آرام نال نہیں بہن دیندی بھین ویاہ توں مگروں
 وی دنال دنال مگروں پیسکے گھر پھیرا نوہرا رکھدی اے تے گیتاں وچ ای اپنیاں سیلیاں نال
 دل کے آکھدی اے۔

کنک تے چھولیاں دا کھیت نی بھابو

سہجے سہجے سرے گا

ویر دھرمی دا دیس نی بھابو

سہجے سہجے سرے گا

کل تک تے بھین اپنے ویر دے گھر حکومت کردی سی بابل دھرمی دے ویسرے وچ
 پردھان سی ویر اوہدی گل نوں بھوئیں تے نہیں سی ڈگن دیندا بابل اوہدی خوشی لئی دن رات
 سیلیاں وچ کم کار کردا سی اج اوس لاڈلی تے نازاں نال پئی بھین نوں نویں گھر وچ کوئی بیچھدا
 ای نہیں۔

ہیرے گھراوہ جائدی اے حکومت ننان تے سس دی اے نہ بیکیاں والا پیار اے نہ
 ای گھردی سرداری نہ ماں دی محبت نہ سیلیاں دے کٹھ نہیں نہ ویر دا پیار اے نہ ای بابل دا
 پیار، سگوں سس تے ننان دے طعنے نہیں ہیرے ہرویلے اوہدے اندر نوں ساڑ دے میں تے
 اوہ ویر دی اڈیک وچ اونسیاں پاندی اے اڈ دے کواں نوں سدے دیندی اے، ویر دے بوتے
 دی کوٹھے چڑھ چڑھ کے دھوڑ دیکھدی اے اوڑک ویر ندیاں چیر کے پناں دا جن بن کے
 آملد اے اوہدیاں سدھراں خوشیاں بن کے بچ اٹھیاں نہیں، دھرتی تے اوہدے پیر نہیں
 نکلے بھین ویر دے بوتے نوں سراں دا بچ پاندی اے ویر دے سونے دی جنجیری والا کرتا

کلی تے ٹنگدی اے ویر لئی رتا چنگ وچھاندی اے 'ویر جے پانی منگدا اے تے بوری مجھ
چواندی اے روئی دی تھاں گری میوے کھواندی اے آندھنل گوانڈھنل نوں دسدی پھردی
اے۔

سساں آخر سساں ہونڈیاں نیں اوہنوں اوہدے ویر دا گھر آؤنا چنگا نیں لگدا اوہ مونہوں
تے کچھ نیں بولدی پر مونہہ وچ بڑبڑ ضرور کردی اے اندر باہر آؤندی جاندی ایویں ای گلّاں
پئی کردی اے تے کدھرے اوہدے ویر دے آؤن تے بوہا ای نیں کھولدی ایناں دکھاں دا
اظہار وی بھین لوک گیتاں وچ کردی اے جنہاں وچ درد دی اک کرلاٹ ملدی اے۔

میرے ویر نوں مندانہ آکھیں
میری بھانویں گت پٹ لے

تے کدھرے ویر نوں تھندانہ لا کے دین پاروں کس نوں اوہدی بوری مجھ مرن دی بد دعا
دیندی اے۔

سے تیری بوری مر جائے
میرے ویر نوں تھندا نہیں لایا
یاں

میرا ویر پروہنا آیا تے بنیاں توں کھنڈ مک گئی
سے ویر نوں مندانہ بولیں
میری بھانویں جتہ کڈھ لے

ویر دے آؤن دی خبر سن کے اوہدے مونہوں جیرے بول نکل دے نیں اوہدے دل
ویاں جذبیاں دے عکاس ہوندے نیں۔

گلی ڈھونگی دے کر ڈکڑے
اج میرے ویر نے آؤنا وے قصایا کر بکرے

تے جدوں دیر نوں آئیں مدتیں نکلے جائیاں نہیں فیر اوہ دیر دی اڈیک وچ ڈبی رہندی
اے اوہنوں اک اک پل ورہیں جیڈا لگدا اے تے اوہ ہولواں تے کلاں کولوں اپنے دیرے
دے پتے بچھدی پھر دی اے۔

۷ کوٹھے توں اڈ کلاں

پتہ دے مینوں میرے دیر داتنیوں سونے دی منج لاواں
کوٹھے توں اڈ کلاں

پتہ دے مینوں دیرے داتنیوں چوریاں کٹ پلاں

تے جے کرویر بوجھے دور ہون پاروں مہینتی کیتیاں نہ آ سکے ہون تے دیراں کولوں
وچھڑیاں وی بھینل نوں چر ہو گئے ہون تے اوہ آکھدی اے۔
۸ روٹی توے اتے پھل گئی آ

فوٹو کھل دیر دے تیری صورت بھل گئی آ

ایسناں دکھل تے اکھاپاں وچ بھین نوں مل پو تے بھین بھراواں وی یاد ستاندی اے
اوہ اپنی مرضی تل اپنے بیکے وی نہیں آ سکدی تے کھل کے یاد دی نہیں کر سکدی تے
ایسراں اوہ اپنے گیتاں وچ ای اپنے دل دی ہواڑ کڈ دی اے۔ بھین دیر نوں مخاطب کر کے
آکھدی اے۔

۹ دیر اگھر گھر دھریکل پھلیاں

ایسناں دھریکل دی ٹھنڈی چھل

دیر اتوں آگھرے

لے چل مل پو دے دیس

تے اوہ دے تل دیاں کڑیاں اوہ دے دیر ولوں بولیاں نہیں۔

کیکن آواں بھین بھولینے
میرے ساتھی تہاں لنگھ گئے دور
بھینے توں رہ گھرے
س اپنی دے کول
نی توں رہ گھرے

چوہدری مقصود ناصر ہوری اپنی کتاب بھین بھرا دے سچے پیار بارے پنجاب دے لوک
گیت وچ لکھدے نیں۔

”ایہناں پیار بھرے مٹھے گیتاں وچ بھرا دی محبت‘ بھین دے دل وچ ٹھاٹھاں مار دے
سمندر وانگوں نظریں آؤندی اے‘ بھین سمجھدی اے پئی دنیا دے سارے ٹوہرتے چودھر پنے
اوہدے بھرا ناں نیں‘ اہمہ گیت بھین بھرا دے پیار دی اک اجیسی تصویر نیں جنہوں ویکھدیاں
اسیں تھک دے نیں۔ اہمہ گیت سدا بہار گیت نیں جیدے بوللاں دے وچ بھین دے
ڈوٹکے‘ سچے تے تھکے پیار دیاں چھلاں پڑھن سنن والے دی کلیجے نوں ہتھ پا پسندیاں نیں تے
بھین دی تھاں بھرا دے دل وچ اپنی اچی کر جانڈیاں نیں کہ ہور کسے وی رشتے دی او تھوں
تیک پہنچ نیں پندی۔

ویر بھین دے گھر آوے تے اوہ اپنے دل دیاں ساریاں گلاں اپنے ویر تل کر دی اے
کیوں جے اوہ جان دی اے اوہدا مان تران اوہدا ویر اے بھیناں اپنے دکھاں نوں صرف ویراں
اگے ای بیان کر دیاں نیں ویر وریاں مگروں آوے تے بھین دے مونہوں بے اختیار نکل دا
اے۔

پڑے اتے بہر جاویر نا
س چنڈری دے روگ سناواں
کرسی تے بہو ویر دے

چراں پچھوں آیاں ایں دن روکوتے رہو ویر دے
تے کدی کدی کڑیاں رل مل کے بہر کے اپنے دکھاں نوں آپ اک دوجے اگے پھول

دیاں نہیں اک کڑی دلوں تے دوجی ویر دلوں جواب دیندی اے۔

سس پہاڑے چکی

سوہرا گھٹاوے بھنگ

ویر دلوں جواب ملدا اے

بھنگ دا بوٹا پٹ سٹاں

چکی دے ٹوٹے چار

تے فیر بھین آکھدی اے

سس نے لاه یسناں چوڑیاں

سوہرے نے لاه لیئے بند

تے ویر دلوں جواب ملدا اے

نیلا گھوڑا ویج کے

بنادیاں بھیناں نوں بند

تے

گل دا کبشتھا ویج کے

بنادیاں بھیناں نوں چند

تے جدوں ویر آؤندے نہیں تے آئندھ گوانڈھ دیاں کڑیاں اوہدے گھر آؤندیاں نہیں تے

پچھدیاں نہیں کہ تیرا ویر آیا سی کیہ کبھ لیا اے۔ تے بھیناں بڑے مان نال ویر دیاں لیاں

ہویاں چیزاں اپنیاں سیلیاں نوں دکھاندیاں نہیں۔

آہنڈناں گواہنڈناں بھمن گلیاں ویر کیہ کبھ لیا۔

جھگا چنی، ونکاں اڑیو سرنوں گھناپا

بھیناں نوں سدا ویراں دیاں اڈیکاں ہندیاں نہیں تے انکھی ویر وی اپنیاں بھیناں دے

گھراں دیاں پل پل دیاں خبراں رکھدے نیں تے بھیناں دے مان نوں کدے وی ٹٹن سس
دیندے۔ پر جدوں کوئی بھین ویر توں بغیر رہ جائے تے دوجیاں دے گھر آؤندے ویراں نوں
ویکھ کے اوہ اداس جی ہو جاندی اے کدی کلاں نوں سنیے دیندی تے کدی راہیاں نوں پچی
پیچھدی اے۔

بھائیاں راہنا جاندا

جانا توں کھیرے دیس

جانا بی بی میں تیرے پیکڑے

دے کوئی سنیادے لے جاواں

جا آکھنا میری ماں رانی نوں

دھیاں کیوں دیتاں دور

تے دوجیاں کڑیاں ولوں جواب آؤندا اے، میریاں کہ بھرا ولوں بولدیاں نیں۔

میں نہ دیتاں دور

دیتاں اوہناں دے لیکھ

اج بناواں پنیاں

پر سوں بھیناں دے دیس

ویاہ توں مگروں کے مجبوری پاروں جدوں ویر بھیناں نوں لین نہیں آؤندے تے سس

تے ننن دے طعنیاں توں تنگ آکے ویر نوں خط لکھدی اے۔

لوڈے ویلے خط ملیاں

ویر شام دی گڈی چڑھ آیا

اوڑک بھین داجی سوہرے گھر لگ جاند اے ننن ویاہ کے اپنے گھر ر جاندی اے سس

بڈھڑی ہو جاندی اے بڈھا بڈھی اینویں بیٹھے جیویں بیٹھے چور والی صورت دکھالی دیندی اے

بھرا گھریت، بھدا اے تے بھین بڑے چاہواں نال بھرا گھر آؤندی اے۔

باپو مجیاں دے سنگل پھڑا دے

دیر گھریت بمیا

دیر دے تل تل بھین دی پتراں والی ہو جاندی اے تے جدوں اوہ اپنے پتراں نوں لوری
دیندی اے اپنے دیراں دے پیار دے ذکر نوں اوس ویلے وی نہیں ۔ سہلی لوری دیندیاں
آکھ دی اے۔

۔ دور درکتیا، جنگل ستیا

جنگلیں کائے، جیون کا کے دے مے

اوڑک بھین اپنے پترنوں ویاندی اے تے اوس ویلے وی اپنے دیراں نوں نہیں
۔ سہلی۔

۔ پھلاں بھری چنگیر اک پھل توری دا

ایس ویلے دے تل ملاں لوڑی دا

کدی گل امہ دے کہ ایہناں گیتل وچ بھین بھرا دی محبت راوی دیاں چھلاں وانگوں
ٹھانھاں مار دی نظری آؤندی اے۔ ایہناں گیتل وچوں سانوں پتہ چلدا اے کہ بھین دے ٹوہر
تے جگ تے چودہر دیراں تل ہوندی اے ایہناں گیتل وچ پیاراں محبتاں تے خلوص دے
تل تل جذبیاں دے دریا وگدے دکھالی دیندے نیں ۔ جیڑے کدی وی سک نہیں سکدے
سگوں ویلے دے تل تل چڑھ دے جاندے نیں ایہناں دی روانی وچ تیزی آؤندی جاندی
اے۔

لوک گیتل دے امہ منظر نامے تے نقشے اوس ویلے دے پنجاب دیاں جیوندیاں
جاگدیاں مورتیاں نیں جدوں پنجاب ویس وچ، پیار خلوص محبت وفا ایثار دے بیج دریا، وگدے
سن، جدوں پنجاب دیاں واواں وچ نفرت حرص و ہوس، دیر تے نفوس نفسی جی آلودگی نہیں
سی۔ امہ گیت اوس دور دیاں یادگار تصویراں نیں جدوں رشتیاں واققدس تے احترام سی
جدوں یار یاریاں پالدے سن ایہناں گیتل وچ اسیں اپنا ج تے کل بڑے سوہنے ڈھنگ تل
دیکھ سکدے ہاں۔

لوک گیتاں وچہ انگاں ساکلاں دا ذکر

کرنامہ کرتار نے سارے انسانوں اک جان توں پیدا کیتا اے تے فیر انسان دیاں
ٹھکلاں تے عقل و کھودکھ بنائیاں نیں۔ انسان لوں پیدا کرن مگروں حیاتی گزارن دے ڈھنگ
دی دے نیں اک دوجے بل مل رہن دے طریقے انسانیت دا احترام رشتیاں دا تقدس تے
آپے وچ پیار محبت جیئے لافانی تے من موہنے ڈھنگ مولا پاک نے سانوں ایس لئی سکھائے
ہن جے اسیں سکھی حیاتی گزار کیجے۔

دنیا دے مالک تے خالق نے انسان لوں پیدا کر کے اہمہ وی دس دتا اے جے اسیں
ایتھے سدالئی نہیں سکوں کجھ دیر لئے جیون لئی آئے آں تے اک دن تہانوں میرے اگے
اپنے اوس جیون والیکھا دیونا اے۔ جیرا تہاں نے دنیا وچ گزاریا اے۔ اج انسان اپنی برادری
دولت تے انگاں ساکلاں تے بڑا مان کردا اے حالانکہ اللہ تعالیٰ نے اپنی آخری تے جی کتاب وچ
اہمہ حکم کھل کے ساریاں دنیاوی گھلاں دا پول کھول دتا اے کہ۔

”اسل تہانوں اکو جان توں پیدا کیتا اے تے تہڈے آگوں قبیلے ایس لئی بنائے ہن جے
تہڈی سیان لئی آسلی ہووے تے یاد رکھیا جے اللہ دے دربار وچ اوسے بندے دی عزت
تے آور بھاء اے جیرا متقی اے۔“

مولا پاک نے اپنے بندیاں نوں ایساں دے اصول تے قاعدے دے ہن جے انسان اج
دی اونہاں تے عمل کرے تے اوہ اپنے سارے دکھیں دا آباء کر سکدا اے اج دے انہن دی
بجج ٹٹ خود نمائی تے جھوٹی وڈیائی ایہاں اچے سچے اصولاں توں دوری پاروں اے۔

معاشرے وچ رہندیاں ہویاں انسان لوں دوجے انسان بل لکھیں کم پندے رہندے
نہیں۔ سیانے آکھدے نہیں۔ جے گلیاں دے گھل بل وی وگاٹنی نہیں چاہیدی کیوں جے
کدی اوہاں بل دی کم پے سکدا اے۔ اہمہ تے معاشرے وچ رہندیاں ہویاں معاشرے
دے لوکل دیاں اوہ گھلاں نہیں جیریاں کہ اوہاں اک لمی حیاتی گزارن مگروں سانوں دسیاں
نہیں جیریاں کہ اک حقیقت دے طور تے کل وی تے اج وی خیاں جائیاں سن پر جدوں
اسیں اوس جی کتاب دل جھلت پاندے آں جیسے وچ کوئی شک والی گل نہیں تے جیدا

کھلن والا وحدہ لا شریک اے، میرا جان داسی کہ میں اپنے پیدا کینے ہوئے بندے توں کسراں دے اصول دیواں گاتے ایسہ سوہنی تے سکون بھری جندڑی گزار سکے گا۔

جسراں کہ پہلے گل ہوئی کہ انسان معاشرتی حیوان اے تے ایسہ دوہجے انساناں توں وکھ ہو کے کلا جنگلاں وچ نہیں جی سکداتے جدوں انسان انساناں وچ رہو گاتے سواچیاں نیویاں تے چنگیاں مندیاں ہون گیناں کئی رو سے تے منیوے چلن گے 'دنیا دے سر بنہار نوں ایہناں گلاں دا پہلے توں پہنچے سی ایس لئی اوس خالق نے سانوں رشتیاں دے تقدس تے احترام لئی کجھ اصول دے نیں جنہاں تے عمل کرن توں بغیر معاشرے وچ انصاف، امن، محبت تے پیاراں خلوصاں دیاں واواں نہیں چل سکدیاں، سکھاں تے موجاں دیاں نگریاں کدے وی آباد نہیں ہو سکدیاں سکوں معاشرے وچ ظلم، کدوہ کھج دھرو، حسد تکبر، جیساں واچھڑاں تے بلاواں ہر پاسے ساڈی راہ مل کے بیٹھیاں ہوون گیناں جنہاں دے آکھے لگ کے اسیں اپنے ویراں، بھیناں بھراواں، تے ہو ر کئی مقدس تے پاک پوتر رشتیاں دا احترام تے مقام بھل جاواں گے اک نظر اوہناں اصولاں ول وی جنہاں دا ذکر اپر دکت ہو یا اے کہ اوہ اصول کیے نیں۔

اللہ تعالیٰ نے اپنی وحدت بیان کرن مگر رسول پاک صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی رسالت دا ذکر کیتا اے۔ ایہی بنیادی تے ضروری گلاں توں بعد انسانی حقوق دے حوالے نال جس رشتے تے ہستی دا ذکر سب توں ابھرواں ملدا اے اوہ اے "ماں" دا ذکر قرآن پاک وچ کئی تھاں تے ایس گل دا ذکر اے کہ اسماں تہاڑے تے ماں دا احترام لازم کردتا اے۔

قرآن پاک توں بعد جہڑیاں حدیثاں نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دیاں ساڈے تیکر آئیاں اوہناں وچ وی ماں دے احترام تے وڈیائی عظمت تے شان دے ذکر دارنگ سب توں گورھا اے اک دو حدیثاں بیان کردا ہاں۔

نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نے فرمایا کہ۔

جنت ماں دے پیراں دے تھلے دے تے اک تھاں اتے تے ایسہ وی حکم اے کہ

نامراد اے اوہ بندہ، حیدے والدین چوں اک یا دو ماں یا باپ زندہ ہووے تے اوہ جنت چ

نہ جاوے مطلب اہمہ دے کہ انسان بھاویں ساری حیاتی ماں دی خدمت کردا رہوے۔
بلدیاں ریتاں چوں نگہ کے ماں نوں چک کے حج کران لے جاوے اوہ اپنی ماں دا اک رات دا
وی حق ادا نہیں کر سدا۔

ہن دیکھنا اہمہ دے کہ ساڈی رہنل وچ تے لوک گیتاں وچ لوک ادب دے رچناواں
نے ماں نوں کنل کو مقام دتا اے۔

لوک شاعراں ماں دے ایس عظیم رشتے دے مقام تے احترام نوں لوکاں تیکر کیویں تے
کسراں پہنچایا اے۔ کیوں جے سیانے آکھ دے نہیں کہ لوک گیت ای اپنے علاقے دیاں
تصویراں ہوندے نہیں۔

پنجابی ادب دی اک لوک صنف جنہوں اسیں ہمد آکھ دے ہاں اوہ دے وچ ماپیاں دا
ذکر کجھ ایسراں بیان کیتا جاندا اے۔

ہمد پایا گئے

ماپے سدا نہیں رہنے

دکھ جندڑی دے سنے

اہمہ دے فیہ نہیں آنے

اوہ گل سن چھلیا

کلاواں

اوہ ماواں

ٹھنڈیاں چھاواں

حدیث دیاں کتاباں وچ اک واقعہ دا ذکر انج ملدا اے کہ

حضرت موسیٰ علیہ السلام اللہ تعالیٰ نال کلام کردے ہوندے من ایسراں ای روزوانگوں
جدوں اوہ اللہ تعالیٰ نال گلاں کرن لئی طور پہاڑوں چلے تے پہاڑ مل پیا مولا پاک ولوں واج آئی
کہ موسیٰ رک جاج تیرے مگر تیرے لئے دعا کرن والی تیری ماں مر گئی اے۔

گل اسہ دے کہ ماں پتراں لئی دعا کرے تے مولا پاک قبول کر لیندے نیں۔

اک بولی وچ ایس گل نوں ایسراں بیان کیتا گیا اے۔

جاندا نی جاندا

جس گھر میں نہ ہووے رب پھیر کے مونہ لنگھ جاندا

انسان حیاتی دیاں دھندیاں وچ کنل ای کیوں نہ رجب جاوے کڑیاں چڑیاں لکھاں داٹاں

تے کیوں نہ ویاہیاں جاون جدوں وی کدھرے کشھیاں بیٹھن گئیاں اپنے ماں پیونوں ضرور

یاد کرن گئیاں جیدی سب توں وڈی مثل اک بولی اے۔

تن رنگ نہیں بھل دے

ماپے، حسن، جوانی

کڑیاں نکی عمرے اپنیاں ہانٹاں تل رل کے ککلی پاندیاں تے تھل کھیڈ دیاں نیں

ایٹاں دے گیتاں دے بولاں چوں ماں تل پارتے ماں لئی لمی عمر دی دعا دے منظر بڑے سوہنے

دسدے نیں۔ کیوں جے کڑیاں چڑیاں دے جیون وچ رنگ سدا ماواں تل ہوندا اے ایس کر

کے مرداں دے گیتاں نالوں سوانیاں دے گیتاں وچ ”ماں“ دا ناں بار بار آؤندا اے نکیاں

کڑیاں دا اک گیت تھل۔

کھوہ وچ پانی

ماں میری رانی

پو میرا راجہ

ہیٹھ گھوڑا تازہ

چاندی دیاں پوڑیاں سونے دا دروازہ

آل ماں ہو یا تھل

اک ہو ر تھل وچ ماں دی لمی عمر دی دعا تے ماں دی آئی مرن دی دعا کھ ایسراں اے۔

چھٹی چھاں جیوے ماں

میں مرحل
 کھمڑیاں خربوزے کھاں
 کھاندی کھاندی کاٹل جاں
 کابلوں آندی گوری گاں
 گوری گاں گلانی وچھا
 مارے سنگ تراوے رس
 منڈے کھینڈن گلی ڈنڈا
 کڑیاں چڑیاں نہاندیاں
 مرد کر کے لیکھا پت
 رٹاں گھر و سامندیاں
 آل مال ہو یا تھال

کڑیاں دیاں ساریاں گیتاں وچ ماں دا ذکر بڑے پیار تے چاء ٹال کیتا گیا ہوندا اے تے
 سارے دکھاں نوں دھیاں اپنیاں ماواں اگے ای بیان کردیاں نہیں کدی لوک گیتاں راہیں تے
 کدی ساہنے بیٹھا کے۔

ماں دا ذکر کڑیاں چڑیاں دے گیتاں وچ سب توں بوہتا ملدا اے ککلی ہووے یاں
 تھال ترنجن وچ جے خے دیاں سراں ہوون یاں سوہرے گھراں وچ دکھاں ورداں دے حال
 دھیاں دھیانیاں اپنیاں ماواں نوں اپنے گیتاں وچ کدی وی نہیں۔ صدیاں کدی ماں دے لے
 والاں دا ذکر تے کدی ماں اگے حیاتی دے دکھاں دا رونا گل کیہ کڑیاں اپنیاں ماواں ٹال تصور اں
 تے خیالاں خیالاں وچ اپنے دلاں دی ہواڑ کٹھ دیاں نہیں۔

کڑی لئی سب توں اوکھا ویلا اوہ ہوندا اے جدوں اوہ اپنے پیسکے گھرنوں چھڑ کے جاوے
 لگدی اے اوہنوں ماں دا پیار بڑا یاد آؤندا اے تے اوہ ماں اگے ترے پام پام کے آکھدی اے۔

اج دی دساڑی رکھ لے ڈولی نی ماں
رہواں باپ وی بن کے گولی نی ماں

ایہناں گیتاں وچ اک درد تے سوز دی کراثا ہوندی اے جنہاں افساں دی پٹاری وچ
بند نہیں کیتا جا سکدا جیہدی فھریاں بل تصویر نہیں کجھی جا سکدی جنہوں صرف محسوس ای
کیتا جا سکدا اے۔ اہمہ گیت کڑیاں رل کے اوس ویلے بولدیاں نیں جدوں ڈولی ٹرن لگدی
اے کجھ کڑیاں رل کے اوس ویلے بول دیاں نیں جدوں ڈولی ٹرن لگدی اے کجھ کڑیاں جاندی
ہوئی کڑی ولوں بولدیاں نیں تے کجھ کڑیاں مل ولوں جواب دیندیاں نیں

میری ڈولی دا دان پرانا نی ماں
دھیاں ہندیاں نیں دھن بیگانہ نی ماں
میری ڈولی رنج کے ویکھ نی ماں
اساں جانا بیگانے دیس نی ماں
تیرے بوہے آیا ماہی نی ماں
میں تہاں ہو گئی اج پرانی نی ماں

پردیس جاندی ہوئی دھی بار بار ماں نوں مخاطب کر کے آکھدی اے ماں ساڈا آکھیا سنیا
معاف کریں تے ساڈے گھراں دیاں وی خبراں رکھیں۔

نہ میں لڑی تے نہ میں بولی نی ماں
میری رکھ لے اج توں ڈولی نی ماں
میری ڈولی تے پئے کھیں نی ماں
میں تہاں چلی پرانے دیس نی ماں
تیرا کدے نہ موڑیا آکھا نی ماں
تے لے پھیر رب راکھا نی ماں

دھیاں اپنے گھراں وچ جاو سدیاں نیں تے ماواں دھیاں وی تھیں تے پتریں نوں دیاہ کے
اپنے گھر دی کمی نوں پورن لئی نوں لے آؤندیاں نیں اودھر دھی رانی سوہرے جنن مگروں

ہر ویلے ماں دی اڈیک وچ رہندی اے تے اپنے گیتاں وچ نت ماں نوں یاد کر دی اے خط
لکھدی اے کانواں ہتھ سدے گھلدی اے تے آؤندے جانڈے راہیاں کولوں پچھدی پھر
دی اے۔

بھائی راہیا جانڈیا
جانا توں کیڑے دیس
جانا بی بی میں تیرے پیکڑے
دے سنیا لے جاواں
جا آکھنا میری ماں رانی نوں
دھیاں کیوں درتاں دور

ترنخاں وچ جدوں وی کڑیاں کنھیاں ہو کے بہندیاں نہیں اوہناں دے گیتاں وچ ماپیاں
واڈ کراک اپنا دکھارنگ تے سر لے کے آؤندا اے۔ جیدے وچ صرف بالاں دے گیتاں
وانگوں دل پر چاوے دیاں گلاں ای نہیں ہوندیاں سگوں حیا تے دے لے چوڑے مسکے دکھاں
درداں دیاں کہانیاں بیان کیتاں جانڈیاں نہیں جیویں۔

چڑھ دے چناں تیرے مڈھ تے نکری
ماپے ہوندے نہیں دھیاں دی نکری
چڑھ دے چناں تیرے گٹھ گٹھ لالی
ماپے ہوندے نہیں دھیاں دے والی
چڑھ دے چناں تیرے مڈھ تے بوکر
ماپے ہوندے نہیں دھیاں دے نوکر
چڑھ دے چناں تو آویں ویڑے
دھیاں دے دکھڑے کون نبیشڑے

پر اے دیس اک تے دھی دادل نہیں لگدا دو جانناں تے سس اوہنوں تنگ کردیاں نہیں

کدی داج گھٹ ہوون دے طعنے تے کدی کم نہ کرن دے مہنسے کدی پانی نہ بھرن تے
جھڑکاں تے کدی چکی نہ بیسن تے ماراں ایسو جیساں کئی گھاں کڑیاں دے لوک گیتاں وچ
شامل ہو کے سوز تے گداز پیدا کر دیندیاں نیں۔ کڑیاں ایناں دکھاں وچ اپنی ماں رانی نوں
کسراں یاد کرویاں نیں۔

آیا دساکھ پکی داکھ مائے رانیئے
کدی تک جا سٹوا حال مائے رانیئے
کدی ملیں نی مائے بھولیئے
کتے ملیں تاں دکھ سکھ پھولے

ایناں دکھاں تے درداں نوں کے لوک شاعر نے اپنے اک گیت وچ ایسراں بیان کیتا
اے دنیا نوں اک کھوہ دی مثل دے کے عورت نوں دھی 'نونہ' ماں تے کس دے روپ وچ
اکوتھاں تے کھرا کرتا اے۔

کچی کھوہی تے بوکا چم دا مائے
جتھے سرہی پانی بھرے
اک بھرے تے دوجا بھن دھرے
سانوں نونماں نوں دوش دھرے
کچی کھوہی تے بوکا رائگاں مائے
جتھے امبرہی پانی بھرے
اک بھرے تے دوجا سر دھرے
سانوں دھیاں نوں یاد کرے

دھیاں پتراں نوں جیڑیاں موجاں تے رونقناں ماواں دیاں ہونندیاں نیں اوہناں دا اظہار
اک کئی جنی تشبیہ نل کیتا جاندا اے

میں سو سو رکھ پچی لاواں
رکھ تیں ہرے بھرے

ماواں چھاواں
لھنڈیاں کون
چھلواں کرے

لوک گیتاں دے حوالے تل بے اسیں مل دا ذکر کریئے تے خورے مل دیاں دھواں
وانگوں امہ سلسلہ کدی وی نہ مک سکے۔ ہولی ہولی کڑیاں بیگانے ویس تل پرست پاء یسندیاں
نیں جیہدا مطلب امہ تئیں کہ مل دی یاد بھل جاندی اے سگوں دھیاں آپ دھیاں پتراں
والیاں ہو جاندیاں نیں جدوں اسیں ایس مقام تے اک دھی نوں کھلوتاو یکھدے ہاں تے اوہ
اپنے بالاں نوں کہانیاں پاندی دسدی اے جنہوں اسیں "باتاں پاناوی کہندے ساں تے اوہ
بالاں اگے ایساں دیاں کہانیاں پاندی دسدی اے۔

کول پھل، کول پھل، کول پھول وچارا
کے کول ادھا کے کول سارا
کے کول ہے ای تئیں وچارا

(ماپے)

دراصل ایساں گیتاں تے کہانیاں پچھے مل دی محبت دے دریا وگدے ہوندے نیں جنہاں
تے ویلیاں دی گرفت کدے وی نہیں آؤندی۔ مل دا پیار مل دے لاڈ تے مل اگے دکھیں
دے ایس بیان نوں بے اسیں گوہ تل ویکھیے تے سانوں لوک گیتاں دے امہ اثر اج وی
نویں پنجابی شاعری تے پرانی صوفیانہ تے کلاسیکی شاعری وچ بڑے ڈونگھے مندے نیں
شاہ حسین ہوراں نے اپنیاں جذبیاں نوں بیان لکیاں مل دی علامت نوں بڑے سوہنے
ڈھنگ تل ورتیا اے۔

مائے فی میں کہنوں آکھاں
درد وچھوڑے دا حال
تے فیر

مائے فی مینوں کھیڈن دے
میرادت کھیڈن کون آسی

بابا طبعی شاہ ہوراں نے

”مائے نی مینوں کھیریاں دے تل نہ ٹور“

آکھ کے ماں دی محبت پیار خلوص دی گل کیتی اے کیوں سبے ماں دا رشتہ ای اوہ رشتہ
اے جیہڑ دکھاں وچ کم آؤندا اے جیہڑ پتراں دے دکھاں نوں محسوس کدا اے تے اوہناں
دے لئی دعاواں کدا اے۔

انکاں ساکں دی گل کردیاں ماں توں مگروں جیہڑے رشتے داسب توں ودھ کے ذکر ملدا
اے اوہ اے بھرا دا ذکر ساڈے لوک گیتاں وچ اک بھرا دلوں بھرا دا ذکر بڑا گھٹ اے سگوں بھرا
دا ذکر سبے ہی تے اوہ وی بھین پردہ سن ولوں کڑیاں دے لوک گیتاں وچ جناماں تے محبت
ماں تل اے اوہنی پوئیاں نہیں۔

جسراں کہ نبی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی حدیث دی اے۔

کہ آپؐ کو لوں آپؐ دے اک صحابیؓ تے پچھیا کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ میرے
تے سب توں بوہتا حق کس دا اے آپؐ نے فرمایا کہ تیری ماں دا صحابیؓ نے فیر پچھیا آپؐ نے
فرمایا تیری ماں دا صحابیؓ نے فیر پچھیا آپؐ نے فرمایا تیری ماں دا تے چھو تھی وار پچھن تے فرمایا
کہ تیرے پو دا۔

بابل دھری دا ذکر لوک گیتاں وچ بڑا ای گھٹ اے تے اوہ وی دکھ نہیں سگوں اوس تھاں
تے دے جتھے ماں دا ذکر آؤندا اے یاں بھراواں دا ایہدی وجہ اک تے ایہہ ہو سکدی اے کہ
دھیاں اپنے سارے دکھاں نوں صرف ماواں اگے ای کھل کے بیان کر سکدیاں نیں یاں فیر
بھراواں اگے۔

بابل دھری اگے بیان کینے جاون والے دکھاں دا مہاندرا ماواں اگے دے جاون والے
درداں توں اڈ ہوندا اے ایہدے وچ اک شکایت ہوندی اے جدوں کہ ماواں اگے بیان
کینے جاون والے ہاڑیاں دے منظر ہو رطراں دے ہوندے نیں اوہناں وچ گھراں دے
دکھاں دا اظہار کس دے جھیریاں دا بیان ناناں دیاں لڑائیاں دیاں گھاں تے ہو رکنی حیاتی دیاں

محبتاں ہوندیاں نہیں۔

کڑیاں اپنے ”تھل“ وچ اپنے بائیل دھری دا ذکر کچھ ایسراں کردیاں نہیں۔

پو میرا راجہ

ہیستہ گھوڑا تازہ

ترنجناں تے گدھے دیاں ہانناں چوں جدوں کسے دی مگنی ہو جاندی اے تے فیر کڑیاں
جدوں دل کے ہندیاں نہیں اوس ویلے بائیل دے لبھے ہوئے ور بارے گل بات کردیاں
نہیں۔

باپونوں پسند آگیا

منڈا روہی دے گکرنالوں کالا

کیوں جے کڑیاں اپنے ماں پو اگے بولدیاں نہیں سگوں اپنی پسند تے نا پسند دا اظہار اپنے
گیتاں وچ ای کردیاں نہیں ایسو جیہاں فرمائشاں اکثر بائیل دھری اگے ای بیان کیتیاں جاندیاں
نہیں جیہاں کہ بوہتیاں من وی لیاں جاندیاں نہیں۔ ایسو جیہاں عرضاں بائیل اگے ای بیان
کیتیاں جاندیاں نہیں ایسو جہنی عرض اگے ویکھدے ہاں جیدے وچ کڑی بائیل نوں مخاطب
کر کے اپنے دل دی گل لوک گیت راہیں ایسراں مناندی اے۔

دئیں دئیں دے بابلا اوس گھرے

جتھے سس بھلی پروہان ساہورا سردار ہووے

ڈاہ پڑھا ہندی سا بنے تے متھے کدی نہ پاندی وٹ

بائیل تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیرا ہووے گاؤ ڈا جس

بائیل تیرا پن ہووے

دئیں دئیں دے بابلا اوس گھرے

جتھے سس دے بابلا پت

اک مگنے اک دیا ہے

وے میں شادیاں دیکھاں نت

بابل تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیرا ہووے گلوڈڑا جس

بابل تیرا پن ہووے

دئیں دئیں وے بابلا اوس گھرے

جتھے بوریاں جھوٹیاں سٹھ

اک رڑکاں اک جمانی آں

وے میرا چائیاں دے وچ ہتھ

بابل تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیرا ہووے گلوڈڑا جس

بابل تیرا پن ہووے

دئیں دئیں وے بابلا اوس گھرے

جتھے درزی سیون نت

اک کڈھنی آں اک رکھنی آں

میرا وچ صندوقاں دے ہتھ

بابل دے تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیرا ہووے گلوڈڑا جس

بابل تیرا پن ہووے

دئیں دئیں وے بابلا اوس گھرے

جتھے گھاڑ گھرے بنیار

اک پاواں دو جاڈ بڑے

وے میرا ڈبیاں دے وچ ہتھ

بابل تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیرا ہووے گاؤڈا جس

بابل تیرا پن ہووے

دئیں دئیں دے بابلا اوس گھرے

جھتے سس بھلی پردھان سوہرا سردار

سس نوں سدھن شریکناں

سوہرا کچری دامالک

بابل تیرا پن ہووے

پن ہووے تیرا دان ہووے تیراؤڈا ہووے گے جس

بابل تیرا پن ہووے

کڑیاں اپنے ”باپو“ نوں مخاطب کر کے اپنیاں گدھیاں وچ تے ترنجنل وچ اپنیاں
فرمائشاں وی دس دیندیاں نیں۔ جیڑیاں گیتاں دے راہیں پیو دے کنیں وی جا پندیاں نیں۔

پکا گھر ٹولیس بابلا

کتے لپسے نہ پین بنیرے

قمیضن کلیاں تے منگیا کرو

بھولیو ما پیو دے دھیاں سوچ کے منگیا کرو

ایناں فرمائشاں توں اڈ ویاہ توں پہلے دے سارے دکھ وی جنہاں دا کڑی نوں پتہ لگ
جاوے اوہ وی بابل اگے ای بیان کینے جانے نہیں کڑی نوں اپنیاں ہانن کڑیاں کولوں پتہ
لگ جاندا اے جے اوہا دور کیویں دا اے تے اوہ اوہدیاں دکھاں نوں اپنے گیتاں وچ ایسراں
بیان کردی اے۔

اگ لا کے پھوک دے گھنے

باپو منڈا تیرے ہان دا

منڈا رنگ داسنی وا کلا
 دھویاں دے سناہیا
 باپو مینوں مجھ لے دے
 دے میں دس پھیرد آں دے پینا
 دھیاں گوریاں جوئی تیرے کالے
 باپو دے بدای رتگیا

ایہل دکھل دے اظہار توں بعد جدوں اوہ سمجھدی اے پئی ہن میرا دیاہ اتلھے ای ہونا
 تے اوہ اپنی دہی ہوئی خواہش دا اظہار فیرا سرائ کر دی اے۔

منڈے ہوندے باپو دے گھر رہندے
 دھیاں کیوں بنائیاں رب نے
 بدو مہلی نوں جاواں گے
 مای سٹا کالے رنگ دا
 او تھویں قلمی وی کراواں گے

اوڑک رشتے دی گل پکی ہو جاندی اے گیتل وچ بیان کیتیاں عرض دا کوئی مل نہیں
 پیندا ہاڑے تے ہو کے کسے کم نہیں آؤندے باپو دھی نوں نور دیندا اے تے دھی دے
 مونہوں صرف ایہل ای نکل دا اے۔

ساویاں تراں دے تراں
 شکر الحمد للہ
 سٹا لکھیا ای ایسے طراں

دھی پردیس ہون لگدی اے تے اوہ دیاں ہانہں کشھیاں ہو کے اوہ دے دل دی

اداز بن جائدیاں نہیں، جیرٹاں کہ آپ دی ایہل منزللاں چوں لنگہ رہیاں ہوندیاں نہیں یاں لنگہ
آئیاں ہوندیاں نہیں۔

تیرے مھلاں دے وچ بابل چرخہ کون کتے
میریاں کنسن پوتریاں دھبے گھر جا اپنے
میرا چھڑا کیسہ بابل ہن کون کڈھے
میریاں کڈھن پوتریاں دھبے گھر جا اپنے
ساڈی لمی اڈاری دے
بابل اسلاں اڈ جانا
ساڈا چٹیاں راجنبہ دے
بابل کھیرے دیس جانا

دھیاں نوں ٹورن ویلے بھین بھراں پو ساریاں دے ہنجو نسین کھلونڈے پیو دی اوس
ویلے دی تصویر اک لوک گیت دے راہیں اسیں دیکھدے ہاں۔

دھیاں پر دیسنال 'تیرس' غلیس نہ سن
اٹھ سویرے دھرمی بابل دان گیودا کردا
پر دھیاں نوں ٹورن ویلے بک بک ہو کے بھردا
جس امڑی نے دے دے لوری لکھاں لاڈلڈائے
ہائے دے ربا اوس امبری توں وچھرن دے دن آئے
کاہنوں ہوئیاں نے جوان دھیاں پر دیسنال
دھیاں بھدیاں ہون پر اییاں کدی نہ راجیاں رکھیاں

اوہ وی ٹورن ویلے روئے بھر بھردو نویں اکھیاں
کاہنوں بندہ اس حیران بابلا

آلے دے وچ گڈیاں چھڑ کے باری وچ پٹوہے
 اوہ دھی تیری لاڈاں والی چڑھ بیٹھی وچ ڈولے
 دھیاں جمدیاں ہون پرائیاں کدی نہ راجیاں رکھیاں
 دھیاں ہوندیاں نیں دھن پرایا
 توں ہس ہس نور پابلا

رخصتی دے ایناں گیتاں وچ مل تے پونوں مخاطب کر کے مبر کرن دی گل کتھ کیتی
 جاندی اے کہ ازلاں توں انجے ای ہوندا آیا اے۔
 محلان ہٹھیاں باپ کھڑا
 رو رو نین بھرے
 نہ رو بابل میرا
 دھیاں دے دکھ برے

دھیاں اپنے گھراں نوں ٹر جاندیاں نیں مڑجدوں پیکے آوندیاں نیں تے اوہدیاں
 سیلیاں اوہدے کونت نوں ویکھ کے آکھدیاں نیں
 تیرے ماہی داسنی دارنگ کالا
 چن وانگوں چمکدے

اوہدے گھر والا "لانی لگ" نکلتا اے ننن اوہدے تال گھراں دے کم کار توں لڑدی
 رہندی اے سس چکی دل اشارے کردی اے ایٹل دکھاں پاروں اوہ اپنے ویراں تے ماں پیر
 دن بلا کے دس دی اے پر تال ای اوہدے مونسوں اے دی نکلتا اے۔
 ساتھوں ہائے ننڈیا نہ جائے
 تیرا دے سہیڑیا پابلا

باہل وے ور لبھن دیاں شکایتاں ویاہ توں مگروں وی جاری رہندیاں نیں جہراں کہ گدھے
وے بول نیں۔

بارہیں برسیں کھٹن گیا
تے کھٹ کے لیا یا پاوے
باہل ورا جیسا ٹولیا
جنہوں پگ ننھنی نہ آوے
بارہیں برسیں کھٹن گیا
تے کھٹ کے لیا یا بیڑے
لاڈلی توں رکھتی بابلا
تیری لاڈلی نوں وخت ہتھیرے

کڑی دا کڑم وے گھر قدر نہیں ہوندا تے اوہ ایس بے قدری دا بالاہمہ وی باپو نوں دیندی
اے۔

باہل تیرے کڑماں نے
گورے رنگ دا قدر نہ کیتا۔
تے کس لئی بدعاواں ایس بے قدری دا اک فطری عمل ہوندیاں نیں۔
باہل میں مرجاواں
بھانویں مرجائے کڑمنی تیری
میں دھیسے اج مرجاں
جک جیوے فی کڑمنی میری

اوڑک ہولی ہولی کڑی مل پیو وے پیار نوں محبت نوں تے گلاں نوں لاڈاں تے ناراں نوں
گھراں دیاں کماں کاراں وچ پیسے تھوڑا تھوڑا بھل وی جاندی اے پردلوں و سار دی کدی

نہیں ہے اوہنوں اوہدے باپو دا کدی خط ملے تے بے اختیار اوہدے مومنوں نکلا اے۔

کنڈاٹ گیا بیٹی دا

ابا جی نے خط گھلایا

کیہ حال اے جی دا

ایہہ ٹھیک اے کہ میں توں مگروں جس رشتے دا سب توں ودھ ذکر تے پیا لاڈ تے ناز
لوک گیتاں وچ مندا اے اوہ اک بھین داماں والا بھرا اے کہ باپو ہو راں دا ذکر وی کسے کچھوں
گھٹ نہیں سگوں اوہ گھلاں، ہیریاں کہ کڑی دی حیاتی لئی بڑی ضروری ہونڈیاں نہیں جسران
ور بھنسا سارا پو دا کم ہوندا اے تے ویراں دا کم ایناں وراں نوں نبھاتا تے سنبھالنا ہوندا اے۔
بھین بھرا دے حوالے نال تے اک وکھرا مضمون ایس کتاب وچ شامل اے۔ اک ہو ر رشتے
بارے بڑے ای گھٹ سگوں نہ ہون دے برابر گیت مندے نہیں جیویں۔

گڈی دیاں دولیتاں

اللہ میاں فضل کرے

اسیں وچھڑیاں دو بھیناں

بھیناں اک دوجے توں دور تر جانڈیاں نہیں جاون نال، ہیرے رشتے نال واہ پیندا اے اوہ
اے سس تے ننان دا رشتہ سوہرے تے جیٹھ دا رشتہ، جنہاں نوں لوک گیتاں وچ کوئی ایہڈے
چنگے لفظاں نال یاد نہیں کیتا جاندا کڑیاں دے کسے وی گیت وچ سس سوہرے لئی چنگے خیالاں
تے وچاراں دا اظہار نہیں کدھرے کس دے مرن نال اچی کوک مارن دا ذکر اے تے
کدھرے مگرنوں ہمتی ہمتی ودھن دی دعا اے تاں جے سس دا صندوق بنا کے اوہنوں
دفن کیتا جائے تے کدھرے سوہرے نال ہمتیاں نہیں لوک گیتاں وچ کڑیاں، ناراں تے
نمیاں ہیرے رشتے دا ذکر پیا ر نال کردیاں نہیں اوہ رشتہ اے دیور دا رشتہ سس نوں کڑیاں
اپنے ویاہ مگروں ای برا بھلا نہیں آکھدیاں سگوں ویاہیاں وریاں ناراں کولوں سن سن کے

اوہنل دے ذہن تے فکر وچ کس نوں مندیاں آکھن دا اک رویہ جیسا بن جائدا اے جیرا کہ
کمیاں کڑیاں دے ککلی دے بوللاں وچ 'تھل وچ تے سیانیاں سوانیاں دے گدھے تے
بولیاں توں اڈماہیے وچ وی سنائی دیندا اے۔

کس دا زلزلہ ایس لئی وی سوہنے ڈھنگ مل نہیں کیتا جائدا کہہ نوہنل دے آکھن
موجب سسل اوہنل کولوں کم بوہتے کراندیاں نہیں جیویں۔

ملواں مل فھنڈیاں چھلواں

میں مل دی دھی سد اوں

سسل کس پاپی بتائیاں

سلوے مگر چڑیاں لائیاں

دھیاں ملواں تے ویراں دیاں ریتل چیزاں نوں حیاتی ورگی انمول شے ملوں وی ودھ کے
سنبھال دیاں نہیں تے فیرا ریتل دا ذکر وی بغیر کے تشبیہ تے استعارے توں بہنل سدھے
سلوے انداز مل کردیاں نہیں۔

ایہہ ونکھن میرے ویر چڑھائیاں

ایہہ میں رکھن بلب دے مل

تھ سوہنے ونکھن سو بھدیاں

ایہہ ونکھن میری مل چڑھائیاں

ایہہ میں رکھن کلیجے مل

وہی پکی ونکھن ٹھوکیاں ایہہ ونکھن میری سری چڑھائیاں

ایہہ میں بھنل مائل دے مل

تھ پتلے ونکھن موبکلیاں

ویاہیل ورہیل کڑیاں اپنے گیتل وچ سوہیاں دے دکھل دا ذکر بڑے سوہنے ڈھنگ

ٹل تے کھل کے کردیاں نیں جنہاں چوں اک جبروی کیفیت تے دکھاں ورواں وی کرلاں
صاف نتردی ہوئی دکھالی دیندی اے جیویں۔

ماپیاں نے میں رکھی لاڈلی
سوہریاں لالئی کم وے
میرا ڈیا سونے ورگارنگ وے
ماپیاں نے میں رکھی لاڈلی
سوہریاں لالئی چکی
ماں دیئے لاڈلیئے
سو دل چندا دکھی
ماپیاں نے میں رکھی لاڈلی
سوہریاں لالئی پیسہ وے
ایویں جنم گیا
چن ورگی دھی وے

کڑیاں چڑیاں دے سو چاء ایسراں دے ہوندے نیں کھیرے صرف سس دے وجود
دے ہون پاروں پورے نہیں ہوندے اوہ چاء مردے تے نہیں سگوں لوک گیتاں داروپ
دٹا کے ساڈے سانبے آن کھلونڈے نیں تے اسیں اوہناں لوک گیتاں چوں ویکھدے ہاں کہ
اوہ کھیرے چاء نیں جنہاں اگے سس کندھ بن کے کھلو گئی اے۔

لکھریئے صوف دیئے
تینوں سس مرے تے پاواں
جے میری سس مرجائے
میں رو رو کوکاں ماراں
ہمیشی ہمیشی دودھ گکرا

اسل سس و اسندوق بنانا

لوک بھانویں ننڈیا کرن

سس پیریں پازرباں پاوے

تینوں فیر جوانی آوے

سے تیرا سکھاں بکرا

ایسہ چھینٹاں ملتانوں آئیاں نہیں

ماواں اپنیاں جنہاں لک پوائیاں نہیں

ایسہ چھینٹاں ملتانوں آئیاں نہیں

سساں پرائیاں جنہاں لکوں لہائیاں نہیں

سساں دے ایسراں دے "ذکر خیر" توں اڈا ایسراں دا ذکر بہڑے رشتے دا کیتا جاندا اے

اوہ ننان دا رشتہ اے۔ جیرا کہ نویں ویاہی ووہٹی نوں سپ ورگا لگدا اے۔ جیدیاں ساہواں

دی واج اوہنوں سپ دی شوکروانگوں ڈرانندی اے۔ جیدا وجود اوہنوں اک باہردی شے دا

سایہ لگدا اے دراصل ایسہ اک اندرواندی چلدی جنگ اے جیری دوہاں دھراں وچ لگی

رہندی اے تے اوہدوں تیکر نہیں مکدی جدوں تک ننان اپنے گھر نہیں ٹر جانندی مطلب کہ

اوہداویاہ نہیں ہو جاندا۔ تھل توں لے کے ماسیے تیکر تے بولیاں توں لے کے گدھے تک

کدھرے وی ووہٹی وی ننان نل یاری تے سوہنا تعلق واسطہ نہیں دسد لڑائی تے لڑائی

اے۔ جیتھے ننڈاں دی سرداری اوہ گھر نہیں دسدے۔

دکھ دینی ایس جھوٹے نندے

اگے تیرے آون گیل

رتا چک لے بھیڑیے نندے

منڈا دودے تیرے دیرے دا

منجی ویر دے کول نہ ڈاچے

نندے بے بچے
 فی میں تیریاں گلاں دی ماری
 نندے سپ ر گجے

ننان لئی بد علاواں لوک گیتلں وچ بیڑیاں مللیاں نہیں تے فیر ننان دے ویاہ مگروں اوہرا اعل
 دی لوک گیتلں وچ دکھالی دیندا اے اکو بولیاں توں ایس سارا اعل پیاڈل ڈل چیدا اے۔

ویڑے وچ سپ لیٹ دا
 لڑ جائے فی نٹلے تنوں
 میری نند گنی مکلاوے
 دودھ دانگوں رڑک شی

کڑیاں اپنے لوک گیتلں وچ ملے 'چاچے' ماسی تے تائے دیاں منڈیاں دا ذکر بوا کھل کے
 کدیاں نہیں کیوں جے اک تے پنڈاں تھانواں وچ شریکا برادری ہوندی اے جے گل بن کے
 ٹٹ جائے تے عزت نہیں رہندی ایس کر کے وی تے فیر برادری داملن ہون کر کے وی اک
 دوجے تے بوا داملن کیتا جاند اے اک دوجے دادکھ وندیا جاند اے جسراں اک دو ماہیے نہیں۔
 بنہیں چھلپ پرائی آ۔

پھسپی دیاوے پترا
 لگی توڑ بھلنی آ

تے کدی منڈے دے ماہیے دی واج انگ ساک دی اہیت لے قدر ایسراں دسدی
 اے۔

بنہیں چھلپ تراے دی
 کیوں تنوں چھڈ دیواں

توں دمی میرے ملے دی
 ہنہیں چھاپ تراے دی
 پھسپی دیاوے پترا
 میں دمی تیرے ملے دی

تے کدھرے چاچے دے پترنوں نظراں گلیاں ہویاں میں تے اوہدیاں نظراں وچ
 چاچے دی دمی پریشان اے تے اپنے ماہیے وچ اوہنوں پچھدی اے۔

ہنہیں چھاپاں پنج پائیاں
 چاچے دیاوے پترا
 تینوں نظراں کس لائیاں
 کوئی کنی آلاچے دی
 اوہ میرا مہی لگدا
 میں دمی اوہدے چاچے دی

تے کدھرے ایس چاچے دے پترنوں جیرا اک پاسے مگیترو دی اے دو جے پاسے شریک
 وی خوف وی اے تے توڑ چڑھن دا خیال وی یاریاں نوں قائم رکھن لئی ناروے مونہوں انج
 نکلا اے۔

سب لکھ گیا شیں کر کے
 چاچے دیاوے پترا
 چھڑ جائیں نہ بانہ پھڑکے
 بوجھے وچ پنج پائیاں
 مہی دیاوے پترا
 تینوں نظراں کس لائیاں

جے ایناں قسمتیں تے مٹھیاں مٹھیاں گلاں توں مگروں دی کوئی مکر جائے تے فیر موئے
تے مکرے دا کوئی دارو نہیں ہوندا۔

جن چڑھکے اتر گیا
پتر شریکاں دا
گل کر کے فی مکر گیا

ایناں رشتیاں دا ذکر لوک گیتل وچ اوہناں گوڑا تے اچا نہیں جنہاں مل ویر تے بھین دا
اے کس تے ننان سوہرے دا وی ہے پر اوہ دوسرے لفظاں وچ اے مل ویر تے بھین دیاں
یاداں تے ماناں تراناں توں اڈ جیرا ذکر تے اہمیت جوگ رشتہ اے اوہ اے پتر داتے دھی دا۔
سیانے آکھدے نہیں پتر محمدے جوان ہوندے نہیں تے دھیاں پر ایادھن دھیاں پتر دیون
والی اکو ذات اے اوہ جنہوں چاہے پتر ای پتر دے دیوے تے جنہوں چاہے دھیاں ای دھیاں
دتی جاوے اوہدے اگے تے انسان دعا ای کر سکدا اے کیوں جے اوہ بے نیاز اے بے پرواہ
اے ویٹرے باللاں نال ای سوہنے لگدے نہیں انسان کول دنیا جہان دی دولت ہووے جے دھی
پتر دی نعمت نہ ہووے تے کس کلدے ایس لئی کے آکھیا اے۔

چھلانو نو تھیوے

پتر مٹھے میوے

اللہ سب نوں دیوے

اوہ گل سن چھلیا ڈھولا

اوسا تھیوں کاہدا ای اوہلا

ڈاکٹر موہن سنگھ دیوانہ جی ہوراں دی اک نظم اے۔

ہودن بھلوں مانواں پریاں

تل حسن دے ڈک ڈک بھریاں
 شہاں گھریں وہاہیاں وریاں
 پہنن پٹ ہنڈھلون زریاں
 پورا کدی شگھار نہ ہووے
 بے لعلان واپار نہ ہووے

عورت اک ماں دی حشیت تل سب توں ودھ بے کسے تل پیار کردی اے اوہ اوہدی
 اولاد اے دھیاں پتراں تل جنہاں توں اوہ اپنی جان دی قرین کردیندی اے جنہاں دے سکھ
 لئی جنہاں دیاں خوشیاں لئی ماواں اپنے سکھاں نوں وچ دیندیاں نیں۔

پھلاں باجھ نہ سوہندیاں ٹاہن
 بھانویں ستریاں ہریاں
 بھائیاں باجھ نہ سوہندیاں بھیناں
 پنڈاؤ یکن کھریاں
 پتراں باجھ نہ سوہندیاں ملواں
 بھانویں ستر دولت بھریاں
 کونساں باجھ نہ سوہندیاں ناراں
 بھانویں ستر حوراں پریاں

لوک گیت دا اہمہ انگ ای انگاں دی قدر اوہناں دی اہمیت تے اوہناں دیاں لوڑاں دی
 دس پاند اے تے فیروز پنجاب جے سوہنے ویس وچ جتھے ہرٹل بانہواں دی لوڑاں واپس نیجی لئی
 واپراں ڈکن لئی حیاتی دے لے تے اوکھے ڈونگھے پنڈے کٹن لئی شریکاں وچ دس لئی تے
 مغلل وچ من لئی۔

لوک گیتل وچ ملواں سب توں ودھ ذکر پتراں دا کردیاں نیں 'لوریاں' جیڑے کہ صرف

کڑیاں دے لوک گیت نہیں تے خاص کر کے ملاواں بھیناں دے گیت نہیں لوری فیروہتی کر کے
 دتی وی پترنوں جاندی اے ماں اپنے پتریاں بلاواں یسندی اوہدے صدقے جاندی، اوہدے
 سکھاں لئی دعاواں کردی، پیراں فقیراں دے درباراں تے جاندی متاں من دی سکھنا سکھدی
 اوہدی لمی حیاتی تے خوشیاں بھری جندڑی دی دعا منگدی اے جیویں۔

اللہ توں دتا ای تے

پالیں توں

میرے بچڑے دے مرتے پاک نبی داسا یہ
 کے سچ ای آکھیا اے۔

ایس اک اولاد دی سک بدلے

ماپے لکھیں پاندے کھوہیں جال یارو

اپنی جداناں رکھن لئی ماں پو پتراں دے ہودن لئی بڑیاں دعاواں کر دے نہیں کیوں جے
 - پتر مرے تے جاندا ای ناں والی صورت حال کوئی وی برداشت نہیں کر سکدا۔ تے فیروہاواں
 ہنہاں دے دل وی مولا پاک نہیں بڑے چھوٹے بنائے نہیں اک لوری وچ کچھ ایساں دی
 صورت حال دا ذکر ایساں کیتا گیا اے۔

دیواں لوریاں

ماواں پتر جے پیارے

دیواں لوریاں

لالاں والیا دے مینوں بچڑا

مہراں ونڈ دی آواں

پہلاں کراں سلام پیرنوں

چکھوں عرض سناواں

دیواں لوریاں

بھینٹیں دیر بچے پیارے
 دیواں لوریاں
 دے پنک دے دان
 تیرے جاگدے دیوان
 میری مشکل کر آسان
 جھنڈے جھولن وچ آسان
 دیواں لوریاں
 جٹ کھیت بچے پیارے
 دیواں لوریاں
 ملاں پتر بچے پیارے
 دیواں لوریاں

ملاں اپنے پتراں نوں لوری دیون گیلیں دوجے انگل ساکھ داٹل وی بل دے کنیں
 ندیاں نہیں۔

لوری نکڑے اوں اوں
 تیری ماں صد ترے اوں اوں
 لوری ملوری
 دودھ کٹوری
 پی لے مکیا لوکل توں چوری
 لوری نکڑے اوں اوں
 تیری دادی صد ترے اوں اوں
 لوری دینی آں چڑھ کے چبارے
 نکلے دی ماں پئی راج گزارے

لوری لکڑے اوں اوں
 تیری پچھی صد قڑے اوں اوں
 نکلے دی ووہٹی میں ڈھونڈ کے لہجی
 پیریں پو ہنچیاں واہ واہ بھی
 لوری لکڑے اوں اوں
 تیری بھین صد قڑے اوں اوں
 جنگلیں کالے
 جیون کا کے دے مامے
 مامیاں دے لک لاپے
 جیون کا کے دے چاچے
 چاچیاں کیتی واہی
 جیون کا کے دے بھائی
 لال نوں لوری دیواں
 سوں میرے پترا

لوک گیتاں دی صنف ”ماہیا“ وچ پتراں دے حوالے نال بڑے ماہیے سانہنے آؤندے
 نہیں جنہاں وچ پترنال پیار، پتردی اڈیک، پترنہ ہوون وادرد، پتردے وچھوڑیاں دے سک تے
 پتراں دے ہوون دیاں خوشیاں تے چاء ملدے نہیں سیانے آکھدے نہیں۔
 پترموئے نہیں، ملدے عالما بھانویں ہو کے مرن فقیر
 بھٹی والے بھن دانے
 ساڈے کھیرے لال چبے سڑجان گے تے اوہ جان ایں۔

تے فیر پتردی حیاتی بچاندیاں ہویاں گھریار نوں لٹاندی آکھدی اے۔

کنجیاں میں دس دینی آں

میرے پتہ نول چھوی نہ ماریں

تے فیر بلاواں پتراں دے دروونڈ دیاں آکھ دیاں نیں۔

اکھ میرے لال دی دکھے

لالی میریاں اکھاں وچ آوے

دھیاں تے پتر مولا پاک دی دین اے جنہوں چاہے دیوے تے جنہوں چاہے ایس وڈی
تے سوہنی چچی نعمت تے رحمت توں محروم رکھے جے چاہے تے پتر ای پیا دیوے تے جے
چاہوے تے دھیاں ای دی جاوے پر پنجاب دیس وچ تے مسلمان ہون دے حوالے نال وی
لوک دھیاں دے ہون نوں بری اکھ نال نہیں دیکھدے سگوں اوہدی وڈی رحمت سمجھ کے
قول کردے نیں تے اکھ دے نیں۔

وہنگی اتے وہنگی آ

رب سانوں دھی دے دتی

بھیری پتراں توں مہنگی آ

میرے ہتھ وچ پونی آ

رب سانوں دھی دے دتی

خوشی پتراں توں دونی آ

لاڈلی میں تہں رکھدا

لوکو اکو بچڑی گھر میرے

ماواں ولوں دھیاں دے حوالے نال لوک گیتاں وچ کوئی اپنے بول نہیں ملدے سگوں
دھیاں ولوں ماں پیو دے ذکر نال بھرے ہوئے گیت تھیں تھیں تے کھلے ہوئے نیں تے اج
دی اپنے پورے جوین تے وسدے پئے نیں دیو ر نال بھر جائی کدی شرارتاں کردی اے تے

کدی کدی جھوٹی موٹی لڑدی وی دس دی اے جیرے رشتے تل نویں وی اہی ووہی دی نہیں
بن دی اوہ ننن توں اڈ دو جا رشتہ اے جیٹھ دا۔ جیٹھ دے ذکر دے جھلکارے وی وی اہیاں کڑیاں
دے گیتاں وچ ملدے نیں جنہاں وچ اوہ جیٹھ دیاں کر توں تے اوہ دے تل ویر دیاں گلاں کر
دیاں نیں گدھے تے ماہیے توں دودھ کے جیٹھ دا ذکر بولیاں وچہ کیتا جاندا اے جیویں۔

میرے جیٹھ دے برے ون آئے
تے ککراں نوں مارے چمھیاں
اساں جیٹھ نوں لسی نہیں دینی
تے دیور بھانویں دودھ پی جائے

ایہناں رشتیاں توں اڈ لوک گیتاں وچ ہو روی کئی رشتیاں دا ذکر کیتا جاندا اے جیویں
ماہے دا۔

ترکڑی داوٹہ کوئی نہ
آکھیں میرے ماہے نوں میرے سردا دوپٹہ کوئی نہ
چاچے تے تائے داتے چاچے تائے دے جالیاں دا
چاچے تائے مطلب دے
چکال پور دے اماں دے جائے

کڑیاں ویاہ مگروں اپنے سوہریاں گھر جلاو سدیاں نیں اوتھے جیرے رشتے تل واہ پیندا اے
اوہ کس تے ننن دا رشتہ اے جیہذا ذکر ہو گیا اے کس تے ننن توں مگروں دیور ہو راں دا
ذکر آؤندا اے جیرے کہ بھابیاں دا بڑا پیارا ہوندا اے۔ ایہہ پیارا اونہوں پیکے گھر دے ویر والا
پیار لگدا اے سیانے آکھدے نیں بھابیاں ماواں وانگوں ہوندیاں نیں، دراصل سوہریاں گھراں
وچہ دیور ای اک رشتہ ایسراں دا ہوندا اے جیہدے تل نویں وی اہی ووہی دا دل لگدا اے کیوں
جے اوہ اونہوں کوئی تکلیف نہیں دیندا۔ گھر دے نکے موٹے کم وی بھابھی اوہ دے ہس کے کر

دیندی اے تے اوہ اپنے وچہ اسی خوش ہو جاند اے تے اوہ وی اوہدیاں غلطیاں نوں معاف کر
دیندی اے۔

روٹی لے کے دیور دی چلی
اتے ڈوریا گنڈھے دی پھل ورگا
منڈا چک لے ویر دا ڈھا کے
چل دیور ایلے ملنے
میری کون چکے پھلکاری
چھوٹے دیور ہئاں

ایسے بولیاں تے ایسے تل دے دوجے لوک گیت جویں
تیرے باجرے دی راکھی دیور امیں نہ بہندی وے
تے

دیور کرے تماشے

بھابھی تے دیور دے پیار نوں اوہنیاں دیاں غلطیاں تے چھیڑ چھاڑ نوں زندگی دی تصویر
نوں کھل کے پیش کر دے نیں ایناں لوک گیتاں وچہ بھرجائیاں دیوراں نوں گالہاں وی کڈھ
دیاں نیں پر اوہ گالہاں وی پیار بھریاں تے مٹھیاں مٹھیاں ہوندیاں نیں جہراں۔

نکا دیور بڑا ٹٹ پینا

تے ہس دی دے دند گن دا

تے کدی دیور دے تر لے ختم وی کرناں پندیاں نیں

لونگ تیری منجی اتوں لبھیا

وے دیور اکتے گل نہ کریں

تے دیور وی بھابھی تل شرارت کروا آکھدا اے

اسیں بیریاں چوں بیر پچھاتا
نی بھابو تیری گل درگا

مٹی تل اپنے گوڑے سانگے دا ذکر دی کیتا جاندا اے جیڑا کہ ساڈی سبجان وی اے تے
ساڈا مان وی، ساڈا تل وی تے جان وی۔

اسیں پتر پنجاب دے انکھی
تے راکھے امنل دے

ایس توں اوڈھب تل وی اپنا رشتہ ظاہر کیتا جاندا اے مکی گل ایسہ کہ لوک گیتاں وی
کوئی وی صنف ایراں وی نہیں جیسے دج کدھرے دی رشتے دی گل نہ کیتی ہووے
رشتہ ماں پتر دا ہووے یاں بھین بھرا دا کونت دا سوانی تل ہووے یاں ننن بھرجائی دا جیٹھ دیور
تے سوہرے دا ہووے یاں کس دا کڑیاں چاری ہووے یاں جکے گھراں دے ساک مامے
پھوپھی دے پتر بھرا ہوون یاں باپن دیاں سیلیاں رشتہ مذہب تل ہووے یاں دھرتی تل
ساڈے لوک گیت ساڈیاں ساریاں جڑتیاں دیاں تصویراں دکھاندے نیں ساڈے جیون دیاں
اوہناں مورتاں نوں پیش کردے نیں جیڑیاں اج اسیں بھل دے جارہے آں۔ اوہناں
رشتیاں دے تقدس تے احترام دی یاد دواندے نیں جیڑے اج اسیں چھڈ دے جارہے آں
ایسہ لوک گیت سانوں دسدے نیں جے ایناں رشتیاں تے انگاں ساکھ تل مل کے رہن تل
ای حیاتی دے انگ نیں تے مولا پاک وی راضی اے کیوں جے مسلماناں دا کم تعلق توڑنا نہیں
تعلق نوں جوڑنا تے پکا کرنا اے تے لوک گیت وی سانوں ایہو کھ ای دسدے نیں۔

لوک گیتاں وچ پنجاب دے انکھی سورمیاں دا ذکر

جدوں اسیں اپنے پنجاب دی گل کر دے ہاں تے صرف پاکستان دے پنجاب دی گل نہیں کر دے سکوں ہندوستان دے پنجاب دی وی گل کر دے ہاں۔ جیہدے وچ انبالہ، ریتک، کرنل، حصار، جالندھر، لدھیانہ، ہوشیار پور، فیروز پور، کانگڑ، گوڑگاؤں تے شملہ تے ہور کئی مغربی پنجاب دے شہری آوندے نیں۔

آزادی نے پنجاب کولوں قربانی منگی تے پنجاب نوں دو حصیاں وچ ونڈ دیا گیا۔ اک پاسے انبالہ تے جالندھر ڈویژن تے دو ضلعے لہور ڈویژن دے امرتسر تے گورداسپورہ انگریزوں توں آزادی لین وچ تے پاکستان ہٹون دے پڑ وچ دوہاں پنجابیاں دے انکھی جوائنل نیں۔ دوسرے تہل موڈھا جوڑکے ویریاں اگے اپنیاں ہکاں ڈاہ دیتاں تے ویس دی عزت توں قربان ہو گئے۔ تاریخ دے جانو سیانے دسدے نیں کہ پنجاب دے کئی تہاں نیں۔

پارسیاں دی پاک کتاب "اوستا" وچ ایس دریا تے علاقے دا تہاں "پست ہندو" دسیا گیا اے۔

ہندوواں دی مقدس کتاب "رگ وید" وچ ایہدا تہاں "پست سندھو" یعنی ستلج دریاواں دی دھرتی لکھیا اے۔ اوہ ست دریا ایہہ نیں سرسوتی یا ہاکڑہ جو سک گیا اے۔ ستلج بیاس، راوی، چناب، جہلم، سندھ۔

ایران دے حاکم داریوش جدوں ایس علاقے نوں جت لیا تے اوہنے "کوہ بے ستون" والے کتبے اتے ایہدا تہاں "ت کو" سو گائیاں والی دھرتی "لکھیا۔

ایہہ ست دریاواں دی دھرتی ہولی ہولی پنج دریاواں دی دھرتی رہ گئی تے مسلمان دے سے آکے ایہدا تہاں "پنجاب" بن گیا۔

پنجاب نوں سب توں پہلے پنجاب ۱۳۱۵ھ ہجری وچ لکھیا گیا تے ایہنوں سب توں پہلوں لکھن والے سن "امیر خسرو"۔ ہیرے کہ فارسی دے مئے پر مئے صوفی شاعر تے استاد سن۔

سکھاں دے زمانے وچ پنجاب دیاں حداں اندر پشاور ڈیرہ جات، ہزارہ ملکان کشمیر تے ہور
کئی علاقے وی آؤندے سن۔ انگریزاں جدوں ۱۸۴۹ء وچ پنجاب نوں مہاراجا رنجیت سنگھ دی
موت مگروں کھویاتے ایہدیاں حداں وچ وی تبدیلی کیتی۔

ایہناں گھاں توں اڈ پنجاب دی دھرتی بارے وی تاریخ سانوں بڑیاں سونیاں گھاں دس
دی اے۔ ”البیرونی“ اک مشہور مسلمان سیانسی جدوں اوہ ہندوستان آیا تے اوہنے اک کتاب
لکھی اپنی کتاب وچ اوہ لکھدا اے۔

”ہندو قوم اندر اک بھیڑاے۔ ایہہ بڑی مغرور تے آپ ہداری اے اوہناں دا عقیدہ
اے کہ صرف اوہناں دا دیس پاک اے۔ باقی ہر ملک ناپاک۔

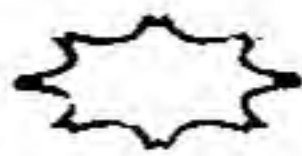
ہندوواں دی اک کتاب ”مہابھارت“ وچ لکھیا ہے۔ گندھارا تے بلوٹا (اج دا پنجاب تے
پاکستان دے دو جے علاقے) دنیا دے مہا مجرم تے گناہ گار خلقت دے علاقے نیں اوہ براہمن
دی وڈیائی من دے نیں نہ اوہناں دے قانون دی پالنا کردے نیں، وکھ زبان بولدے نیں ایس
کارن آریا اوہناں توں نفرت کردے نیں اوہناں نل میل ملاپ تے ساکا چاری وی منایا ہے۔
آریا لوکلں جدوں ہڑپہ ورگے شہراں نوں برہلو کیتا تے آپ ایتھے آکے آہلو ہو گئے تاں
اوہناں اپنی اک ہو ر پاک کتاب ”اتھروید“ وچ لکھیا۔

سلام اوس دھرتی نوں جس وچ غلے، چاول، تے جوں اگدے نیں۔

ہندوستان دے ہندوواں کدی وی اسلام دی سچائی تے وڈیائی نوں دلوں قبول نہیں کیتا
سگوں جدوں وی ایناں دا داء لگیا اے اسلام نوں گھانا ای پہنچایا اے۔ مسلماناں نوں اپنے
علاقیاں وچ کدی وی سکھ دی نیندر نہیں سون دتا۔

ایناں دے ایس کسب نوں اسیں اج وی ویکھ سکدے ہاں۔ کدی آگنی میزاکل تے کدی
پر تھوی کدی ایٹمی دھماکے دی تیاری تے کدی پورے علاقے تے حکمرانی دے خواب پر ایہہ
وی حقیقت اے کہ جدوں وی مسلماناں نل ایناں دا ٹاکرا ہویا اے ایس ہمیشہ ای کنڈ وکھائی
اے میدان وچ کدی وی نہیں کھلوتا۔

مسلماناں ایس علاقے تے کئی ورہے حکومت کیتی پر غیر مسلمان نل کدی وی زیادتی نہ

کہتی تے نہ ای ہون دتی تے جے کسے کر دی دتی تے اوہنوں اوہدی سزا ضرور دتی بھانویں اوہ
 بلو شہہ دا مسلمان بھراتے بھلویں سوانی کیوں نہیں سی ہولی ہولی مسلمان جدوں اسلام دے چے
 تے سچے اصولاں توں دور ہونڈے گئے۔ غیراں دیاں چالاں دے جل چے ہمدے۔ گئے اپنے
 وڈکیں دیاں گلاں نوں بھل دے گئے ہر ویلے شرابی دے نشے وچ رہن والے کدی میدانیں
 وچ ویریاں دے ساہنے نہیں کھلو سکدے سوانیاں دیاں محفلاں وچ بیٹھن والے کدی
 مرداں والے کم نہیں کر سکدے پر جدوں کسے دے بھیڑے دن آئے ہون۔

مسلماناں دے حکمراناں وچ اوہ ساریاں بھیڑیاں علوتیں آگینیں جہڑیاں کہ برہاوی دی
 بنیاد بن گیناں فیر کیہ سی پورے ہندوستان وچ تھل تھل تے صوبے داراں تے جاگیرداراں
 اپنیاں اپنیاں ریاستاں بنا لیناں اکدو جے تل لڑائیاں دا آغاز ہو گیا۔ ہر کسے دے ہتھ کھوار آئی
 والی صورت دکھلی ویون لگ پئی۔

مسلماناں کولوں حکمرانی کھولتی گئی۔ سکھں دا دور شروع ہو گیا تے سکھں دے ویر تے
 ہمارا ج رنجیت سنگھ دے مرن بگروں پنجاب تے وی انگریزاں دا قبضہ ہو گیا۔

پنجاب دے جوان جیڑے کل تک آزاد سن اج غلام ہو گئے اوہ لوک جنہاں یونان دے
 سکندر نوں روک لیا۔ جیڑے تنگ آکے راوی تے بیاس دے وچکار لے علاقے وچوں ای
 ساہیوال ملکن تے سندھ راہیں پچھیں مڑ گیا اوہ پنجابیاں دے تیراں تل ای ہتھڑہو کے مویا
 سی۔ ایہہ وی حقیقت اے پئی جیڑے دھاڑوی پنجابیاں کولوں نہ ڈکیا گیا اوہنوں راس کمار تے
 آسام تائیں روکن والا کوئی نہیں ہوندا سی۔

اوہناں جواناں دی دھرتی جنہاں اکبر بلو شہہ تل متھالایا۔ مرزے نظام نوں مار مکایا جیڑے
 تلور شہہ ایران اگے کھلو گئے جیڑے گجرات اپڑ دیاں ای کرلا اٹھیا۔

میں دلی کیکر پنہنا
 اینہے گھر گھر ہنگامے

اوہ اج انگریزاں دے غلام سن گل ہو رہی سی ہندوواں دی کہ اوہ بڑا آپ ہداری تے
 مغرور قوم دا بندہ اے اپنے آپ توں اڈکے لوں پاک نہیں جن داوڈے وڈے پیٹے تے اپنے

کمال کاراں تے اپنی برتری و یکمکن داعاوی اسے اوہنوں انگریزاں نال رل کے مسلماناں تے ظلم کرن دا اک موقع ملیا سی اوس انگریزاں کولوں جاگیراں تے نوکریاں انعاماں وچ لٹیاں اوہنے انگریزاں دے خلاف کم کرن والے مسلماناں دی مخبری کر کے بڑے بڑے انعام تے جاگیراں پھل وچ لیاں گل کیہ اوس دا جنہوں تیکروس لگیا اوس لایا تے مسلماناں تے ظلم دی انتہا کردتی۔

سب توں وڈی گل ایہہ سی کہ ہندوواں کول پیسہ بڑا سی ساہوکارا ہندو کیہ کروے سن نکلے زمین دار مسلماناں نوں سود تے قرضے دیندے تے ہولی ہولی سود اصل رقم توں وی ودھ جاندا تے ہندو ساہوکار مسلماناں کولوں زمین تے گھریا دے نال مال ڈنگروی کھویندے۔

ہن مسلماناں نوں اکو رہ دسویں ایہی ظلم توں بچن دی تے اوہ سی آزادی اک وکھرے دیس دی صورت وچ جتھے امن تے سکون دے گیت گائے جلن پیاراں تے خلوصاں دیاں بہاراں ہون امن تے برابری دیاں وادیاں ہون عزتیں تے محبتاں نوں عروج ملے کوئی کسے تے ظلم نہ کرے سود تے پیسے نہ دیوے سکوں قرض حسنہ لوڑ ویلے دے کے اپنے بھراواں دی مدد کرے جنہوں دوجے لفظاں وچ ایسے اسلامی اصولاں دی ریاست وی کہہ سکدے ہاں جتھے سمجھناں لئی قانون تے اصول اکو جے ہوندے نیں جتھے نوکریاں امیراں تے غریباں دے بالائے نوں صرف قابلیت تے دیتاں جائدیاں نیں جتھے بادشاہ تے فقیر اکو تھاں تے کھلو کے قاضی دا حکم سندے نیں انج تے پنجاب دے نال پاکستان دے دوجے علاقیاں وچ وی تے اوہناں علاقیاں وچ جھیرے کہ انج پاکستان وچ نیں اوہناں آزادی دی لہر بڑی تیزی نل چلی تے خوشبوواں وانگوں سارے دیس وچ پھیل گئی۔ پر ایسے گل بات پنجاب دے لوک گیتاں دے حوالے نال کراں گے کیوں جے لوک گیت اپنے اپنے علاقے دی اک تاریخ وی ہوندے نیں۔

ایس آزادی دے خواب نوں پورا کرن لئی ۱۸۵۷ء دی جنگ لڑی گئی جنہوں جنگ آزادی دے نال نال وی یاد کیتا جاندا اے لہور، فیروز پور، قصور تے لدھیانہ دی فوجی بغاوت ایسے آزادی دی جنگ دی اک کڑی سی انتھوں دے لوکاں نے دی اوہوں کچھ ویکھیا جو کہ

دلی دیاں گلیاں نے و مکھید۔ پو مارے گئے۔ پتراں دے ساہنے ملواں نوں قتل کیتا گیتا تے
بھراواں دے ساہنے بھیناں دیاں عزتیں گئیاں گئیاں سماگ اجاڑے گئے کیہ کیہ ظلم پنجاب
تے نہ ہوئے۔

سر اتے دے ٹوکرا ٹارنگیاں دا
اک دن مک جاسی اسے راج فرنگیاں دا

کوئی ٹوکرا ٹارنگیاں دا
اک دن لواں گے اسیں راج فرنگیاں دا

انگریزاں دی داخلی حکمت عملی آمرانہ سی ظلم و ستم تے قتل دی سزا کالے پانیاں دیاں
سزاواں اوہناں لئی تے کوئی گل ای نہیں۔ انگریزاں نوں صرف اکو گل دی لوڑ سی کہ اوہناں
اگے کوئی سر نہ چکے تے جیڑا سر چکداسی اوہ اوس سرنوں وڈھنا اپنا فرض سمجھ داسی فیرا ایس
فرض نوں ادا کرن لئی اوہ ہر طرح دی کھید کھید داسی مخبراں نوں جاگیراں دینداسی جیڑاں کہ
اج دی وڈے وڈے جاگیرداراں کول نہیں تے سانوں انگریزاں دی یاد دواندیاں نہیں۔ ایس
معاشرے وچ وسن والے لوک چنلی بھلی ڈانڈی گھنن محسوس پئے کردے سن داخلی تے خارجی
گھنن تے احساساں تے جذبات دے ایس رنگ نوں اپنے لہوئل رنگ کے تے لوک گیتاں
دیاں شکلاں وچ سانوں وی اوہ لوک اپنے پیارے دیس پنجاب دے اونہاں ویلیاں نوں یاد
کردے جدوں ایسے رکھل تھلے چھلواں ہونڈیاں سن ایسیاں پیلیاں وچ بیلیاں وچ
لاشاں نہیں ہونڈیاں ایسیاں وٹاں تے انساں دالہو نہیں سی ڈھل دا اوس سدے۔ سدے
پنجاب نوں جدوں یاد کردے تے اوہناں دے مونسوں نکل دا۔

آ پنجاب پیار توں مڑ آ
آ سکھ پنجاب توں گھر آ
تیرے توت دن مڑ سلوے
مڑ ہوون بوٹیاں مل تھیاں دوستیاں

تیرے پیلاں ہنسیاں ہوں مڑ ملے
 تیرے امہاں تے دنگھاں روایاں
 کڑیاں منڈھے مڑ کھینٹن انجھک ہوکے
 رل مل اوہناں چنے دیاں پامیاں
 گکلیاں پان رل مل کے
 کھینٹن چھین لکیاں
 اوہو رتوں مڑ آون
 میرے سوہنے پنجاب دیاں
 اج بھورے باندر نچدے
 پنجاب دیاں ڈانگن غنیاں
 ایس تے راج فرنگی دا
 نی چپ راج فرنگی دا

اک ان ڈٹھے خوف نے ساوے رکھاں دیاں چھانواں نوں بلدیاں سڑ دیاں دھپاں وچ
 بدل دتا نہ امہاں تے دنگھاں تے نہ بیلیاں وچ ونجھلی دی سر رہی۔ نہ کوئی رل مل بیٹھے
 تے نہ کوئی کسے دی کوئی سنے۔ کڑیاں نوں جواں دیاں ڈانگن لٹیاں ہویاں دکھالی دیون تے
 جدوں بھراواں توں کنڈاں خالی ہو جاون فیر عزتاں دی رکھوالی وی اوکھی ہو جاندی اے۔ تے
 کچھ اسطراں دا حال ای پنجاب وچ ہو گیا سی۔

ایس گیت دا آخری بول دسد اے جے انگریزاں اپنے خلاف اٹھن والی ہر آواز نوں دباریندا
 سی۔

اسے لوک گیت سارے دا سارا انگریزاں دے خلاف اک آواز اے ایس آواز وچ
 بیہری ٹھٹھن محسوس ہوندی اے یاں خوف اے اوس توں دسد اے کہ گل گل کے نہیں
 سی کیتی جا سکدی اپنے نفرت دے جذبے دا اظہار ایسے طرح دب دب کے تے ڈر ڈر کے کیتا

جاندا سی۔

۱۳ اپریل ۱۹۱۹ء نوں جلیانوالہ باغ دے میدان وچ اک جلسہ ہون والا سی امرتسر نوں جنرل ڈائریکٹر دے حوالے کر دتا گیا اوہ اوس باگ دے پوہے اگے کھلو گیا تے حکم دتا کہ ۴ چار منشاں وچ باگ نوں خالی کر دتا جاوے۔ نہیں تے گولی چل جاوے گی۔ اوڑک گولی دا حکم دے دتا گیا تے ۱۶۰۰ سولہ سوراوند چلاون مگروں گولیاں مک گیناں تے فائرنگ بند کرنا پئی نہیں تے پتہ نہیں انگریز کیہ کردا

رنڈا پنجاب کیتا فرنگیے دی چل نے

باگے دا بوہا کوئی نہ

بارہیں برسیں کھٹن گیا تے کھٹ کے لیاندا ہلدا

امر تر دیاں گلیاں وچ پنجابیاں دا لو ڈلدا

۸ اپریل ۱۹۲۹ء نوں مرکزی اسمبلی وچ .مب شن دی واردات ہو گئی .ہمدے بارے آکھیا جاندا اے کہ بھگت سنگھ نے اوہ .مب احتجاجا سٹیا سی

بارہیں برسیں کھٹن گیا تے کھٹ کے لیا یا مایا

بھگت سنگھ سورے نے سیملی وچ .مبم چلایا۔

انگریز دی پولیس نے اسمبلی دی گھیرا بندی کر کے گیلری وچوں بھگت سنگھ تے بی کے وت نوں پھڑلایا تے بھگت سنگھ نوں پھانسی دی سزا دتی گئی .ہیرہی کہ اوس شینہ جوان نے ہس کے قبول کر لئی۔ اج اوہ لوک گیتاں وچ زندہ نہیں تے جدوں تک لوک گیت زندہ نہیں ایٹاں لوکل داٹل دی زندہ رہے گا۔

کیڑی ماں نے بھگت سنگھ بمیا

جنگلاں وچ شیر ہلدا

ہیرہی رات بھگت سنگھ بمیا

ہور نہ کوئی بمیا

تیرا راج نہ فرنگیا رہنا
بھگت سنگھ کوہ سنیا

ایسہ اوس حساس فنکار دی زبان اے جیہڑا معاشرے نوں دیکھدا، اُسے دے رکھاں
سکھاں تے اوکڑاں نوں پرکھ دا اے۔ لوکائی کولوں اثر یںدا اے، تے اپنے ایس سارے
احساس نوں گیت دی شکل وچ قید کر دیندا اے۔

آگرہ قندھار صدقے
سارا ہندوستان صدقے
کابل تے قندھار صدقے
لونڈی دا گھر بار صدقے

پنجاب دی تاریخ دل نظر ماریے تے تن چار واقعے بڑے ای اہم دکھائی دیندے نیں۔
جلیانوالہ باگ دا واقعہ، غازی علم الدین شہید دی شہادت، بھگت سنگھ جی ہوراں دی انگریزاں
دے خلاف نابری دی جرات تے بہادری تے شہید گنج دی میت والا واقعہ وی بڑا مشہور ہویا۔

سکھ مویا میت دی کندھ توں
اللہ والیاں دی خیر ہووے

جبراں کہ پہلے گل ہوئی اے کہ ہندو کسے دوجی قوم نوں کچھ وی نہیں جان داتے اپنے
آپ نوں بڑا مغرور تے عزت والا سمجھ دا اے ایس گل پاروں ای اوہ مسلماناں نوں موقع پا کے
جنگ کردا رہندا اے جدوں وی اوہ ادا لگدا اے مسلمان وادل دکھانوں نہیں مڑدا ایس سلسلہ
دی اک مکروہ کڑی راجپال وی سی جیہڑا کہ آریا سماج دیاں مذہبی کتابیں دا کم کار کردا سی اوس
گستاخ نے بنی کریم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دی شان وچ گستاخی کیتی۔ مسلماناں عدالتاں نوں
دسیا پر اوس ویلے انگریز تے ہندو اک ہوئے سن عدالت کولوں کوئی نیاں نہ ملیا تے اوہ مسلمان
کیتھے جیہڑا نیاں دی شان وچ گستاخی برداشت کر جائے۔ تے کرے وی کیوں ساڈے کول ہووے
ہے ای کیہ سوائے اوہناں دی رحمت توں تے اوہناں دے کلمے توں سوائے اوہناں دی

شفاعت توں تے کملی دی چھاں توہی مسلمان مرتے سکدا اے پر آپ دے نال تے انگلی اٹھدی
ہوئی نہیں دیکھ سکدا۔

جس زمانے وچ راجپال نے ایسہ گستاخی کیتی علم الدین اوس ویلے اک طالب علم سی
اوہناں دی غیرت نے ایسہ گل گوارا نہ کیتی تے اک تیز خنجر لے کے گھروں نکلے تے سدھے
راجپال دی کتاباں دی ہٹی تے آگئے راجپال دا پتہ کیتا۔

راجپال نوں اکو وار نال جہنم دی آگ دا پالن بنا دتا۔ آپ نوں قید ہو گئی آپ دے دکیلاں
آپ نوں آکھیا کہ توں اک واری آکھ دے کہ میں راجپال نوں قتل نہیں کیتا تے فیر تینوں پہچانا
ساڈا کم اے۔ پر آپ نے انکار کر دتا۔ آپ نوں پھانسی دا حکم ہو گیا تے لوکاں نوں آپ دا ناں
زندہ رکھن دا حکم ہو گیا۔

بارہیں برسیں کٹھن گیا تے کھٹ کے لیاندا وان
لکھاں لوکی کلمہ پڑھدے غازی علم جوان
بارہیں برسیں کٹھن گیا تے کھٹ لیاندا ٹینڈا
علم دین دجا چھڈیا راج پال دا بینڈا

اوس ویلے دے عوامی شاعراں وی آپ دا ذکر اپنے اپنے علم تے جذبے مطابق کیتا اے
سگوں آج علم الدین غازی شہید دا ناں اک عاشق دے حوالے نال سدالٹی زندہ ہو گیا اے۔
باقاعدہ شاعری وی کدی کدی لوک شاعری دا روپ دھار یندی اے کیوں جے اوہ وی ہولی
ہولی لوکائی وچ مقبول ہون پادوں لوکاں دی اپنی بن جاندی اے۔ جسراں کہ غازی شہید بارے
جھیرے اودوں شعر کہے گئے آج اوہناں نوں بڑے چاہواں نال تے پیار نال پڑھیا تے سنیا جاندا
اے جیویں استاد عشق لہری ہوراں دا بول اے۔

ہویا چودھویں دے چن وچ روشن تیرا عشق اوئے عاشق حضور دیا
جھونٹا دار دی جسکے دا جھونٹیا ای شوق نال ساتھی منصور دیا
سب دی اکھیاں وچ سما گیا ایں علم دین او ذریا طور دیا
عشق لہروی عرض دربار اندر پہلوں کریں مسافرا دور دیا۔

مولانا محمد بخش مسلم دی ایسے دور دے شاعر سن جدوں مسلماناں نے غازی علم الدین شہید
 ”داجسد خاکی سر شفیع دی ضمانت تے حاصل کیتا تے اک نہ ڈکیا جان والا جوش تے جذبے نال
 بھریا ہویا ہجوم سی۔ جذبیان، احساساں تے غماں دی آگ ہر پاسے پئی بلدی سی سر شفیع ہوراں
 مولانا محمد بخش مسلم نوں تملادت کرن لئی اکھیا۔ کیوں جے آپ مقرر دی سن تے بڑے چنگے شاعر
 وی۔ اوہناں دے آکھن موجب آپ نے اوس ویلے غازی علم الدین شہید دی یاد وچ جیرے
 شعر پڑھے اوہ نیچے نیچے نوں یاد ہو گئے۔

جیوندی جان او پیاریا علم دینا جیون جو گیا موت نوں ماریا ای
 جگاں تیک رہی تیرا نام زندہ، زندہ نیا توں تن من واریا ای
 سک گئے دریا محبتاں دے بیڑا ریت تے بجا تاریا ای
 الا اللہ کہہ کے چڑھیوں دار اتے سروں عشق دا بھار اتاریا ای
 لاش رہی بے داغ ایمان وانگوں ڈاڈھا جھوٹ تے سچ نتاریا ای
 آئی موت حیات دا جام لے کے مکھ بچیاں وانگ چا اڈیا ای
 اٹکے بیلپا اوے تیرے حوصلے توں زندہ فیر منصور کر چھڈیا ای
 دنیا موت کولوں اینویں۔ بھدی اے موت عاشقاں دے پردے بھدی اے
 اوسے موت نال زندگی بھدی اے، جیرے موت ہووے کسے پجھدی اے

ہندو اپنی عادت پاروں تے اپنی برتری نوں معاشرے وچ قائم رکھن لئی ہر طراں دے ظلم
 نوں جائز سمجھن لگ پیا اپنے قرضائی لوکاں دیاں ہر فصل تے ڈگریاں جاری کرا دیندا مل ڈنگرے
 جاندا مکان توں کندھ دتا جاندا تے ماڑیاں راہکاں تے ہو روی کئی طراں دے ظلم دے پہاڑ
 ڈھائے جاندا اوزک لے واکیر زور ہوندا اے نس جانا یاں رونا پر پنجاب دے گھبرو جواناں
 لئی میدانوں نس جانا اک بڑا وڈا طعنہ تے حیاتی داسب توں وڈا گن اے۔ پنجاب دا جوان ظلم
 تے نا انصافیاں اگے لوہے دی کندھ بن کے کھلو جاندا اے۔

ایہناں لوہے دیاں کندھاں چوں اک نال ”جیونے موڑ“ دا اے۔ جیونے موڑ دا پیواک

ہندو ہائے داقرضائی سی لوہدے پوتے بڑے ظلم تے ستم ہوئے، جدوں جیونا جوان ہويا تے اوہ
ایہنں ظلموں نوں دیکھ کے چپ نہ رہ سکيا اوہنے اپنی چھری نال ہندو ہائے داقرضائی کے ساتھ
داتے علاقے دامنصف جیڑا ہر فصل تے ڈگری جاری کر دای اوہنوں وی گاجراں مولیاں
وانگوں وڈ دتہ۔ اک واری سود خور ہندو ہائے کھتری خاندان وی جنگ وی لئی ہندو سود خوراں
دیاں پگڑیاں لاه کے نقدی تے زیور نال بھر کے دوسجے پنڈ جا کے اعلان کر دتا، جیڑے کے غریب
داپتیاں دمی ویان والا ہووے اوہ آوے تے آکے اپنی ضرورت مطابق لے جلوے ہندوواں
دیاں پگڑیاں لاه آندیاں تے آکے ہوکا دے دتہ۔ ایہنں پگڑیاں نال اپنیاں دھیاں بھینٹیں دے
دوپے بنا لینا تے اشرفیاں تے روپیاں پیسں دے گھر و گھری چھنے دیندا ہويا پنڈوں نکل گیا۔
اوہدے نالوں ودھ اوہدے کالے، بوتے دیاں دھماں پے گئیں۔

کالے	بوتے	دیا	اسوارا
دھرتی	دیا	شکھارا	
تیری	چھوی	مارے	چکارا
مرے	بجنا	توں	کتھوں آیا

ایہہ جیونا موڑ اے لداڑا
جس پایا سود خوراں نوں پواڑا
بھیدی چھوی بن گئی اے کوہاڑا
ایہدا واسا بیڑ دج نی

اقبال اسد ہوری اپنی کتاب ”پنجاب دے لپھال پتر“ دج دسدے نہیں۔ جیونا موڑ
سانولے رنگ داسوا جیسے فنا جوان سی، اوہدیاں گنیو درگیاں نشیلیاں اکھاں، اوہدے، یاراں
وچوں رحمت خان، کرتار سنگھ تے پریم سنگھ وی من جیونے موڑ نوں پولیس کدی وی پھرنہ
سکی تے نہ ای اوہنوں انگریزاں دیاں گولیاں نال موت آئی۔

جیونے موڑ نہیں کدی وی کے غریب نوں تنگ نہیں سی کیتا جدوں وی لٹیا امیراں، سود

خوراں تے ہندوواں نوں لٹیا، جدوں وی ماریا زمینداراں، نمبرداراں تے جاگیراواں نوں ماریا
انگریز دے بھناں تے ہندو ساہوکاراں دے یاراں نوں قتل کیتا سماج دے ستائے ہوئے ہووے ہور
وی کئی غریب اوہدے نال آن ملے اج وی جیونے موڑ دیاں بولیاں پنجاب دے ضلع فیروز پور،
ریاست کھوٹہ، ضلع جالندھر، ہوشیار پور تے لدھیانہ دے جوان بیلیاں وچ بولدے دسدے
نہیں۔

گھر گھر پت محمدے
جیونا موڑ کے نہیں جھنا
او بے بے او بے بے
جیونے موڑ دا بوتہ کالا
تے بیڑ وچ جا وڑیا
او بے بے او بے بے

جدوں چھوی موڑ دی چمکی
کوٹھی پس والیاں دی دھڑکی
او بے بے او بے بے

جیونا بڑا سخی تے دلربندہ سی جدوں وی کسے سودھور نوں لٹ داکسے جاگیردار تے ظالم نوں
مار دا۔ کھویا تے لٹیا مال غریباں وچ ونڈ آؤندا، اوہدیاں سخاوتاں تے غریب پروری دے کئی
حوالے سانوں لوک گیتاں وچ نظریں آؤندے نہیں۔

جہوے ماریا زیرے وچ ڈاکا
تے مہراں دی چھٹ لد لئی
او بنے او بے بے
جیونے دتے مہراں دے چھٹے

تے چھاریاں دے ہار بن گئے
 او بے بے او بے بے
 جیونے موڑنے انج دولتاں ونڈیاں
 پنڈاں وچوں غریبی نس گئی
 او بے بے او بے بے

جیونا اپنے ویلے دے خداواں لئی فرعونیں تے ظالماں لئی اک لال ہنیری بن گیا جیونا دا
 کالا بوتلوی دہشت تے خوف دا اک ٹل سی، ہیدا اشارہ سانوں لوک گیتلں وچ کچھ ایسراں
 ملدا اے۔

جیونے موڑ دا ٹل جدوں سنیا
 مہینج وچوں پھلس نسیاں
 او بے بے او بے بے
 جیونے دا بوتل آوڑیا بازار
 تے کپور تھل دیاں کندھاں ہلیاں
 او بے بے او بے بے

جیونے موڑ دی بہادری، دلیری، اوہدے ڈاکیں دا ذکر اوہدی سخاوت دی گل دے تل تل
 پس نال اوہدیاں لڑائیاں دا ذکر وی لوک گیتلں وچ ملدا اے تے اوہدی موت بارے وی سانوں
 کئی ماہیے تے بولیاں وکھالی دیندیاں اک شاعر اوہدی موت تے کسراں دے بول لکھدا اے۔

گھر گھر پت بھدے جیونا موڑ نہ کے بن جانا
 جیونا موڑ وڈھیا نہ جاوے چھوہیاں دے کھنڈ مڑ گئے
 ڈوہنگی ڈھاب وٹاں دا اوہلا جتھے جیونا موڑ وڈھیا
 اتے کھیکھاں دا جوڑا بولے جتھے جیونا موڑ وڈھیا
 اوتھے ہرناں دی جوڑی روے جتھے جیونا موڑ وڈھیا

جیونے موڑ دا اک جگر یار سی بھان سنگھ، جیونے موڑ دے مرن مگروں بھان سنگھ اپنے

گر وہ دالیدر بن گیا تحصیل فیروز پور دا بھان سنگھ جتھے جاند اللکار کے جاند الٹ پٹ کے اپنا تہ پتہ
وی دس جاند۔

دھوڑ وانگ بدلاں دے او دی
جدوں جٹ ڈانگ مار دا
لوکوا بھان سنگھ سورے نوں روکو

بھان سنگھ وی جیونے موڑ وانگوں بڑا دلیر تے بہادر سی پس دے گھیرے وچوں بچ کے نکل
آونا بھان سنگھ لئی بلاں دی کھیڈی و سدیاں گولیاں وچ سود خوراں دے گھراں تے کوٹھیاں
نوں لٹنا بھان سنگھ جوان دا شغل سی۔

گھر چھڑے تے بیلے ملے
بلے او جوانو بلے بلے
گھوڑے تے چھوہاں
تماڑے سنگار سی
موڑھیاں اتے لٹکایاں بندوقاں
تے گولیاں دے ہار سی
گھر چھڑے تے بیلے ملے
بلے او جوانو بلے بلے

نسبیں دولہاں تھیں وچ ونڈیاں
تھانوں رون گئیں دسہ دیاں رنڈیاں
تماڑیاں جھالاں مالوے نہیں جھلیاں
زیلدار وڈھے ساہوکار لے
دے دولہاں دے چٹھے
گھر چھڑے تے بیلے ملے

بے او جوانو بے بے

سود خوراں تے جاگیرداراں دیاں راکیاں ہوون لگ پٹیل پر جدوں ظلم دی انتہا ہو
جائے فیراچیاں کندھاں دے پیرے مظلوم دے راہ نہیں ڈک سکے جدوں انتقام دی
اگ سینے وچ بلدی ہووے تے فیردریا تے سمندر چیر کے وی آونا پوے تے بندہ آجاندا اے۔
بھن سنگھ سورے دایا رسی سمندر سنگھ میدان دا بڑا مرو سی کیوں نہ ہوندا بھن سنگھ بیسے جوان دا
یار سی پورے پنڈنوں کلائی اگے لایندا ہوندا اسی اوہدا اٹل من کے تے اچیاں کندھاں کھن
لگ پندیاں سن۔

جدوں سمندر دا تھل سنیا
کوٹھیاں سود خوراں دیاں پھڑکیں
پورنا! دوجا نہیں جہنا
سمندر سنگھ سورما
او بے او بے او بے

سو چک رامں کلاں دی
کلی جان سمندر دی جھگڑے
کتے بوہڑس دے نظام لوہارا

گوریاں پنجاب تے قبضہ کر لیا سی کساناں توں زمیناں تے کھوہ کھوہ کے اپنے یاراں بھناں
تے مخبراں نوں دے دتیاں گئے سن۔ ہنرمند تے دستکار کی بناوتے گئے غیرت والے تے
انکھیاں والے سورے اسمہ جبر تے قلم برداشت نہ کر سکے اوہناں انگریزاں دے خلاف تاہری دا
اعلان کر دتا۔ ہر مذہب دے من والے وی ایہناں دے تھل آٹے کیوں جے تھیں تھیں تے
انگریز پادری دھرم گین دے خلاف تقریراں کر دے سن مسلمان مجاہداں دے تھل کئی سکھ دی
اپنے دھرم دے خلاف گلاں نہ سن سکے۔ اوہناں گورے حاکیں نوں اپنے پاک دیسوں کڈھن
دیاں قسماں چکیاں۔ جتھے انگریزاں نوں دیکھن مار دیون تے اوہناں دیاں سوانیاں نے بلاں

نوں کچھ نہ آکھن "فقیر شام داس" دے چیلے زندہ باد دے نعرے لاندے رہے تے ویریاں نال
لڑ دے رہے گولیاں سینیاں اتے کھاندے رہے تے امر ہوندے رہے ایٹاں انگریز حاکماں نے
فقیر شام داس نوں پھڑ کے اک رکھ نال تنگ کے پھانسی دتی۔ اوہدی یاد وچ لوک گیتاں دے
شاعر بولدے نیں۔

او بے بے شام داس آکھے چیلیاں نوں
جن امر ہونا بیراگن نوں بنا لوو برجھی
گورا حاکم اے دھرم دا دشمن
بیراگن نوں بنا لوو ویرجھی

گورے دا راج پیا ڈولدا اے
بیراگن نوں بنا لوو ویرجھی
جن پاپ اپنے نیں جھڑانے
بیراگن نوں بنالے برجھی

جن سدھیاں سرگ نوں جانا
بیراگن نوں بنالے برجھی
پنجاب دی دھرتی بلیدان منگدی اے
بیراگن نوں بنالو برجھی

گورے نوں پنجاب توں کڈھن لئی
بیراگن نوں بنا لوو رجھی
او بے بے جس امر ہونا
بیراگن نوں بنا لے برجھی

مانجھے دے علاقے واسو ما ملکی۔ دوجے جواناں وانگوں جوان تے دلیر تے رنج کے مٹی
 سی۔ امرتسر دے اک پنڈ ”سوہل“ دا دسٹیک ”نظام لوہار“ اکھسی تے غیرت وند ہتھاں مل
 کر کے کھاندے نیں۔ کدی کے اگے جھولیاں نیں اڈدے پھر دے نظام لوہار وی انگریز دی
 فوج وچ ملازم سی اک دن انگریز صاحب بہادر نے کدھرے گھلاں کڈھیاں تے بے عزت وی
 کیتا۔

نظام لوہار دے اندر داستا ہویا شیر جاگ پیا انگریز افسروں دوجے جمن اپڑا کے آپی جنگل
 تے بیلے آبلو کردے حکومت ولوں اشتہای قرار دتا گیا۔ سٹوے لئی سب توں وڈی نموشی والی
 گل تے اسے دے بے اج دی سٹوی نویں نسل ایہں مجاہداں نوں، تحریک پاکستان دے
 سورمیاں نوں انگریزاں دیاں ویریاں نوں ہندو ساہوکاراں تے سکھ جاگیرداراں دے دشمن
 نوں، اک چور تے ڈاکو دے مل توں یاد کردی اے۔ آفرین اے اج دی نویں نسل توں وی
 جیڑی اکھل بند کر کے انگریز دی نکھی ہوئی تاریخ نوں من پسندی اے۔

منجھ دے اوہ سورے پتر جیڑے اپنیاں بلبل مل چھویاں مل، برہمچیاں تے ڈانگھ
 مل انگریز دیاں بندو قہ دے مقابلے کردے رہے تے ایہں دیاں برہمچیاں تے چھویاں وی
 انگریزاں دیاں توپاں تے بندو قہ تے بھاری رہیں کیوں نہ رہندیاں ایہں کول اک جذبہ سی
 اک حوصلہ تے جرات سی۔ ایہنوں پنج دریاواں دی دھرتی دا پانی پتیا سی۔ ایہنوں پتہ سی
 جے اسل اے اج ایس راج دے خلاف آواز نہ چکی تے کل نوں انگریز سانوں سٹوے اپنے اے
 دیس وچ سرچک کے جیون دی اجازات نیں دیوے گا۔

لوہار نوں شوق نوکری دا
 کر کے کھاندے اے نیک کمائیاں
 وگڑ گیا کم لوہار توں
 کولوں مچالیں بہادر نیں چاٹائیاں

نظام لوہار دے مل اک ہور معاشرے داستا ہویا جمن سی جیہڑا مل سی جیہڑا جیہڑا ات دا
 ملکی سی اوہدی سوانی نوں جنل دیاں وگڑیاں منڈیاں چھیڑا تے جیہڑا بد لے لے لئی نظام لوہار کول گیا

کیوں بے نظام لوہار نے غریباں تے ماڑیاں بندیاں دا ساتھ دینا شروع کیتا ہویا سی جدوں دو
دیس اکٹھے ہوئے تے شاعر اونہاں دے ایس ملن نوں اپنے لفظاں وچ ایسراں بیان کردا اے۔

رب اوہناں دے قدرت نال متھے جوڑ دتے
جیویں مل پئے سکے بھائی
نظام لوہار اے "سوہل" دا
جبرو جاہمن دا تائی

جون سوتے جھٹ پچھیرے جاوڑے
جٹ دی لئی اے کر دوہاں میدان صفائی
نظام تائی نوں آہندا
باہنہ سرہانے رکھ کے سوں جا
تینوں کوئی چھینڑے گا ناہیں

دوواں جواناں میں سکھ سرداراں دے وگڑے ہوئے بالاں دے ٹوٹے کر کے پورے پنڈ
وچ اعلان کردتا "بھیرے کے غریب دی عزت برباد کرے گا جیوندانئیں رے بے گلہ اہمہ دھرتی
اوپدے اتے تنگ کردتی جاوے گی" اوہ بھاویں مسلمان ہووے تے بھاویں عیسائی مسلم تائی
لوہار 'جٹ' راٹھ 'موچی' تے بھاویں چوہڑا ہووے کے نال کوئی رعایت نہیں کیتی جاوے گی۔
ایناں لوکاں موت دے گاہنے اپنی وینی نال بھن لیے سن 'موت ایناں دی راکھی کردی سی
ایناں دے حوصلے بلند تے ارادے پکے سن۔ جتھے سود خواراں تے جاگیرداراں نوں لٹن
جانڈے لٹ داسارا مال غریباں تے مسکیناں وچ ونڈ آوندے گیت کار ایناں بارے کچھ انج
لکھدا اے۔

کل پئی بولدی نارود لیل چادھاری
گھمنڈی دے شایاں نوں فکر لوہار دا
پہرہ رکھدے نت کھلاری

لوہار یسدا گھوڑا
 توڑ گیا رکن پورے نوں
 اوتھے آواز پاہروں نوں ماری
 اونہاں نوں آہند پھڑ لوؤ باگ فیر گھوڑے دی
 اوہدے مگر ٹھوک دیو پچھواڑی
 اوہ آہندے سن لوہارا
 اسل چوہڑے اوں تے ذات بچاری
 نل دیاں ڈاکو آں نوں
 دیندا لوہار ہٹی دیوچ چاواڑی
 آپ یسدا بھر دوٹالی
 ایویں جانوں جیویں سپرہ لگ گیا سرکاری
 دھی ویلے نائی جا کھڑا پٹی تے
 کنجی گئی ہوا کو اہری
 لوہار اتریا کوٹھے توں
 گھڑی دیوچ پٹی وڈا تاری
 آہندا بسیاں لوؤ چک کراڑویاں
 وچ رڑے دے چلیا بے ساڑھی
 رکن پور دے سارے چوراں 'غریباں دا لہو نچوڑن والیاں چوہد ریاں' سود خوراں
 جاگیرداراں زمینداراں 'نمبرداراں تے منجراں دے گھراں نوں لٹ لیا گیا۔
 زیواراں روہیاں تے اشرفیاں توں اوہناں دے گھراں دے صندوقاں نوں خالی کر کے
 اونٹھ لد لیا تے جانڈے جانڈے اوہناں دے ہی کھاتے دی نل ای لے گئے۔

لوہار دی لٹ پچھوں
 اے جانیویں دس دی

جیویں پاندھی رات رہ کے
سٹ گئے چوڑ بیوپاری

نظام لوہار دے ٹولے دا اک بندہ جیڑا بڑا جوان تے جگرے والا بندہ سی "دیوا سنگھ مان"
اوہ انال سی انگریز سرکار نے پھڑ لیا تے قصور دی جیل وچ بند کر دیا گیا اپنے ججن! نوں چھڑان
لئی نظام نے قصور جیل تے حملہ کرن دی سوچی تے لوک گیت دا لکھن والا لکھدا اے۔

کل پئی بولدی نارواٹھیا لسا بال سہار دا

چوداں جوان کینسے اشتہاری

اوہناں جیل خانہ لیا بھن سرکار دا

گھمان مان 'دیوا سنگھ' پچھو 'ودھاوا

سو کھانادری بھٹی

نہیں کوئی شک گھمیاں دا

ایناں دے نال چرائی ماچھی اے

اوہ کل کوٹ قندھار دا

ایناں دے نال جبروٹائی

اوہ سچا ہستیاں دا

دھنی واہ واہ ہتھیار دا

کل توں سردار نظام لوہار

اوہ موہری انقلابیاں دی دھار دا

انگریز دیاں کمبن کوٹھیاں

ملعیاں نوں خوف لوہار دا

راتیں راج ملنگی داتے دن نوں راج فرنگی دا۔ پنجاب دے کھیرے جوان دے کینیں

ایسہ بول نہیں پئے تے خاص کر کے مانجھے دے علاقے دے جواناں دے کینیں ملنگی پنجاب

دیس دے دل مانجھے دا پتر سی موضع لاکھو قصور وچ جیسا زمین جاگیرداراں کھولئی چوہدریاں

دوانی دی بے عزتی کیتی تے مل دے آکھن تے ملکی نے جگ ویج لٹ پھاوٹی۔ انگریز نے
ایہل جوانیں بارے ای آکھیا سی۔ بے پنجاب ویج انج ای ملکی مدے رہے تے سانوں پنجاب
تے کیہ سارا ہندوستان چھڑنا پوے گا۔

ملکی دی دو بے مجاہدیں وانگوں غریبیں دایار تے غریب پروری۔ اوڑک اپنے ای بھائی
بیلیں نے شراب پیا کے پولیس نوں اطلاع کردتی ملکی تے اوہدے جن سوداگر سنگھ پھڑے
گئے۔ مقدمہ چلیا فرد جرم لگی تے اوڑک سزا بول گئی۔

سیشن جج پیا حکم سنوئے
جمل ملکی تے اودھو پھلے لاوندا
سوداگر سنگھ بنیا تریہ سل جی
ایہل والا میں سنواں سارا حل نی
موت تے سربانہ جدوں آن ملیا
چھڑ کے سریر بھور اڈ چلیا

ایہنیں انکھی سورمیاں وانگوں اک ہور سورے دا ذکر ملدا اے جیہدا میں "جگت
سنگھ" سی۔ بار دے علاقہ دار بہن والا ایہہ ڈاکو ست قبا جوان سی۔ غریبیں دا ہمدرد تے یاری
ایہل جوانیں کدی وی کے غریب تے ظلم نہیں سی کیتا۔ سوں وریاں دیاں سوانیاں تے
بلاں تے وی ظلم نہیں سی کردے۔ ایہل دامثن اکو ای سی سود خوراں کولوں انگریزاں کولوں
تے انگریزاں دے یاراں کولوں لٹ کے مل غریبیں ویج ونڈ وینا۔ جنگل نیلے آپلو کرنے 'جگااج
دی جوانیں دیاں بولیاں ویج ہمداد سدا تے چلدا پھروا کھالی دیندا اے پنجاب دے پتر کدھرے
گئے دے کبوتر اں دا ذکر کردے نہیں کدھرے اوہدی انکھ تے جوانی دا کدھرے اوہدی چھوی دا
تے کدھرے اوہدے ڈاکے دا حوالا اے جیویں۔

گھے ماریا لائل پور ڈاکہ
تے چھویاں دے کل ٹٹ گئے

کے مجھ نوں مروڑا دتا
تے پنڈ دی پنجیت ٹٹ گئی
کے یار دے کبوتر جبنے
تے ندیاں توں پار پکدے

کے یار دے کبوتریں داندیاں توں پار چکنا آزادی تے خود مختاری دی علامت اے اوہدی مجھ
اوہدی دہشت تے خوف دی گواہی دیندی اے جیڑی پنڈ دے سرچہ ہداری دے۔ دل وچ اج
وی دکھالی دیندی اے۔

بولیاں وچ جوان کے دی موت دارونادی روندے نہیں کیوں نہ رون اج نہ کوئی جگا اے
نہ جبرو نہ نظام نہ کرتار سنگھ نہ سندر سنگھ ہر پاسے انگریز ای انگریز اے 'سود خور اج اپنی من مانی
پئے کردے نہیں نظام لوہارا اج جاگیرداراں نے پنجاب دی دھرتی تے اپنا قبضہ کر لیا ای جبرو یارا
اج فیرکیاں دیاں دھیاں بھیناں نوں چوہدریاں دے وگڑے ہوئے بل اپنی ملکیت سمجھدے
پئے نی۔

مینوں پتہ ہوندا کے مرجانا
تے اک دے میں دو جمدی
جگیاثر پردیس گینوں
بوہاوجیا۔

جگا وڈھیا بوہڑدی چھاویں
تے نومن ریت بھیج گئی
کے جٹ دا جاتگیا پٹ دا
تے کلی ٹال ٹنگیا رہیا

واراں بھاویں لوک گیت نہیں پر ایناں وچ وی لوکاں دے دلاں دیاں دھڑکنیں جذبے
احساس تے چاہ شامل نہیں ایناں دی ادبی دکھ وی لوک گیتاں ورگی اے۔

وچکار لے پنجاب وچ سانول خاں 'فرید خاں تے دلا بھٹی جے سورے اٹھے جنہاں اکبر بادشاہ دیاں فوجاں نال متھالایا۔ مالیہ دیون توں نابرہو گئے جاناں قربان کردیتاں پر اپنی آنکھ تے انگلی نہ اٹھن دتی۔

دلے بھٹی دی ماں ماتلہدی نے اپنے پترنوں بڑے چاہواں نال پالیا تے جوان کیتاسی تے جدوں دلا جوان ہویا تے اوہنوں اپنے پیو دا بدلہ لین دی خواہش نے بے چین کردتا پر اوہدی ماں نے اوہنوں آکھیا۔ نیویں پاکے وقت لنگھاوے تے دلا پنجاب دی غیرت تے آنکھ عزت تے وڈیا کی دی علامت نے آگوں ماں نوں کیہ آکھیا اسمہ بول اسیں اک وار لکھن والے دی زبان سندے ہاں۔

دلا مکھ توں بولدا 'ماتا نوں کہہ ٹھکور
میراناں دلا نہ رکھدیوں 'رکھدیوں کچھ ہور
چار چک میں بھٹی نے کھاوے 'دینے شکر دانگوں بھور
ماراں اکبر دیاں ڈالیاں 'تد جانیں دلا راٹھور
میرے ہٹھیاں بکی لکھی اے جیہڑی لڑدی سب ٹکور
میں پت آں بگے شیردا 'میرے شیراں ورگے طور

اکبر بادشاہ دا مزار نظام بھٹی نوں پھرن لئی آؤندا اے تے اپنے نال کئی سواراں نوں لیاؤندا اے پر دلے بھٹی اگے اوہ تے اوہدیاں فوجاں کھلونیں سکدیاں ایس گل دا نقشہ واروچ کچھ اسیراں کھیٹا گیا اے پئی پنجاب دا ہر جوان اپنے اندر اک دلے بھٹی نوں ویکھدا اے۔

چڑھ پیادلا سورما 'رب داناں تتا
اس گھوڑی بھجائی زور نال وچ جنگ دے وڈیا آ
اس داہی تلوار سجے ہتھ نال دتاں دلاں وچ کلاپاں پا
آؤندی گھوڑی دلے دی دیکھ کے 'مرزے ہاتھی دتا بٹھا
بھج کے لدھی دے پیریں بسہ گیا دلے دا بن گیا دھرم بھرا

”اگے پئے نوں شیر نہیں کھاؤندا“ لدھی دے نوں دوتا سمجھا
دے نے تیاں ماریاں تے باندھاں تیں چھڑا

بار دے ڈھولیاں وچ دی پنجاب دے راٹھل دی بہادری تے انگریزاں دے خلاف
لڑائیاں دا بھرواں ذکر مل دا اے جنہاں وچ فرنگی حاکم برکے نال آہڈالون والے سورمیاں ”احمد
خال کھل“ مراد فیضانہ تے سارنگ دے کارنامیاں دا ذکر اے۔

۱۸۵۷ء دی جنگ آزادی وچ پنجاب دے اینٹل انکھی سورمیاں تے جیالے پتراں میں
جنگی بار دے علاقے وچ نابری دا جھنڈا اچا کیتا سی۔

ایناں شیراں نے اپنی اپنی نیلی، کالی، ساوی مورنی تے کاٹھیاں پالیناں گھربار چھڑ دتے
جنگلاں وچ جاڈیرے لائے پر انگریزاں اگے سرنیویں نہیں کینے مراد فیضانہ دا ذکر لوک گیت
وچ کچھ اسیراں ملدا اے

آکھے مراد فیضانہ

ساوی تینوں پھیراں نت کھر کھرے

تے دیواں کھنڈ نہاری

اک واری لے چل انگریز ”برکلی“ تے

میں ویکھاں اوس دی بگھی کالی

ساوی آکھیا

توں کر بسم اللہ دھر پیر کا بے

میں جاساں مارا ڈاری

پھیر سوانیزے دن آیا

تے ساوی جالتھی

وچ جھانبرے مار بھنوالی

انگریز ”برکلی“ تے مراد فیضانہ

وچ میدان دے گئے رل کھنڈ کاری
انگریز دی سانگ کچھ چھلانگ اے
تے مراد دی سانگ کچھ بھاری
مراد "دلیل" دا اپڑیا انگریز تے
اوس سانگ جگروچ ماری
تے انج کڈھ شیو سو
جیویں مٹ وچوں لچھالیندا جھول لاری

احمد خاں کھل، مراد خیا نے دا اک یار سو جا بھدرو وی سی۔ جیڑا ایناں دے نل رل کے
لڑواریا۔ اوہدا ذکر کچھ انج آؤندا اے

شابش کھتو سو جے بھدرو نوں
جس ڈھاندے نوں ڈانگ ماری
تے کھدو کر انگریز شیا سو
پیو دادے دی پیڑی سو تاری

راوی دے کنڈے تے ایناں راٹھاں دے گھربار نوں انگریزاں نے ساڑ کے سواہ کردتا
تے مل ڈنگرتے دو جے گھرو الیاں نوں نل لے گئے ایہناں سب کچھ قربان کرن مگروں وی
دیس لئی سکھاں دیاں دعاواں کیتیاں لوک گیت لکھن والا انج اکدا اے۔

راوی تے مسن راٹھ و سن
جنہاں چٹے دن لٹیا گھر سرکاری
انگریزاں دیاں فوجاں دھاوے کینے
تے پٹھیاں جتھ کڑیاں انگریزاں ماریاں
وچ حوالاٹ رکاری

چاہیڑیاں وچ چڑھائے
مراد ”دلیل“ دا آکھے اسمیں راضی
کافر مار دوہری
خوش و سیم اوہ دیس اسٹایا

ایہنوں سو میاں تل ’میرداد‘ سو جا بھدروں دا ’عالم شیراعوان‘ محرمں ملک فضل معلی
تے پنجاب دے ہو رکے ائی سہوت شامل سن۔ بہنوں نے فرنگی راج نوں ونگاریا۔ اسسٹنٹ
کمشنر برکے تل پنجابی سور میاں دی اس جنگ ہارے لوک گویاں نے ”برکلی دے ڈھولے“
دے سرنادیں بیٹھ اپنی اکھیں دیکھے واقعات تے حالات اپنے شعراں وچ بیان کینے ’سگوں
اوس علاقے گنجی بار دے ڈھولے اج وی ساہیوال تے اوہ دے آل دو آ لے دے پنڈاں تھا
نواں وچ میلیاں تے اج دی بڑی شن من تے وڈیائی تل بولے جاندے نیں خاص کر کے احمد
خاں کھل تے مراد فحانہ دے برکے تل مقابلے دے ڈھولے جیویں مراد بارے اک ہو ر ڈھولا
اے۔

برکلی دی بکھی اے کھلی ’مراد آہا اے
کنڈ دے کے نہ بھج جلیویں انگریز برکلیا
پڑ وچ وچے آں دوویں آن کھنداری
اگے چاچا احمد مار مکایا ای
میں تے وی آویں اے ڈانگ کنڈ کے چاڑھی
جھکائی سانگ پترویل دے نوپ انگریز دا
کھلا ای ڈھالی

ڈھابندے نوں ماریاں ڈانگں سوچے بھدروں دے
جوان دی ڈانگ دی گھو کر آوے
جیوں ہٹکی اے کوئی ٹاے ہاری

مرے انگریز برکلی دی چھٹی اپڑ گئی کھلی
میں کھلیاں بانہواں کر کے روندیاں

انگریز برکلی پنجاب دے اٹکھی سورمیاں کولوں شیرجواناں کولوں اونہاں دیاں گھوڑیاں
منگداسی جیڑیاں۔ جواناں دیاں زندگیاں تے بانہواں سن جنہاں نال اونہاں دی شان تے مان
سی جنہاں نال اونہاں دیاں سرداریاں تے چدرائیاں سن اوہ انگریز نوں کجج دے دیندے اک
ڈھولے وچ ایس گل دا ذکر بڑے پیارے انداز نال کیتا گیا اے۔

کال بولندی اے نارو چاماری اے بانی
کھل چدھڑتے کاٹھے ہراٹھ ہو جھڈے ہانی
پر بے دیوچ باہندے لاکچا ہریاں
انگریز برکلی نال گلاں کردے مونہ زبانی
انگریز برکلی آکھے ”خان احمد“ دیویں آساوی گھوڑی
لندنوں لکھا لیا ساں تیرے نال دی نیک نامی
خان احمد آکھے سن انگریز اکلیا! بھوئیں گھوڑیاں اتے رتاں
کسے نہ لکھ دیتاں

بندے روحاں دے بت سیلانی
انگریز برکلی آکھے تیریاں بانہواں بن چکھواڑ ٹرساں
مونہ توں بھوں جاسیا اگلے نور دی نشانی
احمد خان آکھے ”راٹھاں دا پتہ لگ جاسیا“ انگریز برکلیا
جس ویلے نکلے وچ میدان
خان احمد راوی والے راٹھاں نوں آکھے
اپنے اگے انگریز مارن کم آسان

پنجاب دے پتراں میں انگریز برکلی دی کوئی گل نہ منی تے اوڑک اوہ کسراں فوج لے کے
ایناں شیراں تے حملہ کرا اے اسیں اپنی گل بیان کرن لئی اک ڈھوے ول دیکھدے ہاں۔

کال بولیندی تے سارنگ ہے جھنڈ کھاری

لندنوں چڑھیا انگریز "برکلی" فوج لے کے بے شماری

برکلی جنہوں دنیا دیکھ کے جھک جاندی اے

جٹا لیا ہے ول دج راوی

ست فوجاں تے سوہنا جٹ

موٹی اکھ اناری

فوج دے کول کھلیا ہویا مینوں دسد اے

جیویں بچیاں کول کھڑی اے بگھیاڑی

بندوقاں تے توپاں داناں نہ لیندا اے

بٹھیس پکڑ پلیندا اے تلوار دو دھاری

کھراں ول کے دریا دے اٹ نوں چا گھیتا اے

گھوڑا گیا اے دھس سن زین سنہری

پہلی ماری اے سو بے بھدروں

دوجی مراد فیتانے ہے الاری

وڈھ ٹک کے او تھے کباب چا کیتا نہیں

دیکھو کیڈے چالاک شکاری

کھراں سر تے ہتھ چار کھنی

کر کے کوچ تیاری

آکھن سانوں لکھیا ڈھیری

پرتوں تاں نہ بنگلے، ہیس چا پھری

تاریخ دیاں کتاباں وچ جنرل بخت خان، رانی جھانسی، نواب اختر محل، مولانا شہید اللہ، مولانا محمد قاسم، مولانا رشید احمد گنگوہی تے پتہ نہیں کئے ای مجاہداں دے ناں شامل نہیں ایتھوں تیکر کہ ہن تے غالب، میر درد تے میر تقی میر وی مجاہداں وچ شامل نہیں۔ ہون گے کیوں جے تاریخ ہمیشہ ای حاکماں دی غرض دے مطابق لکھی جاندی رہی اے۔

پر، میری تاریخ ساڈے کول ساڈے لوک گیتاں راہیں آئی اے اوہدے وچ کسے حاکم، کمشنر، لارڈیاں چوہدری جاگیردار دا کوئی عمل دخل نہیں اے تے لوکاں دیاں مونہاں چوں نکلیاں پیمیاں گلاں نہیں، میرٹے لوہے تے لکیر داٹکوں نہیں لوک گیتاں دے لکھن والیاں، میری سانوں آزادی وی تاریخ دتی اے اوہدے وچ ضلع ساہیوال دے شہر گوگیرہ دی جیل نوں توڑن والے مجاہداں دا نال بڑا اچاتے بڑے پیار نال لیا جاندا اے تاریخ اج اونہاں داواں نوں بھل گئی اے اج تاریخ احمد خان کھل، نوں، سارنگ نوں مراد فیضانے نوں یاد نہیں کردی پر لوک گیت ایناں دی یاد وچ سدا کتاباں وچ رہن گئے تے آون والے اٹکھی پنجابی ایناں وی یاد وچ اپنے لونو نوں گرامندے رہن گئے۔

کال بولیندی نار دد گائے ڈھول طوناں دے

کھل نوں حکم پگن دا

تھاڑے حضرت پیر پیراں دے

ایہناں راٹھال نے کس شان نال انگریزاں دا مقابلہ کیتا، لوک شاعراں نہیں اونہاں دیاں چھوہیاں، نیزے تے گھوڑیاں دیاں چالاں دیاں تصویراں کھچ کے رکھ دتیاں نہیں۔

احمد خان جی ہو ری اپنی گھوڑی نوں بڑے پیار نال ”مورنی آہندے سن لوک شاعر کدی کدی اوس ”مورنی“ نوں مور ناوی لکھدے نہیں۔

راٹھال نال کیہتی اے چیز

”مورنی“ آن پہنایاں نے تھان دے

کیڈے پنے سونہدے جدوں چڑھدے وچ میدان دے

ایسٹ انڈیا کمپنی دے ڈاکوواں نے سوہنے دیس نوں رنج رنج کے لٹیا لکھاں گھراں دے
دیوے بجھا کے رکھ دتے۔ کئی گھر بے آباد ہو گئے۔ اقبال اسد ہو ری اپنی کتاب ”پنجاب دے
لچال پتر“ وچ لکھدے نیں۔ لدھیانے وچ جس میدان دے اندر ”روشنی دا میلہ“ لگدا
ہوندا سی۔ اوہ گجراں دا محلہ سی۔ ۱۹۴۳ء تک اوہ جگہ میدان سی۔ اس میدان وچ اکتارے
اتے اک اکھاڑا روشنی دے میلے وچ گلیا ہو یا سی۔ اوتھے گلن والا ایسہ بول گارہیا سی۔

انگریز دے راج توں پہلاں

ایتھے وسدے سن شیر دلیر

جنہاں ول ول مارے سی گورے

لاشاں دے لادتے سی ڈھیر

جنہاں غازیان اگے لیا رکھیاں سی

دودھ دیاں چاٹیاں

خون نگدیاں سن جنہاں دیاں لاشیاں

جنہاں ول ول مارے سی گورے

لاشاں دے لادتے سی ڈھیر

جنہاں سورمیاں وڈے سی گورے

جنہاں نہیں توپاں دے گولے

سمجھے سی دوڑے

ہیرے چھڑ میدان نہ روڑے

جنہاں ول ول مارے گورے

جنہاں لاشاں دے لادتے سی ڈھیر

ہیرے توپاں تھیں نہ ڈرے، ہیرے تل فرنگی دے لڑے

ہیرے آزادی دے شوہ وچ

بن گھرے دے ترے

ہینل چم چم گلاں وچ پایاں پھانسیاں

اج دیوے نیں اونہاں دیاں قبریں تے بلے

اسیں جدوں اپنے لوک گیتاں دا گوہ نال مطالعہ کر دے ہاں تے اوہدے وچ سوانیاں دے
روپ، جوانی، تے وچھوڑے دے رونے ای نہیں ملدے۔ سورمیاں دیاں ڈانگلاں دے
کھڑاک وی سنائی دیندے نیں۔ لونگلاں دے لشکارے مل ڈکدے ای نہیں دسدے۔
دھاڑویاں تے واہراں اگے دیں دے جوان ہکاں تان کے کھلوتے وی نظری آوندے نیں پیار
محبت، وچھڑے بھناں دی یاد تے غم مے سیاپے ای نہیں دیں پیار وچ پاگل دیوانے وی اپنیاں
جاہل قربان کر دے تے سرخرو ہوندے پئے دسدے نیں پنجاب دے نوجوان نوں پتہ اے کہ
اسیں دلیر سورے آں کدی اپنے دیں وچ باہروں آئے دھاڑوی نوں کھن نہیں دیندے۔

اسیں پتر پنجاب دے انکھی

تے راکھے امن دے

ساڈے دیں پنجاب وچ سدا بہاراں تے موجاں دے میلے لگدے نیں ایناں موجاں

میلیاں تے بہاراں دا ذکر جوائن دیاں بولیاں وچ تھیں تھیں تے دکھالی دیندا اے۔

میرا دیں ساگن سارا

تے چپے چپے کھوہ وگدے

دیں پیار دیاں گلاں دے نال نال سوہنے دیں لئی تے دیں دے سورمیاں تے جوائن

لئی دعاواں وی بولیاں وچ ملدیاں نیں۔

شالا جیوے پنجاب دی دھرتی

تے گھر گھر شیر جمدے

جدوں تک پنجاب باقی اے پنجابیاں دے جوائن دیاں جشیاں وچ ساہ باقی نیں ساڈے

دیں دل کوئی وی اکھ چک کے نیں دیکھ سکدا۔ اک زمانہ ساڈی دلیری بہادری تے انکھ نوں

جاندے جے اسیں مرے جلے آں پردیس تے 'تے اپنی غیرت تے کدی حرف نہیں آؤن
دیندے۔ ایہوای دجہ اے جے مرحوم ڈاکٹر فقیر محمد فقیر ہوراں اکھیاں۔

اے بلی نہیں پنجلی اے پنجاب بلی اے

اے بلی نہیں کھواراں اینوں دی آب بلی اے

پنجاب دا جوان جدوں منزلاں ول قدم چک دا اے تے منزلاں آپ اوہدے بوہے اگے
آجاندیاں نہیں۔ ایس گل نوں استلو عشق لہر ہوراں تحریک پاکستان دے حوالے مل ایسراں بیان
کتیا اے۔

پاکستان بن کے رہے گا یاد رکھو کڈھے ہوئے حساب حسلیاں لے

بھیتی قافلہ منزل تے پنچا ایں چک لئے ہن قدم پنجلیاں نے

مکدی گل اے جے پنجاب دے لوک گیتل وچ پنجاب دے پورے مہاندے نوں
ایکیا گیا اے۔ ایسیاں سوچاں 'سدھراں' امیدیاں امنگ 'منگل لوڑاں تھوڑاں دکھ
سکھ ایسیاں سوانیاں تے سورمیاں انکھیاں تے لچ پالاں دا ذکر انج بھرویں طریقے تے قرینے
مل کیتا گیا اے کہ کوئی وی کچھ خلی نہیں دسدا۔

لوک گیتاں وچ چٹھی

خط پتر دور دیاں انگل ساکھ تے یاراں ییلیں تل رابطہ رکھن دا اک بڑا وڈا ذریعہ ہوندے سن سیانے آکھدے نیں جے خطاں راہیں بندے تل ادھی ملاقات ہو جائدی اے دور وسدے بچاں یاراں دے خط ای ہوندے نیں، میرٹے یاریاں نوں تے رشتیاں نوں قائم رکھن دا بہانہ بن دے نیں ایسہ خط ای ہوندے نیں، میرٹے ہنسیریاں راتیں وچہ یاداں دا چائن کر کے مسکھ نوں بے امید تے مایوس ہون توں بچاندے نیں ایسہ چٹھیاں ای ہوندیاں نیں، میرٹیاں ٹٹ دیاں ساہواں نوں جوڑ دیاں نیں۔ ملتی دے مڑ آون دی اڈیک نوں ٹٹن نیں دیندیاں ایسناں خطاں وچوں یاراں ییلیں دیاں، ملتی دیاں تے گھلن والے دوجے انگل ساکھ دیاں تصویراں دس دیاں نیں اوہناں دا حال وسدیاں نیں۔ ایسہ خط ای ہوندے نیں، میرٹے سانوں سوہنے سوہنے ماضی دیاں گھاں یاد کراندے نیں تے کدی کدی اسیں ایہی خطاں راہیں ای حال توں ماضی ول پندھ کردے آں۔

اج دا دور جدید سائنسی ترقی دا دور اے پوری دنیا نوں سائنس نے بڑا نیڑے کر دتا اے سالاں دے پندہ دہلی وچ مکن لگ پئے نیں، لوکل راہیں سنیا گھلن تے خط لکھن دا رواج بڑا ای گھٹ گیا اے کیوں جے ٹیلی فون تے ٹیلی گراف دے تل تل فیکس تے ٹیلی وژن نے ویکھن وچ لوکل نوں نیڑے کر دتا اے کہ انسان دنیا دے دوجے کونے تے اپنے کسے عزیز تل گل کر چاہوے تے کر سکدا اے اسیں جدوں لوک گیتاں دے حوالے تل چٹھیاں دا ذکر کردا آں تے سانوں لوک ادب وچ ایسہ بڑی اہمیت دکھائی دیندی اے کیوں جے اوہدوں نہ ٹیلی فون سی تے نہ ای فیکس دور دراز دے وسدے جن مانی دی خبر لیاون والی چٹھی ای ہوندی سی، میرٹے کہ دلاں دا حال وسدے سی یاں فیر خیالاں تے تصویراں وچ ای کبوتریں تے کانواں نوں سنیا دے کے گھلایا جاندا سی نیں تے جاندے ہوئے راہی کولوں ای پیچھ لیا جاندا سی دے بھائی راہیا جاندا جانا توں کیہڑے ویس جے اوس کڑی دے پکڑے ای جان ہونداتے اوہ اپنے دیراں نوں تے مل پونوں سنیا گھلدی نیں تے ناں سہی۔

جے کسے نیار دا کونت روزی لئی کسے دوجے ملک لڑ جاندا یاں کوئی جوان جنگ تے لڑ جاندا
تے اوہدی سوانی نول اوہدے خط دی اڈیک رہندی کہ ماہی دی چھٹی آوے تے اوہدی خیر
خیریت دا پتہ لگے۔

جدوں کسے نویس دیاہی نار دا کونت لام نول لڑ جاندا تے اوہ اوہنوں گھرنوں پرت آون لئی
خط لکھدی تے مڑ جواب نہ آؤندا تے فیر خط لکھدی جواب دی اڈیک رکھدی تے تر بنناں وچ
بہرے کے ماہی دے خط دا جواب وی اڈیکدی تے نالے اوہدے مڑ آون دے گیت دی گاندی۔

ماہی تاں میرا لے ونج بیٹھیا

تے میں گھدی خط قطاراں دے

کدی موڑ مہاراں

موڑ مہاراں تے وس گھریاراں

سانول دے کدی موڑ مہاراں

نار نول جدوں خط نہ آؤندا تے اوہ مایوس ہو کے کسے بندے ہتھ سنیا گھدی جدوں اوہ
وی کوئی ٹھیک ور جواب نہ لیاندا اوہ ہور مایوس ہو جاندی ایس مایوسی تے دکھ دا اظہار وی لوک
ادب وچ ملدا اے خطاں وچ ایہناں دکھاں دا ای اظہار ہوندا اے، ہیرے کہ لوک گیتاں وچ
وی آ ملدا اے ایہہ لوک گیت، ہیرے کہ ماہی دے خط دے جواب دی اڈیک وچ ملدے
نیں۔ ایناں نول اسیں منظوم چٹھیاں وی آکھیں تے گل نتھاویں نہیں۔

ہاڑا اساں سینا دے

اساں سنیا

لہور سندی چھاؤنی آ

پاویں خط لکھ ساڈے بچاں دے

چروکی ہوئی آ آؤنی

۔ بیٹھی کوٹھے سے کانگ اڑاواں دے

کدی موڑ مہاراں

موڑ مہاراں تے آگھرباراں

میں گھل دی لوک ہزاراں دے

یاراں تل بہاراں دے

کدی موڑ مہاراں

لام نوں گئے جھن ایڈی مہیتی نہیں مڑ دے۔ سرکار نوں ا۔ س گل تل کوئی دلچسپی نہیں
پئی اوہدی تار بڑی شدت تل راتیں نوں جاگ جاگ کے اوہدے آون دا انتظار کردی اے دیوا
بل کے بنیرے تے رکھدی اے جے کدھرے مانی رات نوں آنکے تے راہ نہ بھل
جاوے۔ ہر شام نوں اہمہ سوچ کے گجرے پاندی اے جے مانی اج آوے گا گھربار سجاندی اے
پر آون والے نہیں آوندے ایہناں دکھل نوں درداں نوں اوہ اپنے خطاں دا موضوع بناندی
اے تے ترنجالاں وچ گدھیاں وچ اپنیاں سیلیں تل رل کے سرکار نوں وی برا بھلا آکھدی
اے۔ میری کہ اوہدے مانی نوں لام تے لے گئی اے۔

۔ کوٹھے تے تار پئی

اک دم ماسیہ دا

اوہدی لے سرکار مگنی

ایہناں جدائیاں وچ ای مانی دے آون دیاں اڑیکل وچ ای حیاتی دے سوہنے تے
سدھراں بھرے دن مک جانڈے نیں۔ اکھیں چوں کچلے ڈھل جانڈے نیں گجرے دیاں خوشبو
واں مک جانڈیاں نیں پر اڑیکل نیں مکدیاں بس ایہناں دا اک درد بھریا اظہار رہ جانڈا اے : میرا
کہ پڑھن سنن والے دے دل نوں رگ بھردا اے۔

۔ مانی نی میرا دورستی دا

ساڈانی سوہنادور سنی دا
چٹھیاں گھلدی میں رہی آں

نہ بجن آپ آؤندے نہیں تے نہ ای خط گھلدے نہیں ہولی ہولی حیاتی دا دیوا بھجن تے
آجاند اے نیاراں ایناں دکھاں دا اظہار ماسیے وچ ایسراں کردیاں نہیں۔
لہ گیا جے ماہیا

ساڈیاں چٹھیاں دا
کوئی جواب تے دے ماہیا
مینہرے سک گئے نہیں۔
ماسیے دے دیس وچوں
چٹے کاغذ مک گئے نہیں
شیشی وچ رنگ پاؤ
پاؤ ضرور چن جی
بھاویں چٹھیاں برنگ پاؤ
سگرٹ والا سوٹا
نہیں تے ربا یا رملہ
نہیں تے سولی داوے جھوٹا
کوئی کشتہ مار دیو
لباں اتے جند آگنی
میرے ماسیے نوں تار دیو
کوٹھے تے خط پاؤ
ا کے چنا! آپ ملو
ا کے ملنے دا خط پاؤ

ایسہ ماسیہ تے بولیاں ای نہیں سگوں اک اک بول ورداں تے دکھل دی جیوندی
جاگدی تصویر اے کہ سوانی ولوں اڈیکاں توں مگروں لکھے جاون والے خط نہیں اوہدیاں سوچاں
تے چاہ نہیں جنہاں ماسیہ دی شکل وٹائی اے۔ اصل وچ ایسہ ٹیار دے دل دیاں گلاں نہیں
ہیریاں کہ اڈیک دے دکھل پاروں اوہدے مونہ وچوں باہر نکل آیاں ایناں گیتاں دے اک
اک بول وچ اسیں اڈیکاں تے وچھوڑے دے درد نوں محسوس کر دے ہاں جدوں پروسی
یاراں دے خط نہ آون تے کیہ حال ہوندا اے۔ اس حال نوں ایسہ خط وانگوں دے ماسیہ ای
بیان کر دے نہیں۔

ایہاں بولیاں گدھے تے ماسیہ نوں اسیں منکوم چٹھیاں دی آکھ سکدے آں کیوں
جے انگاں ساکھ نوں یاراں بیلیاں توں لکھے جاون والے خطاں وچ وی اساں اپنے دل دیاں
گلاں ای لکھیاں نہیں نہ کہ اپنے چار پغیرے دیاں گلاں سیانے آکھدے نہیں امیدیں توڑ دینا
تے حوصلے ہار دینا، عشق دیاں لسیاں ڈونگھیاں راہواں وچ رکھل دیاں چھلواں بھناتے
تھک ہار کے بہہ جانا مرداں واکم نہیں ہوندا۔ بلدیاں اکاں نوں ویکھ کے ڈر جانا عاشق دا وطیرہ
نہیں پھلاں دیاں سدھراں رکھیاں تے کنڈیاں کولوں وی دامن بچانا جوائیں واکم نہیں تے
فیر پنجاب دی ٹیار تے یار ہیرے کہ بہادری دلیری تے عشق دیاں اچیاں علامتاں دی نہیں
اک واری جنہوں یار آکھ دیندے نہیں مڑ مرتے جانے نہیں یاراں توں کنڈ نہیں کر دے۔
ویلا کوئی چال نہ چل جاوے تے چل جاوے پنجابی اپنے قولیں تے پیاراں توں نہیں ہار دے

کیوں جے یاراں توں جند جان قربان کرنی ایناں دا دھرم تے ایمان اے اپنیاں غیرتاں تے
عزائم دی رکھوالی لئی ایسہ اک جان تے کیہ ہزار جانیں وی ہون تے قربان کر دیندے نہیں۔

اللہ تعالیٰ دی بارگاہ وچ دیر تے ہو سکدی اے ہنسیر نہیں ہو سکداتے فیر ناامید ہونا
اوہدے دربار چوں مایوس ہونا اک بڑا وڈا گناہ اے ساڈی صوفیانہ شاعری وچ اوہدے نال ناٹھ
جوڑن دی ای گل کیتی گئی اے۔

ہیر سید وارث شاہ ہوری وی اپنے شاہکار وچ (جدوں راتجے نوں پاراں سال مجھیں چرا

کے وی کچھ نہیں لکھدا تے اوہدیاں بھابھیاں اوہنوں پچھل مڑ آؤن دا خط لکھدیاں نہیں لکھدے نہیں۔

بھابی خزاں دی رت جاں آن پنہی بھور آسرے تے پئے جال دے نی
سیون بلبلان سکیاں بوٹیاں نوں فیر پھل گنن ٹال ڈال دے نی
بھابی عاشقاں دے دل سج ہوندے تسن کوڑھے وچ خیال دے نی
ابراہیم اوہم تے حسن بھری فیر ہوئے نہ مالک مال دے نی
اساں جدوں کدوں اوہناں ٹال جانا جیرے محرم اساڈے حل دے نی
بھابی عشق توں نس کے اوہ جانے پتر ہون جو کے کنگال دے نی
سو جو چوہدری داپت چاک لگا دیکھو کم اہمہ ذوالجلال دے نی
جنہاں سولیاں تے جالے جھوٹے اوہ منصور ہوری ساڈے ٹال دے نی

تے میاں محمد بخش ہوراں وی انسان نوں حوصلے جذبے تے امیدیں بھرے بول سنائے
نیں جیرے کہ اسلامی وچاراں دی ای بازگشت نہیں۔ جیویں۔
بھکا سنگن چڑھے محمد اوڑک بھرا کاسہ

خزاداں وچ بانغاں نوں چھڑ کے نہ جلون والیاں بلبلان دی اک دن سنی جاندی اے
امیدیں تے سدھراں دے پھل کھڑ پیندے نہیں۔ مکدے ساہواں نوں نویں حیاتی ملدی
اے۔ مولا پاک نیڑے ہو کے سندے نہیں ہوندا کیہ اے اوڑک اک دن اونسیاں پاندی نار
نوں اوہدے جہاں دا خط ملدا اے۔ پر اوہدے لئی خط نہیں ہوندا اوہدا کونت ہوندا اے جہن
دی مونہہ بولدی تصویر ہوندی اے۔ ٹیار کیہ کردی اے۔ خط نوں لے کے فشی ہوراں کول
آجاندی اے۔ خط لے کے فشی ہوراں کول آنا ایس گل دی دس اے پئی اوس ویلے کڑیاں
دی تعلیم ایہی عام نہیں سی ہوندی تے فیر ہنڈ تھانواں دیاں کڑیاں جتھے اج وی پرائمری توں ودھ
سکول نہیں مای دی چٹھی کھولی جاندی اے تھوڑے جے کانڈ تے اوہ کیہ کچھ لکھدا فشی ہوری
بڑی کاہلی ٹال چھٹی پڑھن لکھدے نہیں تے اوہدے کنیں واج پیندی اے۔

کوئی سندوری تائی ہوئی اے
ہولی ہولی پڑھ مٹی چٹھی ماہی دی آئی ہوئی اے

اج وی جدوں گھراں وچ خط آؤندے نیں تے ملاواں، بھیناں تے بھراواں دے مونہاں
وچوں بے اختیار نکلتا اے شالا خیر دا ہووے "تے فیر پردیس گئے ماہی لئی تے نت دعاواں ای
ہوندیاں نیں خط پڑھ کے مٹی کول لے جاؤں توں پہلے کئی دعاواں سنگیاں جاندیاں نیں۔
پٹھے دی بھرائی ہوئی۔

چٹھی میرے بھنا دی شالا خیر دی آئی ہوئی

ایہ ہر اڈیکال دے دکھاں نے ساہ لینا اوکھا کیتا اے چانیاں راتاں دے مکن دے غماں
وچ جندڑی سک دی جاندی اے بہاراں دے ویلے مک دے جاؤں دے درواں وچ اکھیاں
چوں پانی مک دا جاند اے مکھڑے توں لالیاں اڈیاں جاندیاں نیں گجرے دیاں خوشبوواں وی
گھٹ دیاں جاندیاں نیں تے اودھر کیہڑے سکھاں دے میلے نیں۔ بہاراں دیاں موجاں نیں
تے چانیاں راتاں دیاں خوشیاں نیں، سیانے آکھدے نیں بے دلاں نوں دلاں نال راہ
ہوندے نیں۔

ماہی دے خطاں نیں اودھر دا سارا حال بیان کر دتا اے۔ لے چوڑے خطاں نوں پڑھن
تے اوہناں نوں بیان کرن دی تھاں کسے دے اک ماہیہ تے ای گل مک جاندی اے، ہیرہ کہ
پردیس وچ وسدے ماہی دی حیاتی دی تصویر من کے ساڈے ساہنے کھلو جاند اے جنہوں
اسیں پڑھدے تے دیکھدے تھک دے نیں، ہیدیاں کنیاں اس پر تاں نیں ہر پرت وچ
اک دکھرا ای درد کراٹا اے۔ اک دکھ اے اک کرب اے، ہیرہ کہ پردیسی ای محسوس کر
سکا اے۔

سڑکے تے دو گھوڑے
دکھیاں خط لکھیا

ہنجو حرف مٹا چھوڑے

خطاں توں اڈ خطاں راہیں ملاقات کرن دا دوسرا وسیلہ قاصد ہو ری ہوندے نیں جے یار
 بیلی کتے دور دور اڈے نہ ہون تے فیر قاصد نوں ای سنیادے دتا جاندا اے تے قاصد راہی
 سنیالے کے آجاندا اے ماسیے وچ ای سنن گلاں دا اظہار بڑا کھل کے ملدا اے

۷۔ رسیاں کس چھوڑو

کنی کو جدائی باقی

قاصد نول دس چھوڑو

تے قاصد ہو ری ماہی تیکر اپڑ جان تے کوئی ہو ر جواب آمند اے آون دے یاں نہ آون
دے خط پتر داتے کدی رابطے دا کوئی نہ کوئی جواب تے قاصد لے کے آؤند اے تے اوڑک
وہلی گل داتے پتہ لگ ای جاندا اے ، ہیدا اظہار وی بغیر کے شرم تے اوہلے توں کردتا جاندا
اے۔

۷۔ سب پانی تے نہیں ٹھہلا

قاصد دس گیا اے

ڈھولا جان کے نہیں ملدا

قاصد توں بعد میرا وڈا ذریعہ ہوندا اوہ اپنی گل نوں یا راں تیکر اپڑان دا اوہ اوس پاسے
وے آؤندے جاندے راہی ہوندے نہیں، لوک گیتلں وچ بھیناں ویراں نوں ماواں نوں تے
بھیناں نوں خط پتر راہیں تے آؤندے جاندے راہیں وی خیر خیریت دا اتہ پتہ گھنڈیاں
رہنڈیاں نہیں جیویں۔

۴۔ وے راہیں جاندریا

جانا دے توں کھیر دے دیں

جانابی بی بی میں تیرے پیکڑے
دے کوئی سنیا لے جلوں

ایسہ تے اسیراں دیاں ہو ر کئی مثالاں ملدیاں نیں۔
اک ویابی ورہی نیار، ہیدے گھروں ہو ر کوئی نہیں فصل وی پک چکی اے اوہدی راہی
کرن دی لوڑاے تے اوہ ماہی نوں لام تے جن مگروں کسراں راہیاں راہیں سنیا گھدی
اے۔

آکھیں ماہیے نوں راہیاوے
فصلاں نوں چور پئے
مڑ چھیل سپاہیاوے

ماہی تے وی دچھوڑے دا اثر ودھ جاندا اے تے فیر اوہ وی یاداں ہتھوں تنگ آ کے
گھراں ول خط لکھدا اے خط ملن پاروں گیتاں دے انداز وی بدل جاندا اے نیں جتھے اداسیاں
تے اڑیکل دے کرب تے درواں دیاں سراں سن او تھے ماحول وچ اک پیار تے وصل دی تن
ملدی اے چٹھیاں وچ تھیں تھیں تے نیار داہیں آؤندا اے تے نیار بڑا خوش ہوندا اے۔
کوٹھے تے کل بولے

چٹھی آئی ماہیے دی 'وچ میراوی مل بولے
دوہتراناں دے
خطاں اتے خط آؤندے پردیسی یاراں دے
رونے روز دے مک گئے نیں
چٹھی آئی ماہیے دی ہنجوڈ گدے رک گئے نیں

ماہیے دی چٹھی داسن کے اوہنوں سارے کم کار بھل جاندا اے نیں نہ دن دی خبر نہ رات

واپتہ اونوں بڑے چاء چڑھدے نیں سیلیاں وچ ترنجاں وچ ماسیہ دی چھٹی دا ذکر کردی پھر
دی اے۔

۔ تندوری تائی ہوئی آ

ضمماں نوں کھان روٹیاں چھٹی ماسیہ دی آئی ہوئی آ

کیوں جے اوہ جان دی اے کہ پردیس وسدے ماسی دی ملاقات تے لفافے نال اے تے
بجن ملن لئی آئے ہوں تے فیروٹیاں تے تندوریاں دیاں خبراں کون لوے۔

۔ کوئی جھال صافے دی

دور دیاں بھنا! دی ملاقات لفافے دی

خطاں اتے خط آونے رک جاو تے دلاں دیاں دھڑکنیں تیز ہو جائیاں نیں مولا پاک
کولوں دور وسدے یاراں دیاں خیراں سنگیاں جائیاں نیں۔

۔ کوئی کن میرے چولے دی

رب شالا خیر کرے

چھٹی آئی نہیں ڈھولے دی

دو جتھا اراں دے

خط اوکھے ملدے نیں

پردیسی یاراں دے

خط آون وچ دیر لگ جاوے تے دکھاں نال بھریا ہویا خط لکھیا جائدا اے۔ ہیدا بیان

لفظاں دے ولیویں وچ نہیں آ سکدا۔

۔ کوئی سونے دی نتھ ڈھولا

سوچ کے پڑھیں دے ذرا

اسل وکھیاں دے خط ڈھولا

خطاں دا اہمہ سلسلہ دیس مڑ آؤن تیکر چلدا رہندا اے تے میاراں اپنے گیتاں وچ
کاٹواں تے ہواواں راہیں ماہی نوں ملن دے سنیا گھل دیاں رہندیاں نہیں خط آؤندے
رہندے نہیں پر اک میار دی نظروچ اوہ خط نہیں ہوندے کاغذاں دا رگ ہوندے نہیں اوہ
اوہناں نوں خط کسراں من لوے، جیدے وچ مڑ آؤن دیاں تاریخاں ای نہ دسیاں گئیاں ہوون
جنہاں وچ درد دی واشنا ای نہ ہووے۔ جیدے وچ دچھوڑے دی کسک ای نہ ہووے اڈیکل
دے دکھ ای نہ ہوون تے فیر میار دے مونہوں اسیراں دے بول ای نکلدے نہیں۔

۔ چٹھیاں دا گھر بھرتا

چٹھی اک نہ آؤن دی پائی

تے کاغذاں دا رگ آیا

چٹھی اک نہ درد دی آئی

تے کدی کدی ماہی دے خط دے نہ آؤن دی گل ہس کے وی کہتی جاندی اے جس
ہاسے دے پچھے وی اک کراٹ تے درد ہوندا اے۔

۔ ہنودگ وگ سک گئی نہیں

ماہی دے دیس وچوں

چنے کاغذ مک گئے نہیں

لوک گیتاں دے حوالے نال چٹھیاں بارے گل بات نوں اگے تھریئے تے سانوں ماہی دی
چٹھی یاں میار دیاں چٹھیاں ای نہیں دسدیاں سگوں اک بھین بھرا دے پیار نال، بھریاں
چٹھیاں مں پو دی محبت دی گل دے خط تے دوجے انگاں ساکھ دے حوالے دی ملدے
نہیں۔

جیویں اک سوہرے بیٹھی کڑی نوں جدوں اوہدے پیو دا خط ملدا اے تے اوہ چاہواں تل
پھاوی ہو جاندی اے تے اپنیاں آنڈھنل گواہنڈھنل نوں دس دی پھر دی اے۔

۔ کنڈا بھج گیا پٹی دا

اباجی نے خط لکھیا کیہ حال اے بیٹی دا

اک بھین سوہریاں دے دکھاں ہتھوں تنگ آکے اپنے ویر نوں خط لکھدی اے کیوں
بجے اوہدی کس اوہنوں طعنے مار دی اے کہ تیرا کوئی لگدا لانا تینوں لین کیوں نہیں آیا۔ بھین
دے گیتاں وچ دی ا۔ س گل ول اشارہ ملدا اے کہ بھیتی آویں ویر لین دے کتے بے قدری
نہ ہو جاواں۔ بھین بڑے مان تل اپنے بھرانوں خط لکھدی اے تے ویر ہو ری بھین نوں لین
لئی آجاندا ہے میں تے بھین بڑے چاہواں تل تے مان تل اپنے ویر دی وڈیائی ایسراں کر دی
اے۔

۔ لوڈے ویلے خط ملیا

ویر شام دی گڈی چڑھ آیا

لوک گیتاں دی باری چوں ویکھیا جاوے تے بوہتے ماہیے تے بولیاں وغیرہ سانوں وڈی
لام دے ویلے دیاں دساں پاندیاں نہیں کہ کسراں ماواں کولوں پالے ہوئے بچے کھوئے گئے تے
ماواں دے مونہوں اپنی گل توں اڈھور کیہ نکلتا۔

۔ نہ آپ آئے نہ کوئی چھٹیاں آئیاں نہیں

جرمن بچہ مرنے نہیں کیسیں لاماں لائیاں نہیں

جسراں کہ پہلے گل ہوئی سی کہ پنجاب دیاں میاراں تے گھبرو، اک دو بجے دے مان نوں
تے بھرم نوں کدے وی نہیں مٹن دیندے۔ مونہوں نکلی گل دی لاج رکھنا جان دے نہیں
تے کدی پردیس گئے یاراں دے خط نہ وی آون تے کوئی ایڈا تے وڈا گلانا نہیں کر دے بس ایٹی
گل آکھ کے چپ کر جاندے نہیں۔

آپ وی نہ آئیوں

سانوں خط وی نہ گھلایا

جندڑی دا دیو امیرا

ایسویں بجھ چلایا

ہور کیہ میں آکھاں تینوں انج نہیں سی چاہیدا

ٹھیک اے اج دا دور علم و دانش دا دور اے ساکنس تے ٹیکنالوجی دا دور اے دنیا دے
دو جے کوئے تے بہہ کے جتھے مرضی گل کر لو سالاں دے سفرنوں پلاں وچ مکالو پر جنہاں پنڈاں
دے ایسہ لوک گیت نہیں اوہناں پنڈاں وچ اج وی کل وانگوں ایس روز سورج چڑھن دے
ٹال مانی دی چھٹی دی اڈیک رکھی جاندی اے تے جے آجاوے تے اج وی غشی کول چھٹی
پڑھان لئی جایا جاند اے اج وی روز و سیاڑی قاصد نوں مانی دے چھٹی دے بارے پچھیا جاند ا
اے اج جے کے چیز دی کمی ہے دے اوہ ایناں دکھاں دے اظہار دی کمی نہیں تے اج وی کئی
منظوم خط نویں رنگ دے لکھے جاندے نہیں ماسیے، ڈھولے تے بولیاں دے رنگ وچ،
گدھے تے جھمر دے رنگ وچ اج وی مانی دے خطاں واک جہان آباد کیتا جا سکدا اے۔

غبارے وچ موری ہو جاندی اے تے سٹیاں ساریاں چاہتاں تے سدھراں اڈ جاندیاں نیں۔
ایس اڈن نوں اسیں ہاے داناں دیندے ہاں۔

”برگساں“ ہاے دے حوالے نال آکھدے نیں۔

ڈنگراں تے اسیں اوہدوں سدے آں جدوں اوہ انساناں والیاں حرکتاں کردے نیں تے
انساناں تے اوہدوں جدوں اوہ ڈنگراں والیاں حرکتاں کردے نیں ایہناں تعریفاں دے چائن وچ
جدوں اسیں پنجابی لوک ادب ول جھاتی مارنے آں تے سانوں ہاے مخول تے طنز مزاح دے
بڑے سوہنے نمونے ملدے نیں اصل وچ پنجابی ہمیشہ ای زندہ دل واقع ہوئے نیں ایہو زندہ
دلی اوہناں دے ادب وچ وی اپنی پوری چمک تے شک نال سداجیوندی جاگدی رہے گی تے
آدن والی نسل نوں مایوسی تے بے امید دی دے خیرے توں بچاندی رہوے گی۔

پنجابی زبان دے محاورے ’اکھان‘ بولیاں ’لوک کہانیاں‘ لوک گیت نثری ادب تے پنجابی
شاعری وچ پنجابیاں دی زندہ دلی تے ہاس رس دے وڈے وڈے نمونے نیں۔

چوہدری افضل پرویز ہوری اپنے اک مضمون ”لوک گیتاں وچ پنجاب دا مہاندرا“ وچ
لکھدے نیں۔

”پنجاب اینا جی داراے کہ اوہ دکھاں تے اوکڑاں نوں وی ہس کے جردا اے اوہ ٹچکر
وچ ای اوہناں نوں اڈا دیندا اے کسے دی قوم دی زندگی دے نروے پن نوں اوہدی زندہ دلی
تے ہاس رس نال ماہیا جا سکدا اے“ پنجاب دا اہم روپ اوہدے مزاحیہ لوک گیتاں وچ وی
بھدا اے“

مخول ہاے تے مزاح دا سب توں وڈا انگ لوک گیتاں دے حوالے نال ”جگنی“ وچ ملدا
اے کیوں جے جگنی منڈیاں تے جواناں دا گیت اے جنہوں اوہ وہیل ویلے کماں کاراں توں
دیلیاں ہو کے بولدے نیں۔ جیدے وچ اوہ اپنے دکھاں درداں دا روٹا نیں روندے سگوں
ہاے تے مخول دیاں گلاں سن سنا کے اپنے تے اپنے سنگیاں دے دکھاں درداں نوں بھلاندا
نیں تے چار چوہیرے نوں رشاندا نیں جیویں کوئی اپنے یار دا ذکر ایسراں کردا اے۔

میری جگنی دے دھاگے چار

میرا کو سرور یار
 اوہدا کھتا ڈیڑھ کنال
 تے وچ کھوتے پگدے چار
 اوہدا ہر ہٹی تے اوہار
 اوہیر میرا جگنی کھندی آ
 ہیرہی نام اللہ دا یسندی آ
 جگنی جاوڑی چکڑالی
 منڈے لنگڑے
 گنجے ہالی
 چن میرا جگنی لیراں دی
 اوہنوں مدد پنجال پیراں دی
 جگنی جاوڑی آ پڑھانے
 لوکی گنجے لو لے کانے
 سروں ننگے تے پیروں لنگھانے
 چیر میرا جگنی کھندی آ
 ہیرہی نام اللہ دا یسندی آ
 جگنی جاوڑی مٹور
 کڑیاں لمبڑ منڈے چور
 سائیاں اگے دتی ٹور
 اوچن میرا جگنی کھندی آ
 ہیرہی نام علی دا یسندی آ

جگنی بڑی مشہور تے دل لگن والی لوک صنف اے جنہوں جوان تے بڑھے سارے ای

بڑے چاء تے شوق تل سن دے نیں۔ ایہدے دج بڑے کھلے ڈلھے طریقے تل گل کیتی
جاندی اے ایہدے دج تصوف، معرفت، حقیقت، عشق حقیقی مجازی دے سارے ای انگ
آوندے نیں تے مزاح دارنگ وی بڑا گوڑھا ملدا اے ونگی لئی اک دوہور جگنی پیش اے۔

جگنی جاوڑی مدرے

منڈے چک کتاباں نے

فشی کھڑکی اوہلے سے

اوہیر میرا جگنی

جگنی جاوڑی ملن

اوتھے بڑے بڑے پلوان

کھاندے گریاں تے بادام

مارن مکی کڈھن جان

اوہیر میرا جگنی

پنجاب دج شادی ویاہ دے موقع تے سوانیاں جنج دا سواگت گیتل تل کردیاں سن جدور
جانجی لاڑے ہوراں نوں لے کے کڑی والیاں دے پنڈ جاندے تے اوس پنڈ دیاں زنانیاں کڑی
دیاں سیلیاں تے ہور لگدیاں لائیاں اپنے بولاں راہیں آون والیاں دا آور بھاء کردیاں سن
اوہناں دے گیتل دج چھیز چھاڑ طنز و مزاح تے ہاسے محول دارنگ بڑا گوڑھا وکھالی دیندا اے
ایتھوں تیکر کہ اوہناں دے گیتل دج منڈے نوں منڈے دے پیونوں تے اجتماعی طور تے
پوری جنج نوں بھیرا آکھیا جانداتے آون والے جانجی ایٹل گلاں دا برانسیں سن مناندے سگوں
خوش ہوندے سن تے ایہہ گیت اوہناں نوں چھیڑن تے بریاں آکھن توں اڈھوندے وی خوش
کرن لئی سن ایہہ گیت اک مکالے دی شکل اختیار کر جاندے نیں کجھ کڑیاں پہلے بول بول
کے چپ کر جاندیاں نیں تے فیرو جیاں کڑیاں اگلے بول بول دیاں نیں جیویں جنج آون تے
کڑیاں مخولہ انگ دج جانجیاں نوں ایسراں آکھدیاں نیں۔

اک اکھدی اے
 آیوں وے توں آیوں وے
 ماں کتھے چھڈ آیوں وے
 دوجی کڑی بول دی اے
 آؤندی اے پئی آؤندی
 دوج چھپڑے دے پئی نہاؤندی اے
 اک

آیوں وے توں آیوں وے
 بھین کتھے چھڈ آیوں وے
 دوجی
 آؤندی اے پئی آؤندی
 شیشہ کبل لاؤندی اے

تے کھ گیت ایسراں وے نیں جھڑے بڑے سخت جھنے ہوندے نیں تے اوہناں نوں
 دل تے بڑی سختی کر کے سنا پیندا اے۔
 ایہہ گیت مکالمے دے رنگ چ نہیں سگوں کڑیاں تے زنانیاں دل کے کنھیاں بول
 دیاں نہیں۔

ساڈے تے وہیڑے دوج مڈھ مکئی دا
 دانے تے منگدا رٹھ پڑھ گئی دا
 بھٹی تے چدی نہیں نلجیو لچ تمانوں نہیں
 ساڈے تے وہیڑے دوج تانا نہیں دا
 منڈے دا پوتے کانا نہیں دا
 عینک لوانی پئی وے نلجیے او لچ تمانوں نہیں

کڑی تے سٹوی تلے دی تارے
منڈا تے لگدا چوہڑا بھیارے
جوڑی تے پھب دی نہیں
وے نلجے اوچ تمانوں نہیں

تے کدی کدی صرف جائجیاں نوں مخاطب کر کے آکھیا جائدا اے۔
تھوڑا تھوڑا کھایا ہے
گلیاں نہ ترکایا ہے
تے کدی صرف لاڑے نوں آکھیا جائدا اے۔

لاڑیا کسوتیا
تیری مل منجی تے موتیا

ہنجاں دے منڈے تے جوان بڈھے تے بل ماہیا بڑے چاہواں تل گھونڈے نہیں ہنجاں
دا خورے کوئی ای جوان ہووے گا جنہوں کوئی ماہیا نہ یاد ہووے یاں جنے کدی ماہیا نہ سنیا
ہووے حیاتی دے ڈا حڈے اوکھے ویلے وچ دلاں نوں خوشیاں دیاں چھلواں تے واواں پہچاون
لئی لوک گیتاں دی صنف ماہیا داسارا لیا جائدا اے۔

کڑیاں تے منڈیاں دے ماہیے اوڈاڈ ہونڈے نہیں کڑیاں دے "ماہیے" وچ ہاسے مخول
تے مزاح دے تل تل اک جبر تے غم دی شدت وی دکھال دیندی اے۔ ہیرہی کہ لوک گیت
دیاں پر تہں تھلے لکی ہونڈی اے جیویں اک کڑی آکھدی اے۔

بدو ملے جاواں گے۔

کلاشاہ ماہیا او تھوں قلعی کراواں گے

ماہیے وچ ہاسے تے مخول دے تل تل اک ان ہونی تے دھکے تل جوڑی ہوئی جوڑی
دی گل وی اے اک درد تے شدت دی کیفیت وی اے کڑیاں دے سارے ای ماہیے اپنے
اندراک نے نے دے تل اک درد تے سوز وی رکھدے نہیں۔ اسیں انج دی آکھ

سکدے ہاں کہ پنجاب ویاں میاراں اپنے دلاں ویاں پیڑاں نوں ماہیا وچ سدیاں سدیاں انج
بیان کر جائدیاں نہیں کہ اوہ درد تے سوز نہیں رہندا سگوں اک ہاسہ بن جائدا اے تے پڑھن
والے اوس ہاسے وچ ای اک پیڑ محسوس کر جائدے نہیں۔ ایناں ہاسیاں وچ ای پیڑاں لکیاں
ہوندیاں نہیں جیویں کسے میار دے دل دی واج اے۔

کڑتی مریں دی

توں وٹے بھن ماہیا میں تند پشمینے دی

سرکاں تے گیٹی آ

کلا شاہ ماہیا کسے پالش کیتی آ

چٹا وٹا پہاڑی دا

نہ ساڈا گھر بنیا نہ ماہیا کاری دا

آل دوالہ اے

ڈھڈ سو بھڑولے درگامونہ وڈا سارا آلہ اے

ماہیا ہار گیا

کپڑے دھونڈی نوں دو ڈنڈے مار گیا

آئی ہنسیری لال جہی

قد اوہدا اونٹھ، ہیڈا، اوہدی سوچ اے بال جہی

کالا کھیس قلندر اں دا

لوکاں دے چن ماہی ساڈا باندر جنگلاں دا

کڑیاں دے ایناں گیتاں وچ صرف ماہیے نال ہاسے مخول دا رنگ ای نہیں ملدا سگوں
اوہ اپنے دکھاں دا بیان گھر وچ دسدی سس بھیڑی دے ذکر نال وی کردیاں نہیں نونہ سس دا
کدی وی نباہ نہیں ہوندا تے فیر ساڈے لوک گیت تے ایناں دوہاں رشتیاں دے ذکر نال
ایناں ویاں لڑائیاں نال بھرے پئے نہیں نونہ کیویں اپنی سس دا ذکر کر کے خوش ہونڈی اے

تے دو جیاں لوں ہساندی اے۔

کوئی آری ٹٹ گئی اے

مرنگی سس بھیزی سٹوی جان وی پھٹ گئی اے

کوئی آری تیز ہوئی

اج دن خوشیاں دا چھتوں ڈگ کے سس موئی

آنے دیاں چڑیاں نہیں

صابن دی گاجی توں نونہ سس بھزیاں نہیں

دکھ تے درد منڈیاں تے جوائیں دے گیتل وچ دی ملدے نہیں کیوں بے اوہ وی دل

رکھدے نہیں تے کدی کدی اوہناں بل وی معاشرہ دھرو کر دیندا اے جیرا کہ اوہ وی ہلسیاں

چ اڈا دیندے نہیں کیوں بے اوہ جانہ دے نہیں کہ ہن گل پئے ڈھول تے وجانے ای چین گے۔

آنے دی بوری اے

عقلوں انھی اے انج رنگ دی گوری اے

آآ کے سٹاؤندی اے

کئے وانگوں لڑنگی اے انج پئے پئی گاؤندی اے

لوک گیتل وچ خالص محول تے ہاسہ وندن والے بول اوہ بول نہیں جنہاں دا تعلق

چھڑیاں بل اے چھڑے جنہاں دے ویاہ نہیں ہوندے جیرا ویاہ وی اڈیک وچ ای بڈھے

پئے ہوندے نہیں جنہاں توں نت ویاہ دیاں آسل تے امیدیں رہندیاں نہیں جیرا روبر کے

نہ کسے میار کولوں لڑکھا کے دن گزار دے نہیں۔

دو کھائیاں نظارے لینے

واہ واہ موج چھڑیاں دی

تے جے کوئی آگوں گاہاں کڈھے تے ہس کے آکھ رنہ۔

کاہنوں دینی اس کپتیبے گاہلاں

چھڑے دا کیہڑا پت مر جاؤ

تے کدی چھڑے اپنے گھراں دیاں نشانیاں دسدے نیں تے کدی سارے کٹھے برہ کے
اپنے اپنے دکھاں دا اظہار کردے نیں اپنیاں ساریاں بولیاں وچ اک بے اختیار نکلیں والا ہاسہ
اے تے ایس ہاسہ وچ اوس درد تے دکھ دی کیفیت نہیں ملدی جیڑی کہ کڑیاں دے گیتاں
وچ اے اولے کم کرنے و پیلیاں برہ رہنا رتاں نوں گھور دیاں پھرنا ایٹاں مشندراں دا کم اے
جیڑے کبھ دی نہیں کردے تے اوڑک ساری حیاتی خوار ہوندے نیں۔

کٹا من کے جھانجراں پائیاں

چھڑیاں دا شوق برا

چھڑیاں دے پت باراں

پر بابو کوئی نہ آکھے

دھوواں اپروں بیٹھ نوں آوے

ایسہ گھر چھڑیاں دا

چھڑیاں دے دو پکیاں

پر جہین کوئی نہ جاوے

چھڑیاں دی ماں مر گئی

کوئی ڈردی رون نہ جاوے

اکھ بھل کے چھڑے نوں ماری

تے پٹ کے برو نہاں کھا گیا

جتنے بھنگ گھوٹا کھڑے

اوہ گھر چھڑیاں دا

اسیں رب دے پروہنے آئے

لوک سانوں چھڑے آکھدے

کوڑی نم لوں پتے لگدے
ویسرے چھڑیاں دے

کدی کدی لوک گیتل وچ ہسہ مخول تے مزاح پیدا کرن لئی لفظاں دے ہیر پھیر کولوں
وی کم لیا جاندا اے دو جیاں زہاں دے لفظ دل دل کے اک سوہنا مزاح پیدا کردے نہیں جیویں
کوئی سلوی سراہیا آئی ایم ٹٹ coming میرا wait وٹ نہ کرماہیا بولیاں وچ وی مزاح دا
رنگ ہوا سوہنا ملدا اے جیویں چھڑیاں دیاں بولیاں پچھے لکھیاں نہیں۔ ایسراں ای لوکل دیاں
بولیاں جنہں وچ اک دو بے نوں تے کدی اپنے آپ نوں آپ ای مزاح دا نشانہ بنایا گیا ہوندا
اے۔

پے نکل دوانی کھوئی
لڈو داں دا بھاؤ بیجھدی
تیری چک نہ میت لے جینی
راہیل نے رات کئی
تیرے دل دی میل نہ جلوے
نسانہ اپھریں تیر تھل تے
لبیز دار دی تیویں
ہاتھ گلٹ دیاں
لوگ منگدی بر دیاں والا
تے تک تیرا بے نہ پہنچے

دو بے ملا قیاں دے لوک گیتل وانگوں پونھو ہار دے لوک گیتل وچ دی مزاحیہ تے طنزیہ
گلاں ملے نہیں اوہنک دی بنسرتے انداز سلائے لوک گیتل توں دکھ اے۔
باسے مخول تے مزاح دے اسرہ رنگ سلائے لوک گیتل وچ تھل تھل تے ملے نہیں کدی

لڑیاں دی ککلی نے قتل دے کدی گدھے نے بھی دے کدی ماسیے دے رنگ دے تے
 کہ مرے پو لیں دے انہیں دے بھلب دے لوکل اپنے دکھل دروہن لوں باتے تے قول
 دے ای لا اوتا اے۔ تے ایدہ کراچی لوک گیت ایج دی سلاے دلس لوں سارن لئی ہوں
 نیم۔

لوک گیتاں وچ گھننے

سوانیاں بھاویں دنیا دے کسے وی دیں دیاں ہوون گھنیاں نال بڑا پیار کردیاں نہیں۔ پر پنجاب دیں دیاں سوانیاں گھنیاں دیاں کچھ بوہتیاں ای بیجلیاں نہیں۔ ساڈے معاشرے وچ بائیاں نوں نکی عمرے ای ہار شگھار دی علوت پاوتی جاندی اے، میری ساڈے معاشرے دی عورت دی ہولی ہولی فطرت بن جاندی اے اصل وچ ساڈے معاشرے وچ ایہہ وی اک عقیدہ چل دا اے کہ عورت نوں مرداں لئی پیدا کیتا گیا اے تاں جے ایہہ مرداں دی دل جوئی کرن پر اسلام نے عورت نوں اوہ مقام دتا اے، جیہدا دنیا دیاں دوجیاں قوماں تصور وی نہیں کر سکدیاں۔

عورتاں نوں معاشرے وچ اچاتے سچا مقام دین دے نال نال عورت دی عزت تے ودیائی لئی تے معاشرے نوں دوجیاں زہر بھریاں برائیاں توں روکن لئی ساڈے مذہب اسلام نے اس نوں ایسراں دے اصول دتے نہیں جنہاں تے عمل کر کے اسیں پاک تے ہدا و سدا خلوصاں تے پیاراں دیاں خوشبوداں نال بھریا ہو یا معاشرے قائم کر سکدے ہاں ایناں سونیاں جیہاں اصولاں چوں اک اچاتے سچا اصول ایہہ وی اے کہ سوانیاں اپنے ہار شگھار نوں اپنے محرمات توں اڈکے ہو راکے نہ کھولن۔

آکھن نوں تے یورپی ملکاں وچ زنانیاں نوں مرداں دے برابر حق ملے ہوئے نہیں تے اوہ اپنے آپ نوں آزاد خیال کردیاں نہیں پر فیروہی اوہ مرداں نوں سونیاں دکھالی دیون کارن ہر ویلے ایس کوشش وچ رہندیاں نہیں جے چنگے تے سوہنے لیرے پان دے نال نال لکھدے چمکدے ہوئے گھننے دی درتن، ادبناں دی چال، بولن دے انداز، جسم دی نمائش تے گھننے لیرے دے پچھے ایہو ای سدھر کم کر رہی ہوندی اے۔

ایہہ عورتاں ایسراں دے کم ایس کر کے کردیاں نہیں تاں جے اوہ مرداں نوں بھلیاں لگن ایہہ سوانیاں عیسائیاں دے اوس عقیدے وجھوں کردیاں نہیں کہ "عورت مرد لئی پیدا کیتی گئی

اے تے اوہ مرد لئی صرف اک کھڈونے دی حیثیت رکھدی اے "ساڈے ویس پنجاب وچ سونے نوں گننے دے طور تے بھانویں ورتیا جاندا اے پر فیروی ایہدا رواج بڑا اے سگوں کجھ لوک تے ایہدے ورتن نوں حرام آکھدے نیں تے ثبوت لئی نبی اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم دیاں حدیثاں وی دسدے نیں سونے دے ورتن نوں ناجائز آکھدیاں ہوئیاں، میری دوجی حکمت بیان کیتی جاندی اے اوہ ایہہ دے کہ مرداں نالوں سوانیاں وچ نقل داسوہ ودھ ہوندا اے تے جدوں کوئی عورت معاشرے وچ کے اک عورت نوں سونے دے گھنیاں نال لدھی ہوئی دیکھے گی تے اوہدے دل وچ وی حسرت جاگے گی۔ جیہدے پاروں کئی معاشرتی تے سماجی برائیاں پیدا ہون گئیاں سونے دے مقابلے تے چاندی دے زیور مل وی آرام نال جاندے نیں سستے ہون پاروں ایس لئی اوہدی ترغیب دتی جاندی اے۔ بے گوہ نال دیکھیا جاوے تے عورت دے ایس چاء تے شوق نوں ودھان وچ مرد دا ہتھ بوہتا اے کیوں بے جدوں منکھ سمندر اں دیاں اتھاہ ڈونگھائیاں وچ لکے موتیاں تے پہاڑاں دیاں غاراں وچ پئے ہوئے لعل اں تے موتیاں توں ان جانوسی اوہ اوہدوں وی عورت دے روپ نوں وادھان لئی جنوراں نوں شکار کر کے اوہناں دیاں ہڈیاں تے دندان اتھوں تیکر کہ پکھیر وواں دیاں پراں دے عورت لئی گننے بناندا رہیا۔ ایہہ روپ نوں چار چن لاون لئی ایہناں اوکھیاں راہواں توں لنگھن توں اڈ مرد نے عورت دے حسن دی تعریف کرن لگیاں وی کدی بخل تے کنجوسی کولوں کم نہیں لیا۔ ایہدی وجہ اے بے اج سوانی دے روپ دی تعریف وچ دنیا دی ہرزبان وچ کتاباں بھریاں پئیاں نیں۔

سونے چاندی تے ہو رکیاں دھاتاں دے زیور گننے بنان دافن مرداں نے سوانیاں نوں خوش رکھن لئی ای سکھیا اے مرداں نے اپنے فن، محنت تے جذبے نال ایسراں دے زیور گھڑے کہ عورتاں اوہناں دے ہسن وچ پھس گئیاں تے اج ایس حقیقت دا انکار نہیں کیتا جا سکدا کہ ہر عورت دا جتھوں تیکر دس لگدا اے اوہ گننے ضرور پاندی اے سونے چاندی دے نہ ہون تے کچ دیاں چوڑیاں ای پائیندی اے پر انیاں ویلیاں وچ جدوں اے پنڈاں تھانواں وچ بینکنگ دا نظام نہیں سی ہوندا۔ لوک اپنے سرمائے نوں وئے زیوراں دی شکل

وچ ای رکھدے سن ایسوی زیور کدی اپنیاں سکیاں نوں دور کر دیندا یا راں وچ پھٹاں پاویندا
 بدگمانیاں تے شکاں دے دلاں وچ ڈھیر لاویندا تے کدی ایسوی سونا چاندی تے کچ بیگانیاں نوں
 میڑے کر دیندا دور و سدیاں نوں ویٹریاں وچ لیا کھلار دا اسیس لوک گیتاں راہیں دیکھدے ہاں
 کہ سوانیاں گھنیاں نال گوڑا پیار رکھن پاروں وی اپنی اک ڈاھڈی وڈی کمزوری رکھن
 پاروں وی جدوں کدی خنوا دے تے یاں کونت وی عزت تے انکھ تے کوئی حرف آؤنا کوئی
 انگلی اٹھنی تے اوس اپنے زیور نوں سارے گمنے نوں داء تے لاوینا ایسوی پنجاب دی عورت دا
 من ایس تے ایسوی اوہدی شان اے کہ اوہ اپنی عزت لئی انکھ لئی زیور تے کیہ اپنی جان وی
 قربان کر دیندی اے۔ زمین دا مالہ بھرنا ہووے یاں شریکے برادری وچ اپنا تک رکھنا ہووے
 کسے دا قرض دینا ہووے ویراں نوں بچانا ہووے یاں دھیاں بھیناں دی عزت دا مسئلہ ہووے
 زیور نوں قربان کر دتا جاندا اے۔ لوک گیتاں دے ویٹریاں وچ دو جی چیز دا جیہڑا رنگ دسدا
 اے اوہ اے ایہناں گھنیاں تے ون سونے زیور راں دی فرمائش کدی مایہ دے پردیس
 جاون توں نار دا گننے وی سدھرنوں دل وچ ای رکھنا کیوں بے مایہ نالوں زیور تے گننے چنگے
 نہیں ہوندے۔

ساڈی رہل وچ شریکے داساڑ کٹ کٹ کے بھرا ہویا اے۔ آپے وچ خون دے رشتے
 اک دوجے دے شریک بن بہندے نیں۔ سدے و سدے چاچے تائے مائے تے پھوپھی
 خالہ دے دھیاں پتر زمیناں 'زیور راں تے دولہاں دیاں ونڈیاں پاروں یاں رسیاں دھر کے زمین
 ونڈن پاروں اک دوجے دے ویری تے شریک بن بہندے نیں۔

لوک گیتاں وچ ایہہ ویر 'حسد' تے شریکے برادری نوں زیور راں تے ون سونے گننے پاء
 کے ساڑن دے لشکارے صاف دکھائی دیندے نیں۔

دو پتراناں دے

بول شریکاں دے 'جیویں پھٹ تلواریں دے

کنکے دیاں پیپنیاں

جوڑی ویکھ کے ماسیہ دی پیٹاں سڑن شریکینیاں

آلے وچ ٹھیکریاں

برخاسواں دے دے پیناں سڑن شریکنبیاں

پنجابی "ماسیے" دے نال نال سوانیاں تے گھبرواں دے من پسند گیت "بولیاں" وچ دی
شریکے برادری دے ساڑنوں محسوس کیتا جا سکدا اے کدھرے گھنیاں دی فرمائش دے
نال کدھرے شریکے دی گل توں ڈرن پاروں کدھرے اوہناں دے طعنیاں پاروں تے
کدھرے اوہناں نوں ساڑن پاروں اوہناں دا ذکر کیتا جاندا اے۔

ٹوہناں لے دے دے

میں بولی شریکاں دی وہیونی

ٹوہناں وچ کے ماملہ دے دے

سنائیں نہ شریکے نوں

اج دادور مادہ پرستی دادور اے ہر منکم دولتاں مگر شہرتاں مگرتے راتو رات امیر بن دے
چکراں وچ اے پیسے دی دوڑ وچ اے لوک اپنی تیز نے جان دے نیں کہ کوئی مڑ کے نہیں
دیکھدا کہ کون کتھے رہ گیا اے کہڑا رشتہ پیراں تھلے آن کے پھس گیا اے کہید اول ٹٹ گیا
اے کون اکلا پے وچ مر گیا اے کہیدے جذبیاں تے احساساں نوں سولی ملی اے کون وسدی
دنیا وچ کلا رہ گیا اے سدے و سدے لوکاں وچ کون روندیاں رات گزاردا اے ایناں گلاں
نال مادہ پرست معاشرے نوں کوئی لگاؤ کوئی لگن نہیں ہوندی کوئی مرے یاں جیوے لے یاں
رووے دے یاں اجڑے اوہنوں اپنے مقصد نال غرض پیسے نال پیار اے۔

ایسے لوک حرص تے ہوس دے پجاری نیں کسے دے پاک تے پوتر جذبیاں نال کسے
دے دلاں دے احساساں نال ایس معاشرے دے لوکاں نوں دور داوی کوئی تعلق واسطہ نہیں
ہوند لوک گیتاں وچ اک تیار ایہناں لوکاں نوں مندی اے اپنے ڈھنگ نال کیوں بے تیار
نوں پتہ اے موتیاں تے بیریاں دے پجاری لوک، دولتاں تے جھوٹیاں شہرتاں خریدن

والے لوک دنیا کھٹن والے لوک لوکاں دے دلاں تے لوکل توں بے خبر لوک کدی وی دلاں
دی قدر نہیں کردے جذبے تے احساس دی قدر نہیں کردے محبتاں تے پیاراں دی قدر
نہیں کردے اہمہ لوک قدر کردے نہیں تے صرف پیسے دی۔

ایہناں موتیاں دے ڈھیر دل تک کے اپنے دل نوں سمجھاؤں دا، ہیرا طریقہ سانوں لوک
گیتاں وچ ملدا اے اوہ کجھ ایساں اے۔

کتے بھل نہ جائیں مناں میرا

موتیاں دا ڈھیر کجھ کے

اینھے موتیاں دے لوک ہماری

تے ہنجواں دا مل کوئی نہ

کوئی چولہ درزی دا

اگ لاواں گھنیاں نوں ماہیا مل گیا مرضی دا

میرا ہور سوال نہ کوئی

تے اک میرے دکھ ونڈ لے

زیوراں گھنیاں تے دولتاں توں بے زاری، مادہ پرست معاشرے دے مومنہ تے تھپڑ
نیں اہمہ بول میاراں دے دلاں دے عکاس نہیں، سوانیاں بوہتا کر کے گھنیاں ناں پیار کر
ویاں سن تے صرف ایس لئی کہ ویلے کویلے کم آوے گانہ کہ اپنے بناؤ سنگار لئی تے نمائش لئی
لوک گیتاں وچ کدھرے تے گھنیاں دی فرمائش اے ماہی اگے یاراں اگے تے
کدھرے ایدے کولوں بے زاری اے ماہی دے دور جاؤں کر کے وچھوڑے دے ڈر توں
تے کدھرے خالی زیوراں تے گھنیاں دا خالی ذکر ای اے۔

سوہرے کولوں گھنڈ کڈھ دی

ننگار کھدی کلپ والا پاسا

گھنڈ کڈھ دی کلپ ننگار کھدی

نیاں راں اپنے ماہی کولوں لوٹک دیاں، چند دیاں تے کلیاں دیاں فرمائشاں بڑے چاہواں نال
 کر دیاں نہیں، ماہی دا جنھوں تیکر دس لگدا اے اوہ لوٹک تے چند دی فرمائش پوری کر دے
 تے جے نہ کر سکے تے فیر گلی دج آونا جانا ای چھڑ دیندا اے۔

ہدی نے چند منگیا
 یار چھڑ گئے گلی دج آونا
 یار چھڑ گئے گلی دا پھیرا
 پنجال دے تویت بدلے

تے کدی تر بنجال دج برہ کے ڈنڈیاں تے کانٹے دیاں گھلاں ایراں وی کیتاں جانڈیاں
 نہیں۔

مندری دے دو تھیوے
 چنگا ہووے چن ماہی، مینوں ڈنڈیاں گھرا دیوے
 کل بنھی چوں نکل گیا
 کانٹے کیہ منگ بیٹھی، اوہ کانٹا بدل گیا
 باگے دج دو کھوہیاں
 عید آئی ماہیاوے، مینوں لے دے کلپ سوئیاں

ساڈے لوک گیتاں دچہ ایویں ای مونہ چک کے فرمائش نہیں کر دتی جانڈی سکوں نار
 نوں پتہ ہوندا اے کہ میرا ماہی کنے جوگا اے نتھ جوگا اے یاں تویت جوگا، ڈنڈیاں دی فرمائش
 دے قابل اے یاں کو کے تے کلپ لے کے دے سکدا اے یاں ایہدے کولوں بندے منگے
 جان یا لوٹک گئی لئی آکھیا جائے یا کینتھھے لئی بازو بند واسطے مجبور کراں یاں گجرے لئی کانٹے

لے کے دے سکدایا مندری جھانجراں سنگیاں جلون یاں چھلے۔ کدی گل اہمہ کہ سارے
گھنیاں واڈ کرتے فرمائشاں لوک گیتاں وچ وکھالی دیندیاں نیں تے بے نکی توں نکی فرمائش
وی پوری نہ ہووے تے فیرواج آوندی اے۔

باگے وچ سینہ ورہیا
کردتی آنہ اکوں
چھلے جوگی وی نئیں اڑیا

گھنیاں دیاں فرمائشاں لئی وی ناراں تے میاراں بڑے بڑے ڈھنگ ورت دیاں نیں
کدی گدھیاں وچ ماہی دے جس گاؤں دا آکھ کے تے کدی شریکاں دی بولی دا حوالہ دے کہ
کدی تڑی تل روٹی نہ پکاون دی آکھ کے گھنیاں وی فرمائش کیتی جاندی اے گھنیاں دا
بوہتاڈ کرماہیے تھال ککلی تے گدھے نالوں بولیاں وچ وکھالی دیندا اے جیویں۔

تیرے جس گدیاں وچ گانواں
ڈنڈیاں گھڑا دے مترا
ڈنڈیاں گھڑا دے دے
میںوں بولی شریکاں ماری
ڈنڈیاں لے دے دے
نئیں تے میں نیسوں روٹی پکانی

ایہناں چمکدے تے لکدے گھنیاں واڈ کر گھرو وی اپنے ماہیاں تے بولیاں وچ کر
دے نیں۔

تیرے کنال وچ والیاں نیں
جنہوں وی توں لگھ گیسوں
ہل ڈک لئے ہالیاں نیں

چن چڑھ کے تے اوہ آیا
کالیاں کلپاں والیئے
تیری گت نے ہنیر پایا

شکوے شکایتاں گہنیاں دے نہ ملن دیاں ہوون تے بھانویں گہنیاں دیاں ہوون
لوک گیتاں وچ ایہناں دارنگ بڑا گوڑھا اے ویہی وری میار اپنے باپو نوں اپنی کس دیاں
چمکدیاں والیاں دیکھ کے آکھدی تے دوجیاں کڑیاں اوہدے باپو ولوں جواب دیندیاں نہیں۔

میری کس دے چمکدے والے

باپو مینوں سنگ لگدی

اوہنے اپنے شوق نوں پائے

تینوں کاہدی سنگ عینے

جوان تے گھبرو اپنیاں ناراں تے میاراں دیاں گہنیاں دیاں فرمائشاں پوریاں نہ کر
سکدے ہوون تے اکوں لڑدے نہیں کہ اوس نے گہنیاں دی فرمائش کیوں کیتی اے
سگوں بڑے پیار تے محبت بھرے انداز مل سمجھاندے نہیں۔

سکھ منگ جندڑی دا

تیری جندڑی نوں لونگ ہنہیرے

میری خیر منگ گوریئے

دن چ حدے لوں لونگ ہنہیرے

گھنے بھانویں زانیاں نوں بڑے پیارے تے سوہنے لگدے نہیں پر سوانیاں اپنے گھراں
نوں سکھی رکھن لئی ایہناں گہنیاں نوں ماہی توں دیوراں توں تے اپنیاں انکھیں تے عزتیں
غیرتیں توں قربان دی کر دیندیاں نہیں کدی کدی اوہناں نوں اپنی کس مل تے نند مل دی لڑنا

چندا اے ایناں گھنیاں پاروں تے اوہ اپنے گھرنوں وسدا رکھن لئی مند نوں آکھدی اے۔
مندے جاسو ہرے

بھانویں لے جا کنال دے والے

زیوراں چوں سستے بڑے آرام تل خریدیا جاون والا زیورونگاں چوڑیاں اے۔ میرا ہر
کوئی آرام تل خریدی یندا اے تے فیر سوانیاں بڑے چاہواں تل ایسوں پاندیاں وی نیں
اینال ونگاں دی چھکار لوک گیتاں وچ بڑی ابھرویں اے۔

بھن سٹیاں ساگ دیاں چوڑیاں
جنہاں دے راتیں یار وچھڑے
تیرے ہاسیاں نوں تیلیاں لاناواں
راتیں میری ونگ ٹٹ گئی

پیراں دے زیوراں جھانجراں واذاکروی بڑے رنگ تے ڈھنگ نال کیتا جاندا اے۔
ساڈے بھانے رب رسیا

ساڈی رسی گئی جھانجراں والی
دودھ رڑکے جھانجراں والی
کینٹھھے والا دھار کڈھ دا
سک سرمہ مرے کس کم دا
چنل دے مینوں لے دے جھانجراں

لوک گیتاں وچ صرف فرمائشاں ای نیں نہ ملن دے گلے شکوے ای نیں سگوں جدوں
فرمائشاں پوریاں ہو جاون تے بڑے چاہ نال تے بڑے پیار نال فرمائشاں پوریاں ہوون واذاکروی
کیتا جاندا اے جیویں کسے بار دے بول نیں۔

ساڈے بچناں لیا کے دتی
توینٹری سونے دی
ڈوروٹ کے گلے وچ پاواں
متر اتویت بن جا

کدی کدی گھنے دی سوانیاں دی سنجان بن جانڈے نیں تے گھبرو سوانیاں تے ناراں دے
زیوراں توں اوہناں دی پہچان کروے نیں۔

نتھ والی دے مگر نئیں جانا
تے لونگ والی نئیں چھڈنی
لونگ والی نے نبھالے گوڈے
تیلی والی کھال ٹپ گئی

تے کدی ایہو لونگ دے لشکارے تے کوکے دیاں چانیاں منڈیاں نوں ملنگ کر چھڈ دیاں
نیں۔

تیرے لونگ دی چاننی مارے
پالے لے گوریے رنے

ایہہ گھنے کڑیاں دی جند جان تے مان ہوندے نیں ماہی دلوں ملے چھاپاں چھلے تے ڈنڈیاں
بھانویں گواچ دی جاون تے ایناں دکھ نئیں ہوندا جنا ویراں تے بابل دے دتے ہوئے
گھنیاں دا۔

کڑیاں اپنے ماہیاں دا ہر تھاں مان وادھانڈیاں نیں تے اپنے گھنیاں دا ذکر وی بڑے مان
نال کردیاں نیں اپنے ویراں دے جس تھاں تھاں گاؤندیاں نیں۔
چھاپاں ویر دیاں

چک کے سینے لاناواں

ترنجیل تے گدھیاں وچ جدوں ہانن کڑیاں کشھیاں ہو کے بیٹھدیاں نہیں تے اپنے
اپنے گھراں دے دکھ سکھ اک دوجے نوں دسدیاں تے پچھدیاں نہیں جیویں اک گدھے وچ
میار اپنے دکھ دا ذکر ایراں کردی اے۔

سارے تے گھنے میرے ماہیاں نے پائے

اکو توت اوہدے گھردانی

جدوں لڑداتے

لاہ دے لاہ دے کروانی

مکدی گلی اہر کہ لوک گیت کے وی تمذیب وال شکارا ہوندے نہیں جنہیں چوں اسیں
اوس علاقے دا ماضی دیکھ سکدے ہں۔ لوکل دی اوس ویلے دی گھرو کی 'معاشی معاشرتی'
مذہبی زندگی دے جھلکارے دیکھ سکدے ہں لوکل دیاں رسماں ریتاں 'رواجاں ویلے دیاں
لوڑاں تھوڑاں داہی نیجی خوشیاں دے چاء سجاتے روگاں دا ذکر لوک گیتاں وچ دکھالی دیندا
اے۔ ایس توں اڈ جیون توں مرن تیکر داسار اوسیب ایہں لوک گیتاں وچ محفوظ اے۔

فہرست کتب

فروغ ادب اکادمی ۱۰۸- بی سیٹلائٹ ٹاؤن گوجرانوالہ

۱۰۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	تن وستی وچ درد بلاراں
۲۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	میرت حضور دی
۸۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	ایسہ نہیں میرا پاکستان (انعام یافتہ)
۸۰-۰۰	بابو جاوید گر جاکھی	ساڈی وستی
۲۰-۰۰	بابو جاوید گر جاکھی	ولدے ہیرے
۲۰-۰۰	بابو جاوید گر جاکھی	ست ڈراے
۳۰-۰۰	بابو جاوید گر جاکھی	ہریاں مرجاں
۲۰-۰۰	بابو جاوید گر جاکھی	زندہ لاشاں
۳۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	دھرتی میرا مان
۵۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	سک دی ڈالی
۶-۰۰	محمد اقبال نجمی	ٹم ٹم تارے
۳۰-۰۰	محمد عارف	روندی ری فرات (مرتب)
۴۰-۰۰	حفیظ احمد ایم اے	عزم منارا (مرتب)
۴۰-۰۰	غلام مصطفیٰ بسل	اقبال قلندر (مرتب)
۲۰-۰۰	عنایت انجم	دنکاں ست رنگیاں
۲۵-۰۰	اشرف شرفی	چائن بھرے سویرے
۴۰-۰۰	غلام مصطفیٰ بسل	ڈونگے پانیاں دی چپ
۳۵-۰۰	امجد حمید محسن	گواچے سننے
۳۰-۰۰	بشیر عابد	تریل پنجواں دی
۴۰-۰۰	سجاد مرزا	اکھراں اتھ زنجیراں
۲۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	کھڑے پھل
۲۰-۰۰	محمد اقبال نجمی	چے موتی

Dear Friends,

freepdfpost.blogspot.com